

**OKULÖNCESİ DEĞERLER EĞİTİMİ
UYGULAYAN OKULLARDAN SEÇİLEN
DEĞERLERİN VE ETKİNLİKLERİN
İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Züleyha YUVACI

Kütahya - 2013

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İlköğretim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**OKULÖNCESİ DEĞER EĞİTİMİ UYGULAYAN
OKULLARDAN SEÇİLEN DEĞERLERİN
VE ETKİNLİKLERİN İNCELENMESİ**

Danışman:
Doç. Dr. Özlem DOĞAN TEMUR

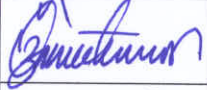
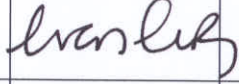

Hazırlayan:
Züleyha YUVACI

Kütahya – 2013

Kabul ve Onay

Züleyha YUVACI'nın hazırladığı "Okulöncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

20/06/2013

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Doç. Dr. Özlem DOĞAN TEMUR (Danışman)		
Doç. Dr. Turan TEMUR		
Yrd. Doç. Dr. DÖNDÜ ÖZDEMİR ÖZDEN		

Doç. Dr. Ali Özel
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2013

Züleyha YUVACI

ÖZGEÇMİŞ

Züleyha Yuvacı, 1981 Kayseri’de doğdu. Kayseri Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi Bölümünü bitirdikten sonra Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliğinden 2005 yılında mezun oldu. 2006 yılından 2011 yılına kadar ise özel bir okulda sorumlu müdür olarak çalıştı. 2011 yılında Dumlupınar Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Bölümünde Yüksek Lisans yapmaya hak kazandı.

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DEĞER EĞİTİMİ UYGULAYAN OKULLARDAN SEÇİLEN DEĞERLERİN VE ETKİNLİKLERİN İNCELENMESİ

YUVACI, Züleyha

**Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özlem Doğan TEMUR
Haziran, 2013, 152 Sayfa**

Okul öncesi dönem, çocuk için önemli bir dönemdir. Bu dönemi çocuk, çevresiyle etkileşim kurarak ve planlanmış öğretim ortamlarında bulunarak çok daha etkili şekilde geçirebilmektedir. Toplumsal değerler insan yaşamının önemli bir kısmını oluşturur. Bu değerleri çocuk zaman içerisinde sosyal yaşamla birlikte kazanabilmektedir. Planlanmış öğretim ortamlarına da taşınması gereken değerlerin nasıl ve hangi etkinliklerle verildiği oldukça önemlidir. Bu etkinlikler çocuğun öğrenme kanallarından yararlanılarak uygulandığı takdirde topluma uyumunun sağlanması çok daha kolay olacaktır.

Bu araştırma, Okul öncesi Değer Eğitimi Uygulanan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi ile ilgilidir. Çalışma Nitel bir çalışma olup nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Yenimahalle ilçesine bağlı değer eğitimi müfredatı uygulayan iki okul öncesi eğitim kurumunda gerçekleşmiştir. Bu kurumlarda çalışan iki okul öncesi öğretmeni beş ay boyunca gözlemlenmiştir. Ayrıca Yenimahalle bölgesinde bulunan ve değerler eğitimi uygulayan 22 öğretmenin yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşlerini almıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: 1. Öğretmenlerin öğrencilere değer eğitimi verirken evrensel değerler vermeyi hedefledikleri sonucuna ulaşılmıştır. 2. Araştırmanın bir diğer sonucu ise, öğretmenlerin değer eğitimi verirken öğrencilere model olması ve onlara konuyu anlatırken kendisinin de yapmaya çalışmasıdır. Bu durumun çocuklarda etkili olduğu görülmüştür. 3. Değer eğitimi uygulamalarında öğrencilerin konuya adaptasyonunu sağlamak için daha fazla yöntem kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer Eğitimi, Okul öncesi, Eğitim

ABSTRACT**EXAMINING THE MAIN VALUES CONCEPTS AND ACTIVITIES
ACQUIRED AT PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS
PROVIDING PRE-SCHOOL VALUES EDUCATION****YUVACI, Züleyha****MA Thesis, Department of Elementary Education****Thesis Supervisor: Assoc. Dr. Özlem Doğan TEMUR****June, 2013, 152 pages**

Pre-school period comprises a significant part of childhood period. This period proves much more effective if the child is engaged in integration with his/her environment and participates in planned learning environments. Social values, which comprise a significant part of human life, are acquired by children during the normal course of social life in time. Therefore, it is quite significant how and through which activities these values are taught in planned teaching and learning environments, into which they need to be transferred. A child could much more easily adapt to the society when these activities are carried out by utilizing the child's learning channels.

This study is concerned with examining the selected values and activities presented to the children at the pre-school institutions providing pre-school values education. This can be categorized as qualitative study since qualitative data collection methods are employed throughout the study. The study was carried out at 2 pre-school education institutions at Yenimahalle district of Ankara. The 2 schools indicated implementing values education curriculum. Observation was one of the methods used for data collection. For the purposes of data collection, 2 of the teachers at these schools were observed for 5 months. In addition, 22 teachers from Yenimahalle district were interviewed. As a result of the study, it was found out that: 1. Teachers aim to teach universal values while they provide values education to their students. 2. Teachers try to provide models to their students while they teach values and they try to practise what they teach themselves. It was found out that this modelling proved very influential upon the children. 3. More methods need to be used while teaching values in order to enhance the adaptation of the students to the topic.

Keywords: Value Education, Preschool, Education

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
RESİMLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAYAN OKULLARDAN SEÇİLEN DEĞERLERİN VE ETKİNLİKLERİNİN İNCELENMESİ

1.1.	TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAPSAMINDA UYGULANAN DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMI.....	5
1.2.	DEĞER EĞİTİMİNİN TANIMI VE KAPSAMI.....	7
1.3.	DEĞER ÖĞRETİM YAKLAŞIMLARI	10
1.3.1.	Değer Açıklama Yaklaşımı.....	10
1.3.2.	Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı	12
1.3.3.	Değer Analiz Yaklaşımı	12
1.3.4.	Telkin Etme Yaklaşımı	13
1.4.	DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ	13
1.5.	DEĞER EĞİTİMİNDE ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN MOTİVASYONU	16
1.6.	DEĞER EĞİTİMİ KAPSAMINDA ALINAN BAŞLIKLAR	17
1.7.	EBEVEYNLİK VE DEĞERLER EĞİTİMİ	20
1.7.1	Değer Eğitimi Verirken Aileye Düşen Görevler	21
1.8.	ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	23
1.9.	PROBLEM CÜMLESİ.....	24

1.10.	ALT PROBLEMLER	25
--------------	-----------------------------	-----------

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.	İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27
-------------	---------------------------------	-----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.	ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	33
3.2.	ÇALIŞMA EVRENİ	33
3.3.	VERİ TOPLAMA	35
3.4	VERİLERİN ANALİZİ	38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1.	ALT PROBLEM 1: ÖĞRETMENLERİN DEĞER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ NEDİR?.....	41
	4.1.1.Değerler Eğitimi Okul Öncesinde Olmalı Mıdır? Neden?.....	42
	4.1.2.Uygulamış Olduğunuz Değer Eğitimi Kapsamında Değerleri Yansıtan Kavramları Seçerken Nelere Dikkat Ediyorsunuz?.....	43
	4.1.3.Değer Eğitimi Süresince Hangi Başlıkları Seçiyorsunuz?.....	45
	4.1.4.Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, öğrencilerin Kavramları İçselleştirmelerini Sağlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz?	47
	4.1.5.Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Başlıklara Uygun Etkinlikleri Hazırlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz?	49
	4.1.6.Okul Öncesi Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde En Çok Önem Verdiğiniz Başlıklar (Hatta Daha Uygun Bulduğunuz) Hangileri? Neden?...	51
	4.1.7. Değer Eğitimi Sürecinde Aile Katılımının Yeri Sizce Nedir?.....	53
	4.1.8. Verdiğiniz Değer Eğitiminin Sonuçlarını Nasıl Değerlendiriyorsunuz?.....	54
	4.1.9.Verdiğiniz Değer Eğitiminin Çocuklarda Etkili Olduğunu Çocuğun Hangi Davranışlarından Anlıyorsunuz?	56

4.1.10. Bu Eğitimi Verirken En Çok Zorlandığımız Değer Başlığı Hangisidir? Neden Zorlandığınızı Düşünüyorsunuz?	57
4.1.11. Okul Öncesinde Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde Çocukların En Rahat Öğrendiği Başlık Hangisidir? Sizce Neden?.....	58
4.2 ALT PROBLEM 2:OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI UYGULANAN OKULLARDAN ALINAN DEĞER BAŞLIKLARINA UYGUN ETKİNLİKLER NASILDIR?	60
4.2.1. Saygı Konusu Gözlem Analizi.....	60
4.2.2. Empati Konusu Gözlem Analizi	72
4.2.3. Paylaşma Konusu Gözlem Analizi.....	81
4.2.4. Sorumluluk Konusu Gözlem Analizi	85
4.2.5. Merhamet Konusu Gözlem Analizi	93
4.2.6. Doğruluk Konusu Gözlem Analizi.....	100

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1. GÖRÜŞMELERDEN ELDE EDİLEN BULGULARIN “DEĞER EĞİTİMİ” AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLARIN TARTIŞILMASI	108
5.2. GÖZLEMLERDEN ELDE EDİLEN BULGULARIN “DEĞER EĞİTİMİ”AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLARIN TARTIŞILMASI	113

ALTINCI BÖLÜM

ÖNERİLER

6.1. UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER.....	122
6.2. YAPILACAK OLAN YENİ ARAŞTIRMALARA YÖNELİK ÖNERİLER	124
EKLER	126
EK. 1 GÖRÜŞME SORULARI.....	126
EK. 2 GÖZLEM FORMU	130
KAYNAKÇA.....	133
DİZİN	141

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1: Değerler Eğitimi Okul Öncesinde Olmalı Mıdır? Neden? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	43
Tablo 4.2: Uygulamış Olduğunuz Değer Eğitimi Kapsamında Değerleri Yansıtan Kavramları Seçerken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	44
Tablo 4.3: Değer Eğitimi Süresince Hangi Değer Başlıklarını Seçiyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	46
Tablo 4.4: Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Kavramları İçselleştirmelerini Sağlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	48
Tablo 4.5: Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Başlıklara Uygun Etkinlikleri Hazırlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	50
Tablo 4.6: Okul Öncesi Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde En Çok Önem Verdiğiniz Başlıklar (Hatta Daha Uygun Bulduğunuz) Hangileri? Neden? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	52
Tablo 4.7: Değer Eğitimi Sürecinde Aile Katılımının Yeri Sizce Nedir? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	53
Tablo 4.8: Verdiğiniz Değer Eğitiminin Sonuçlarını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	54
Tablo 4.9: Verdiğiniz Değer Eğitiminin Çocuklarda Etkili Olduğunu Çocuğun Hangi Davranışlarından Anlıyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	56
Tablo 4.10: Bu Eğitimi Verirken En Çok Zorlandığınız Değer Başlığı Hangisidir? Neden Zorlandığınızı Düşünüyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	57
Tablo 4.11: Okul Öncesinde Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde Çocukların En Rahat Öğrendiği Başlık Hangisidir? Sizce Neden? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	59
Tablo 4. 12: Saygı Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler.....	71
Tablo 4. 13: Empati Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler	81
Tablo 4. 14: Paylaşma Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler	85
Tablo 4.15: Sorumluluk Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler.....	93

Tablo 4. 16: Merhamet Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler	100
Tablo 4.17: Doğruluk Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler.....	106

RESİMLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 4.1: Ç1’in Saygı Konusu İçin İlk Çizilen Resim (1A Öğretmeni)	64
Resim 4.2: Ç1’in Konu Sonunda Çizdiği Resim (1 A Öğretmeni).....	65
Resim 4.3: Ç2’nin Saygı Konusu İçin Çizdiği Resim	66
Resim 4.4: Aile Eğitimi Saygı Projesi.....	69
Resim 4.5: Aile Projesi.....	70
Resim 4.6: Ç1’in Empati Konusu İlk Çizilen Resim	74
Resim 4.8: Ç1’e Konu Başında Uygulanan Değerlendirme Etkinliği.....	76
Resim 4.9: Ç1’e Konu Başında Uygulanan Değerlendirme Etkinliği.....	76
Resim 4.10: 1A Öğretmeni Mevlana Sergisi	78
Resim 4.11: Öğrencilerin Yaptıkları “Şefkat ve Merhamette Güneş Gibi Ol” Resimleri	79
Resim 4.12: 1A Öğretmeni Mevlana Proje Çalışması.....	79
Resim 4.13: Konu Pekiştirme Kategorisi	80
Resim 4.14: Ç1 Yardım Yarışması 1.Si	84
Resim 4.15: Ç2 Paylaşma ve Yardımlaşma Yarışması 2.Si.....	84
Resim 4.16: Ç1 Sorumluluk Konusu İlk Resim Çalışması	87
Resim 4.17: Ç1 Sorumluluk Konusu Son Resim Çalışması	88
Resim 4.18: Çevre Sorumlulukları Konusu Aile Çalışması	90
Resim 4.19: Çocuklar Tasarımlarını Yapmış ve Oyuncaklarla İnşa Etmiştir.	91
Resim 4.20: Mimarsinan Konulu Ç1 Çizimi.....	92
Resim 4.21: Mimarsinan Konulu Ç2 Yapı İnşa Çalışması	92
Resim 4.22: Okula Asılan Posterler	96
Resim 4.23: Okula Asılan Aile Posteri	97
Resim 4.24: Tekrar Projesi	98
Resim 4. 25: Aile Projesi	99
Resim 4.26: Doğruluk Çizgisi Sınıf Oyunu	101
Resim 4.27: ReÇ1: İlk Resim Çalışması	103
Resim 4.28: Sınıf Projesi.....	104
Resim 4.29: Sınıf Projesi.....	105

TEZ METNİ

GİRİŞ

Çocuk doğduğu andan itibaren yaşam içerisinde nasıl davranacağını, nasıl hareket etmesi gerektiğini öğrenmeye başlar. Bu öğrenme bazen model alma yoluyla olurken, bazen ise deneme yanılma yoluyla olmaktadır. Öğrendiği bilgileri sosyal yaşama aktaran çocuk için bu bilgilerin toplum tarafından kabul edilebilir olması oldukça önemlidir. Bu noktada değerler eğitimi ortaya çıkmaktadır. Değer insanları diğer canlı varlıklardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. Bu eğitim ile okul öncesi eğitimin aynı öneme sahip olduğu bilinmektedir. Değerlerin oluşumu ise eğitimciyi her zaman ilgilendiren bir konu olmuştur (Bills, Husbands, 2005). Öğretmen eğitim verirken aynı zamanda yaşadığı kültürün ayrıntılarını ve ipuçlarını da çocuğa yansıtmaktadır. Yani öğretmende kültürün izleri vardır ve bunu müfredat şeklinde uygulamasa da yaşamın içerisinde doğal şekilde öğretir. Örneğin; öğretmen söylemese de çocuktan saygı bekler, sınıfa gelen misafire “hoş geldiniz” diyerek karşılmasını ister, büyükleri ile konuşurken hal ve hareketlerinin de bu yörüngede olmasını bekler.

Son dönemde değerlerin öğretilmesinin, iyi karakterli bireylerin yetişmesi için önemli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla eğitimciler ve anne babalar da çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek için çaba göstermektedir. Çocuğun erdemli bir birey olarak toplumsal yaşamda yerini alması önemli bir noktadır. Çünkü çocuğun yaşadığı toplumun değerlerini benimsemesi sosyal yaşama ayak uydurabilmesini daha kolaylaştırmaktadır. Bu durum ise çocuğun çevresi tarafından kabul edilmesinde oldukça önemli bir etkidir.

Çocuğun yaşadığı toplum değerlerini öğrenmesi ailede başlamaktadır. Aile ile başlayan değer diye adlandırdığımız kavramlar yukarıda da belirtildiği gibi aslında hayatımızın bir parçası olarak bizimle birlikte şekillenmektedir. Yaşamımızın bir parçası olan bu değerleri çocuk; öğretmen, aile, sosyal çevre gibi birçok alanda yaşam içersinden uygulayarak öğrenmelidir. Çocuk aile içinde anne, baba, teyze gibi karakterleri taklit yoluyla öğrenebilmektedir ancak günümüzde değişen aile yapısı ile değer eğitimine okul ortamında da ihtiyaç duyulmaktadır. Tabii ki burada en önemli görev ise öğretmene düşmektedir.

Okul öncesi öğretmeninin, çocuklara verilen değer eğitiminde üstlendiği bazı görevleri vardır. Bu görevlerin en önemlisi ise model olmaktır. Öğretmen çocuğa model olurken aynı zamanda üstlenmiş olduğu rolü de yerine getirmiş olacaktır. Değer eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için eğitimcinin üstlenmiş olduğu bu rolü gereğince yerine getirebilmesi oldukça önemlidir (Dilmaç,1999). Diğer yandan öğretmenler ve okul yönetimi çocukta bu eğitimin etkili olabilmesi için eğitimi sadece sınıf içerisinde tutmayarak aileyi de işin içine dahil etmek durumundadırlar. Okulda öğretmen, evde ise aile bu değerlerden haberdar olmalı ve işbirliği yaparak eğitime odaklanmalıdır. Bu noktada, okulda ve evde yapılacak olan konu ile ilgili etkinlikler devreye girecektir.

Okul öncesi dönemde uygulanan etkinlikler (oyun, müzik, deney, hikâye vs.) çocuğun öğrenme kanallarını, eğlendirici ve ilgi çekici şekilde beslediği zaman eğitimin kalıcı hale gelmesi ve sosyal yaşama aktarılacak devam etmesinden bahsedilebilmektedir. Bu etkinliklerin niteliklerinin yanı sıra çocuğa ve aileye sağladığı faydalarını düşündüğümüzde, çocuğun değerleri benimsemesi ve hayatına geçirmesi daha kolay olacaktır. Öğretmenin yaptığı eğitimin bir yansıması olarak da adlandırdığımız bu etkinlikler, çocuk için öğrenmenin bir parçası olduğu kadar öğretmenin de eğitiminin içinde olmazsa olmazlardandır. Bu etkinlikler aynı zamanda öğrencinin konuyu zihninde anlamlandırması, konuyu somutlaştırması, eğlenerek öğrenmesi ve sosyal yaşamda uygulayabilmesi için en etkili yollardan bir tanesidir.

Öğretmenler ve çocuklar için bu kadar önemli olduğu düşünülen etkinliklerin çocuğa nasıl sunulduğu da bir o kadar önemlidir. Özellikle de soyut olarak nitelendirdiğimiz değer başlıkları olan; sevgi, saygı, doğruluk, merhamet, empati gibi öğretilmesi daha karmaşık olan başlıklarda, bu etkinlikler daha da önem kazanmaktadır. Dolayısıyla böyle bir araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Bu araştırmada, eğitimcilerin değerleri öğretirken etkinlikleri hangi yollarla çocuğa sundukları konusunu incelemiştir. Aynı zamanda çocukların bu başlıkları öğrenip içselleştirmeleri için kullandıkları yöntemler irdelemiş ve çocuklardaki yansımaları gözlemlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
OKULÖNCESİ DEĞER EĞİTİMİ UYGULAYAN OKULLARDAN SEÇİLEN
DEĞERLERİN VE ETKİNLİKLERİN İNCELENMESİ

Okul öncesi eğitim; çocuğun doğumundan zorunlu eğitim yaşına kadar çocukların bireysel farklılıkları ve gelişim özellikleri dikkate alınarak, sağlıklı bir şekilde duygusal, sosyal, bilişsel ve dil gelişimlerini sağlayıcı, olumlu kişilik temellerinin atıldığı ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli bir eğitime denir (MEB, 2012). Bu sistemli eğitim ortamlarında çocukların özgür bir şekilde gelişimini tamamlamaları gerekmektedir.

Okul öncesi eğitim, çocuğun gelişimini, öğrenmesini, ruh ve akıl sağlığını pozitif yönde etkilemeyi hedeflerken, okulun ve öğretmenlerin sahip olduğu eğitim anlayışı da eğitim-öğretim sürecinin nasıl gerçekleşeceğini belirler (İnan, 2011). Dolayısıyla öğretmen ve okul, eğitim öğretim sürecini planlarken çocuğun tüm gelişim aşamalarını göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Okul öncesi dönem, çocukların temel kavramları, becerileri kazandıkları deneyimlerle dolu, önemli bir dönemdir. Çocuğun hızlı gelişimi bu dönemin önemini de artırmaktadır. Bu dönemde gelişiminin bu denli hızlı olması ve bireyin hayatında kalıcı etkiler oluşturması açısından önem taşımaktadır (Gülay, 2009). Çocuğun hayatındaki kalıcı etkilerin oluşması eğitim süreci içerisinde tüm gelişim alanlarının desteklenmesi ile gerçekleşebilmektedir. Çocuğun gelişim hızı, okul öncesi eğitimin de yönünü belirlemektedir.

Okul öncesi eğitim kurumları, çocukların özgürce oyun oynama, işbirliği, karar verme, grup etkileşimi gibi fırsatlar bulmaları için yardımcı kurumlardır. Burada kişilik gelişimlerini de şekillendirme fırsatı bulmaktadırlar. Çocuğun bu dönemdeki yaşantısı, ailesi ve çevresi tarafından birey olarak kabul edildiğinin farkına varmasında yardımcı olması oldukça önemlidir (Ayaydın, 2010).

Toplumların ileri gitmesine yardımcı olacak en önemli unsurlardan bir tanesi toplumsal olarak yaşanan değerlerdir. Bireyin yeteneklerini geliştiren ve toplumların kalkınıp gelişmesini sağlayan eğitim, hiç şüphesiz değer eğitimini de içerisine

almaktadır. Bu nedenle, okul öncesinden başlayarak eğitimin tüm basamaklarında değer eğitimi üzerinde titizlikle durulması gerektiği söylenebilir.

Bireyin kişilik temellerinin atıldığı bu dönemde, değere ilişkin tüm yaşantısal bilgiler çocuğun hayatı boyunca yanında taşıyacağı erdemlerdir. Çocuk değer eğitimi ile birlikte toplum içerisinde kabul gören ve hayata pozitif bakabilen birey haline almaktadır. Buradan yola çıkarak değer eğitiminin temel amacı, toplumsal değişim içinde sorumluluklarını yerine getiren ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olan iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Eğitim kurumları ayrıca sevgi, işbirliği, dürüstlük, adalet, eşitlik, cesaret, barış, merhamet, bilimsel tutum, insanların kardeşliği, emeğin onuru gibi temel değerler konusunda çocukları desteklemektir (Dinç, 2011). Burada en önemli görev okullara düşmektedir. Okullar değerleri ortaya çıkararak çocukların değerleri anlamaları, özümsemeleri ve değerleri yaşama yansımaları için onlara yardım etmelidir.

1.1. TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAPSAMINDA UYGULANAN DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Türkiye’de okul öncesi eğitim, çok farklı yasa ve yönetmeliklerle resmi ve özel kuruluşlar tarafından açılan kurumlarda yürütülmektedir (Oktay, 2006). 36–72 aylık çocuklar için geliştirilmiş Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı (OÖEP), 2006’ da ilköğretim programında yapılan yenilikler ve alınan geribildirimlere paralel olarak yeniden düzenlenmiştir (Gülay ve Ekici, 2010). MEB Okul Öncesi Eğitim Programı incelendiğinde, programda yer alan değerlerden bazılarının programın temel ilkelerinde açık veya örtük olarak ortaya konulduğu görülmektedir (İnan, 2011). 2006 yılında düzenlenen okul öncesi eğitim programının içerisinde tavsiye edilen değer başlıkları da bulunmaktadır. Ancak MEB okul öncesi eğitim programında birebir eğitim programı şeklinde bir uygulama bulunmamaktadır. Ülkemizde bazı özel okulların rehberlik servisleri tarafından hazırlanan karakter eğitimi programının, tamamen öğretmenlerin kendi kişisel çabaları ile var olduğu söylenebilir (Gökçek, 2007).

Okul öncesi programında 2006 yılında düzenlemeler yapıp içeriğine değerler eğitimi bölümü de eklendikten yaklaşık 6 yıl sonra 2012 yılında tekrar düzenleyip öğretmenlere sunulan MEB okul öncesi programında yapılan bazı değişiklikler şu şekildedir:

2006 yılında “Okul öncesi Eğitimin Temel İlkeleri”nin 7 ve 8. maddeleri olan

“7. Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir. “8. Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı, ona öz denetim kazandırmalıdır.”

Kısımları değişmemekle birlikte “*Evrensel ve Toplumsal Değerlere Yer Verilmiştir.*” başlığı ile değer eğitimi programını daha ayrıntılı işlemeye çalışılmıştır. Ayrıca bu başlık şu şekilde devam etmektedir:

“Değerler eğitimi, programda ayrı kazanım ve göstergeler olarak ele alınmamakla birlikte, programın tamamında bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Program, çocukların eleştirel bir şekilde doğrular ve yanlışlar hakkında düşüncelerini ve düşüncelerini özgür bir şekilde ifade etmelerini desteklemektedir. Program bu yönüyle, farklılıklara saygı duyulmasını ve farklı özellikleri olan bireylerle uyum içinde bir arada yaşamaya dair deneyimler kazanılmasını teşvik etmektedir. Çocukların yaşadıkları toplumun değerlerini tanımaları, evrensel ve toplumsal değerleri benimsemeleri onların sorumluluk bilincine sahip bireyler olarak yetişmeleri açısından önemlidir.”
(<http://www.mebpersonel.com/mevzuat/meb-okul-oncesi-egitim-programi-yayinlandi-h8060.htm>)

Burada “*Evrensel ve Toplumsal Değerlere Yer Verilmiştir.*” başlıklı bölüm incelendiğinde çocuğun da etkinliklerle öğrenmesinin dışında doğal ortamda var olan değerleri yaşaması ele alınmaktadır.

Yine 2012 yılında okul öncesi eğitim programında yapılan bir diğer değişiklik ise “Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Uyarlamalara Yer Vermektedir “ başlığı ayrıca bölüm olarak ele alınmıştır. Bu başlık şu şekilde doldurulmaktadır.

“Okul öncesi eğitimi, özel gereksinimli çocukların gereksinimlerini de dikkate alarak, tüm çocuklara öğrenme ve ilkokula hazırlık konusunda eşit fırsat sunmayı hedefler. Öğretmenlere örnek etkinlikler sunmak amacıyla hazırlanan “Etkinlik Kitabı”nda yer alan her etkinlikte farklı özel gereksinimi olan çocuklar için uyarlamalar yapılmıştır.”

1.2. DEĞER EĞİTİM TANIMI VE KAPSAMI

Yaşam şartları, farklılaşan insan davranışları, toplumsal olaylar gibi değişimlerden ülkemiz etkilendiği kadar bu etki alanından çocuklarımız da nasibini almaktadır. Teknolojinin de etkisiyle çocuklarda görülen farklılıklar ve yaşanan sorunlar, değer eğitimini gündeme getirmiştir. Bundan dolayı ülkemizdeki eğitim sisteminde son yıllarda “Değer eğitimi” konusu sıkça duyulur olmuştur. Yapılan çalışmalar ve uygulanan projelerde değer kavramı ve bu kavramın çocuklar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu araştırmalarda çocuklara anlatılan değerlerin evrensel değerler olması konusunda ortaklık sağlanmıştır. Özellikle genç yetişkinlik ve ergenlik döneminde bu değerlerin daha da önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Bu çalışmalarda bulunan değer kavramları incelendiğinde pek çok farklı tanımla karşılaşılmaktadır.

Ülkemizde değerler eğitimine ilişkin çalışmalar konusunda 2010 yılı önemli değişikliklerin vurgulandığı bir yıl olmuştur. 2010 yılında yapılan 18. Milli Eğitim Şura Kararlarında ve MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2010-2011 yılı eğitim öğretim yılı ilk ders genelgesinde değerler eğitimi ele alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığınının 17 Aralık 2010 tarihli 18. Milli Eğitim Şura kararlarından bazıları şu şekildedir.

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, çocuklarımızın ve gençlerimizin sahip olduğu değerleri belirlemeye yönelik ülke çapında araştırma yapılmalı ve bu araştırmalar her 4 yılda bir güncellenmelidir.
- Öğretim programlarında değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerler düşünülerek farkındalık kazandıracak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.
- Değer eğitime, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile işbirliğine gidilmelidir. (Balat ve ark, 2012)

18. Milli Eğitim Şurasında alınan bu kararlarda öncelikle Ulusal ve evrensel değerlerin seçilmesine önem verilmiştir. Ayrıca değişen toplum değerleri göz önüne alınarak her dört yılda güncellenmesi belirtilmiştir. Burada sadece bir kademe değil tüm kademelerin de bulunmasına önem verilmiştir.

Okullarda uygulanmasının bu kadar önemsendiği değer eğitimi kavramı ne anlama gelmektedir? Türkiye’de ve dünyada değer kavramı nasıl tanımlanmaktadır? Tüm bu soruların ışığında değer kavramı ile ilgili tanımları inceleyebiliriz:

Berkowitz’e (2000) göre karakter, kişi bir şey için doğru olan şeyi yapmak ya da yapmamak arasındaki karar vermeyi oluşturmaktır. Akbaş’a (2008) göre değer, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli nelerin tercih edilmesi gerektiğini kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Değer bir varlık, olay veya duruma atfedilen iyilik, önem kullanılışlık ya da kıymet derecesi veya elle tutulamayan nitelik olarak tanımlanmaktadır (Arıkan, 2011).

Değer; olgun, iyi bir insan, uyumlu ve üretken iyi bir vatandaş olmanın en önemli şartıdır (Hökelekli, 2011).

Krech'e (1983) göre değerler, kişisel olmaktan çok topluluğun birlikteliğinden oluşan ortak üründür. Her tutumun arkasında toplum kalıntılarından oluşan çok yönlü bir inanç sistemi vardır. Bu sistem ise değerleri doğurur. Değerler, bilgi beceri, tutum kazandırmanın yanında onların dengeli, sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip, temel ve insani değerleri kazanmış, iyi insan, iyi vatandaş, olarak yetişmelerini sağlamaktır (MEB; 2010).

Ryan ve Bohlin'de (1999) karakter eğitimi, öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi demektir (Akt: Uysal; 2008). Değer, yararlı görülen ve bir ölçü biçimi olarak kabul edilen psikolojik, toplumsal, ahlaki ve estetik açıdan düşünülen yüksek ve yararlı niteliklerdir (Dinç; 2011).

Dökmen (2004) değer eğitimini şu şekilde ifade temektedir: Toplumsal değerler insan yaşamının önemli bir yanını oluşturmaktadır. Bir değer, belirli insan davranışının veya yaşam amacının, bir diğerinden daha üstün olduğu yönündeki tutarlı ve derin inançtır. Değerler, toplumdan topluma ve zaman içinde değişir. Toplamlar, değerleri doğrultusunda bazı davranışların sergilenmesini takdirle karşılar. Örneğin; sadakat, sevgi, cesaret, dostluk, temizlik, saygı, dürüstlük, nezaket vb. önem verilen toplumsal değerlerdir.

Karakter kavramı, yaşamın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını kapsama, ahlaki değerleri olan ve onlar hakkında hassasiyet hissetme olarak tanımlanmaktadır (Lickona, 1996).

Kısaca değer; toplumun kabul edebildiği, öğrencinin kendini tanıma ve topluma uyum sağlamasında yapması ya da yapmaması gereken kurallar içerisinde iyi insan özelliklerini taşımasıdır.

1.3. DEĞER ÖĞRETİM YAKLAŞIMLARI

Öğretim yöntemini, çocuklara öğretilecek konu ve kavramları amaca ulaşmak için kullanılan yol olarak tanımlayabiliriz. Pek çok alanda kullanılan öğretim yöntemleri değer eğitimi verilirken de kullanılmaktadır. Değer eğitimi yaklaşımlarının bir kısmı değerlerin doğrudan öğretimine, bir kısmı akıl yürütme, sorgulama, yansıtıcı düşünme süreçlerine ağırlık vererek değerlerin bir düşünme ve karar verme süreci olarak kazanımına yöneliktir (Balat ve ark, 2012).

Değer eğitimi birçok ülkede farklı şekillerde uygulanmaktadır. Değerler pek çok kaynaktan beslenerek gelişmektedir ve özellikle erken çocukluk döneminde evrensel değerlere ilişkin somut deneyimlerin çeşitli etkinlik alanlarında ve çok sayıda olması oldukça önemlidir (Balat, 2005). Buradan hareketle çocuğun değer eğitiminde sosyal hayatın içinden öğrenmesinin önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Değer eğitimi ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, yeni hazırladığı ilköğretim programında değer eğitimine yönelik olarak başlıca öğretim yaklaşımlarını önermektedir. Bu yaklaşımlar:

1.3.1. Değer açıklamak,

1.3.2. Ahlaki muhakeme,

1.3.3. Değer analiz yaklaşımı (Yeşil ve Aydın, 2007).

1.3.4. Telkin Etme Yaklaşımı şeklindedir

1.3.1. Değer Açıklama Yaklaşımı

Değer açıklama yaklaşımı, Raths, Harmin ve Simon'un (1966) 'Değerler ve Eğitimi' (Values and Teaching) kitabıyla benimsenmiştir. Bu yaklaşımın temeli; değişen dünyada hayat deneyimleri ile evrensel değerler de değişmektedir. Ayrıca bireyin bu

değişimi tanıması ve bu süreçte kişiliğine olan etkilerinin farkına varmasıdır. Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini anlatmaları için onları cesaretlendirici bir tekniktir (Uysal, 2008).

Raths, Harmin ve Simon (1978), değerlerin açıklanması yaklaşımı üç işlem üzerine kurmuştur:

- 1) Seçme,
- 2) Takdir Etme,
- 3) Davranma

Bu işlemlerde aşağıda verilen yedi kriterin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkar.

Seçme:

- 1) Serbestçe, istediği kadar seçmesidir.
- 2) Alternatifler arasından seçim yapmasıdır.
- 3) Her alternatifin sonucunun dikkatlice düşünülmesinden sonra seçim yapmasıdır.

Takdir etme:

- 4) Değer vermek, yapılan seçimlerden mutlu olmaktır.
- 5) Seçimi çevreye tasdik ettirmeye isteklilik göstererek takdir edilmesidir.

Davranma:

- 6) Seçim doğrultusunda bir eylemde bulunmak
- 7) Tekrarlayarak, hayattaki bazı örneklerde bulmasıdır (Raths, Harmin ve Simon 1978; Akt: Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin, 2010).

Öğretmen bu süreci uygularken öğrencinin değerleri kendisinin bulması için desteklemeli ve onları cesaretlendirerek uygulamaya çalışmalıdır.

1.3.2. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Ahlaki muhakeme yaklaşımında öğretmenin rolü, ahlaki ikilemlerin bulunduğu kısa öyküler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir (Baydar, 2009). Bu yaklaşımın amacı; öğretmenin öğrencilerle yaptığı çalışmalarda farklı konular üzerinde düşünmesini sağlayarak öğrencilerin ikileme girip muhakeme yapmasını sağlamaktır. Öğrencinin değerlendirme yaparken kullandığı dayanaklar ve yaptığı çalışmalar çocuğun ahlaki gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Burada öğrencinin çözümü değil çözüme ulaşma yolu önemlidir (Akbaş, 2008).

Ahlaki Muhakeme yaklaşımında öğrencilerin ahlak konulu hikâyelerdeki ikilemleri inceleyerek, en üst ahlaki basamağa çıkarılması hedeflenmektedir (Yiğittir, Kaymakçı, 2012). Çocuk, ahlaki muhakeme yaparak bir üst düzeye çıkmaya başlamaktadır.

1.3.3. Değer Analiz Yaklaşımı

Bu yaklaşımın temel amacı, çocukların karşılarına çıkan değer ile ilgili bir problem yaşadıklarında durum ile ilgili karar verebilmelerini, mantık çerçevesinde düşünebilmelerini sağlamaktır. Yaklaşımın hedefine ulaşabilmesi için bazı aşamalar bulunmaktadır. Welton ve Mallan (1999) ise değer analizi yaklaşımında kullanılan süreci sekiz aşama olarak belirtmişlerdir (Akt; Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin, 2010).

Bu aşamalar şunlardır:

1. Değer sorununu belirleme,
2. Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma,
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama,
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme,
5. Olası çözüm yollarını belirleme,
6. Çözüm yollarının her birinin olası doğurgularını belirleme ve değerlendirme,
7. Seçenekler arasından birini seçme,

8. Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma.

Yukarıdaki aşamalar düşünüldüğünde değer analiz yaklaşımında birey sorunlarını duygusal sürece girmeden mantık çerçevesinde sistematik bir şekilde çözmeye çalışmaktadır.

1.3.4. Telkin Etme Yaklaşımı

Telkin Etme Yaklaşımı, bireylerin istenmedik değerlerini istedik değerlerle oluşturmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşımın amaçları, öğrencilere belirli değerleri aşlamak veya bunların öğrenciler tarafından içselleştirmelerini sağlamak, öğrencilerin sahip oldukları değerleri değiştirmektir (İşcan, 2007). Bu şekilde öğrencilerin sahip oldukları istenmedik davranışları önleyip program hazırlayıcılarının belli koşulları göz önünde bulundurarak seçtiği değerler öğrencilere aktarılmaktadır (Elbir, Bağcı, 2013).

1.4. DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Çocuğun iyi bir öğrenci olmasının yanında, iyi bir insan olması için gerekenlerin okul öncesi eğitim sürecinde değerler eğitimi ile öğretilmesi amaçlanmaktadır. Burada öğrencinin yaşı, gelişim süreci çok önemlidir. Şişman (2002) çocuklarda değer eğitim sisteminin 10 yaşına gelinceye kadar büyük ölçüde oluştuğunu ve sonraki dönemlerde değişmesinin zor olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden özellikle okul öncesi dönemde bu eğitimin verilmesi önemlidir. Bu dönemde eğitimciler ve uzmanlara göre çocuklar, yaşayarak daha kalıcı öğrenmektedirler. Değer öğrenme sürecinde, öğretilmek istenilenleri somut yaşantılarla verilmesi kalıcılığı artırmaktadır. Bu nedenle “öğretilmek istenilenlerin davranışa dönüşmesini hedefleyen bir program” ile değerlerin anlaşılması ve yaşanması kolaylaşabilir.

Eğitim süreci içerisinde çocuklara seçtikleri değerleri kazandıracak okullardaki en önemli unsurlardan biri olarak öğretmenler gösterilebilir (Yıldırım, 2009). Okul öncesi dönemde öğretmen, aileden sonra çocuğun birebir hayatında olan ve ileriki

yaşamı için hayati önem taşıyan bir faktördür. Öğretmen çocuğa eğitim verirken sadece her şeyi bilip anlatmaktan çok aynı zamanda onunla birlikte öğrenci olmaktan da kaçınmamalıdır. Bu noktadan hareketle günümüzde öğretmenin rolü “her şeyi bilen ve anlatan” dan çıkarak, “öğrencisi ile birlikte öğrenen ve onları yönlendiren” e dönüşmüştür. Öğretmen artık “sahnedeki bilge” rolünden çıkmış, “yanımdaki rehber” rolüne girerek öğrencileriyle birlikte sınıftaki yerini almıştır (Yalar, 2010). Çocuğa rehberlik yaparken aynı zamanda da bütünüyle model olmaya başlamıştır.

Değer eğitimi sırasında öğretmenler, öğretilmek istenen değeri benimsemiş şekilde model olurlar ve sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluştururlar (Gürol ve Serhatoğlu, 2009). Bu doku içerisinde çocuğa yaklaşılmalıdır ki verilen eğitim ile birlikte çocuk kendini mutlu hissetsin ve uygulanan eğitime cevap verebilsin. Çocuğun mutlu olması ve eğitime cevap verebilmesi, öğretmenin konuya hâkim olması ile birlikte yüksek motivasyonu ile ilgilidir.

Değer eğitimi etkili öğretimin bir sonucudur (Narvaez, Khmelkov, Vaydich, Tunner, 2006). Bir değer, çocuk için bilgiden çok hayatın içinde olan bir olgu olduğu için bu eğitimi verecek kişi bu hayatın içinde olmalıdır. Dolayısıyla eğitimci değer eğitimi verdiğini iyi bilerek hareket etmelidir. Çünkü değer eğitimi veren öğretmenlerin diğer öğretmenlere oranla daha fazla motive olmaya ve motive etmeye ihtiyacı vardır. Konuların çok soyut olması, öğretmenin motive olmasıyla birlikte sabırlı olmasını da gerektirir.

Değerler eğitimi ile amaçlanan ilk şey, eğitimcilerde değer eğitimi konusunda bir farkındalık oluşturmak ve farkında olmaksızın yapılan değer eğitimini bilinçli bir eğitime dönüştürmektir. Değer eğitimi ile birlikte alınan konuları çocuklara farklı yöntemler kullanarak vermek eğitimi daha da kaliteli hale getirecektir. Bu yöntemler arasında eğitimcilerin, çocuklarla doğrudan ve içten konuşmaları da yer almaktadır. Eğitimcilerin bu tür davranışları çocukların davranışları üzerinde büyük bir etki yaratır (Tek, 2002). Burada öğretmenin çocuklarla olan iletişimi, hazırladığı etkinlikleri sunuşu ve konuyu işlerken kendisinin de yaşamaya çalışması oldukça önemlidir. Örneğin;

çocukların deneyimlerinden yararlanarak gerçek bir hikâye paylaşmak isteyip, onların karakter özelliğini ön plana çıkarabilir (Stirling, Mckay, Archibald, Berg; 2000).

Öğretmen değer eğitimi uygulamalarında; öğrencilerle ilgilenen, onlar için model olan ve aynı zamanda onlara rehber olan, duyarlı, ahlaki disipline sahip, demokratik bir sınıf ortamı yaratan, değerleri işbirliğine dayalı olarak, ahlaki düşünmeyi ve çatışma çözüm becerisini kazandırarak öğretken kişi görevini üstlenmektedir (Linkona, 1997). Çünkü öğretmen, çocuğun eğitim serüveninde başrol üstlenerek geleceği adına kalıcı izler bırakan kişidir.

Eğitim programı okul içi ve okul dışındaki öğrenme ve öğretme etkinliklerinin bütünü olarak vurgulanmakta, öğretmen ögesi ise hem eğitim sürecinin hem de süreç sonundaki çıktının kalite güvencesi olarak değerlendirilmektedir (Gürkan, 2007, Akt; Şen, 2011). Çünkü okul öncesinde verilmesi düşünülen değerlerin birçoğu soyut olan kavramlardır. Bu nedenle öğretmenin bu soyut başlıkları verirken çocuğun bazı öğrenme kanallarından normal eğitime göre daha fazla faydalanması gerekmektedir. Ayrıca bu eğitim uygulamalarında bazı önemli başlıkların bilinmesi gerekmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

1. Öncelikle ve en önemlisi, öğretmen verdiği değer başlığını kendisi özümsemeli ve somut hale getirmeye çalışmalıdır. Örneğin; Saygı konusu ile ilgili öğretmen çocuklardan ne beklemeli? (Büyüklerle saygı, anne-babaya saygı gibi) Somut davranışları bulmalıdır.

2. Çocuğun en önemli özelliklerinden birisi meraklı olmasıdır. Öğretmen çocuğun bu yönünü kullanarak vermek istediği başlığı mümkün olduğunca hayatın içinden, sorularla ve çocuğu meraklandırarak öğelerle vermeye çalışmalıdır.

3. Değer başlığı anlatılırken kendisi de uygulamaya çalışmalıdır. Yani model olarak çocukların dikkatini çekmelidir. Örneğin; saygı konusunu işlerken öğrenciye ait bir eşyayı kullanmak için öğrencilerden izin alması gerekmektedir ki çocuk da öğretmenin yaptığı hareketi taklit etsin.

4. Bütün değer eğitimi çalışmalarında çocuklar aktif rol almalı ve bunu içselleştirmeyi denemelidirler (Gökçek, 2007).

5. Öğretmen vermek istediği konu başlığı ile ilgili etkinliklerinde çocuğun ihtiyacına cevap veriyor mu, sorusuna cevap aramalıdır. Örneğin; Kişisel sorumlulukları ile ilgili bir konu verilmeye çalışılırken ellerinin yıkanmasının öneminden bir deneyle veya farklı bir etkinlikle bunu neden yapması gerektiğini fark ettirip sonuçları konusunda tartışmalıdır.

6. Öğretmen belirlediği değeri oyunların içine yerleştirerek bazen de uygun yeri ve zamanı yakaladığında bu fırsatı değerlendirerek çocukların içselleştirmesini sağlamalıdır (Balat ve Dağal, 2006).

7. Öğretmen, öğretme-öğrenme süreci içinde çocuklara öğrettikleri ile onları değiştirmeyi amaçlar ve yeni bir davranış biçimi geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sürekli olarak bazı seçimler yapıp çocuklara açıklamalar sunmaktadır. Bunları yaparken de (çocuğun yaşına, öğrenim durumuna, çevresine) uygun bir biçimde davranmaktadır (Alpöge, 2011). Bu nedenle öğretmenin çocuğun gelişim özellikleri ve genel çevresel durumunu bilmesi gerekmektedir.

1.5. DEĞER EĞİTİMİNDE ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN MOTİVASYONU

Bireylerin günlük yaşantılarında gösterdikleri birçok davranışın hızı, şiddeti ve sürekliliğini belirleyen bir takım etkenler vardır (Akbaba, 2006). Bu etkenlerden birisi içten olmakla birlikte dıştan gelen yani çevresel etkenler ile şekillenen faktörlerdir. Öğretmeni çevre faktörüyle davranışın hızı, şiddeti ve sürekliliğini etkilerken bu durum çocuk için de geçerlidir. Bu yüzden motivasyon, öğrencinin konuya adaptasyonunu, ders başarısını, öğrenme isteğini ve konuya odaklanmasını etkileyen önemli bir faktördür. Motivasyonu etkileyen unsurlar olarak ise;

- Algılama yeteneği,
- aba gösterme,
- Gerçek hedeflere yönelme,
- Göreve odaklanma,
- z-yeterlik
- Kendini-denetleme gibi becerilerin üzerinde durulmuştur (Garcia, 1995).

Erken ocukluk döneminde öğretmenlerin eğitim verirken çocukların dikkatini çekerek eğitime motive etmeleri oldukça önemlidir. Bu dönemde ğretmen dikkat toplarken aynı zamanda çocuğu öğrenmeye motive etmeye alışmaldır. Newble ve Cannon'a göre ğrenci başarısı açısından motivasyon zekadan daha etkilidir (Newble ve Cannon, 1989, Akt: Özevin, 2006). Bu bilginin ışığında şunu söyleyebiliriz ki ğrenci bilgiyi almak için istekli olduğu takdirde aldığı bilgi de kalıcı olabilmektedir.

Bir ğrenme durumunda gerekli bilgilerin bilgiyi işleme sürecine girebilmesi ve öğrenmenin etkili olabilmesi için öğrencilerin dikkatlerini geliştirmeleri ve bunu öğrenme sürecinde kullanması önemlidir (Büyükkaragöz ve Sünbül, 2005). Bundan dolayı özellikle okul öncesi çocuklar edinecekleri bilgileri farklı ve dikkat çekici şekilde kabul edebilmektedirler. Öğrenci ilgi ve ihtiyacını karşılayacak şekilde öğrendiği bilgiyi hayatına yansıtacaktır ki diğer bölümlerde de bahsedildiği üzere öğrenme kalıcı ve sürekli olabilsin.

1.6. DEĞER EĞİTİMİ KAPSMINDA ALINAN BAşLIKLAR

2005 yılından itibaren değer eğitimi uygulamaları çocuklarda oluşan şiddet problemlerinden dolayı eğitimcilerin ve ailelerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Bu dikkat çekmenin ardından eğitim kurumları çocukların ihtiyaçları doğrultusunda başlıklar seçerek uygulamaya başlamıştır. Bazı başlıklar farklılık gösterse de genel olarak eğitim kurumları ve araştırmacılar evrensel değer başlıkları üzerinde

durmuşlardır. Okul öncesinde değer eğitimi ile ilgili araştırmalar incelendiğinde çok farklı başlıklar olduğu kadar aynı başlıklar da bulunmaktadır.

Alpöge (2011) yaptığı araştırmada değer eğitimi ile alınan başlıklara baktığımızda;

- Doğru seçim yapabilme
- Dürüstlük
- Sevgi
- Saygı
- Cesaret
- İyilik
- Sorumluluk
- Adalet
- Arkadaşlık
- Barışçılık (Huzur)

MEB'in eğitim programına baktığımızda değer eğitimi bir eğitim programı çerçevesinde uygulanmamaktadır ancak Milli Eğitim Bakanlığının 2010 yılında tavsiye ettiği değer başlıkları şu şekildedir:

- Yardımlaşma
- Dayanışma
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Vatanseverlik
- Sorumluluk
- İyilik
- Temizlik
- Çalışkanlık
- Dürüstlük
- Sevgi

- Saygı
- Duyarlı olma
- Adil olma
- Paylaşımçı olma

Berkowitz ve Bier (2005) psikologlarla birlikte yaptıkları kapsamlı araştırmada 8 gelişimsel karakter değişkeni tespit ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunlar; sosyal oryantasyon, kendini kontrol etme, irade, kendine saygı, empati, vicdan, ahlaki muhakeme ve özgecilik (başkalarını düşünme). Burada çocuğun gelişimi de göz önünde bulundurularak verilmesi gereken karakterler üzerinde durulmuştur.

Haziran 2000’ de New York’ta uygulanmaya başlanan “Yaşayan Değerler” isimli bir eğitim programında 3-7 yaş için alınan değer başlıkları:

- Barış
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Mutluluk
- Hoşgörü
- İşbirliği
- Dürüstlük
- Alçakgönüllülük
- Sadelik olarak belirlenmiştir. (Livingvalues.net)

Balat ve Dağal’ın (2006) yaptığı araştırmada değer eğitimi ile ilgili aldığı başlıklar ise;

- Saygı
- İşbirliği
- Mutlu Olmak
- Sorumluluk

- Sabır
- Dürüstlük olarak görülmüştür.

Tüm bu değer başlıkları incelendiğinde Türkiye’de ve Dünya’da evrensel değerlerin ön planda olduğu görülmüştür.

1.7. EBEVEYNLİK VE DEĞER EĞİTİMİ

Bireylerin gelecekteki yaşamının oluşmasında belirleyici etkisi olan faktörlerden birisi çevredir. Çevrenin ise en önemli kahramanlarından birisi ailedir. Çocuğun aile içerisinde aldığı eğitimle birlikte kazandığı değer çocukta bir kimlik oluşturmaktadır. Bu kimlik ise toplum içerisinde kazanacağı değer ve oluşturacağı kişiliğin belirleyicisidir. Bundan dolayı aileler çocuğun gelişimi üzerinde çok dikkatli şekilde rol almalıdır.

Ailelerin çocuğun gelişiminde bakımını sağlamak, sevgi ve ilgi göstermek, ihtiyaçlarını karşılamak, birey olarak davranmak gibi pek çok görevinin yanında temelde üç önemli görevi vardır:

1. Uygun model olabilmek
2. Demokratik ebeveyn tutum sergilemek
3. Çocuğun eğitimine katılabilmek (aile katılımı) (Balat ve Ark, 2012).

Bu üç başlık üzerinde düşündüğümüzde hepsinin önemli olduğunu söyleyebiliriz ancak annenin veya babanın model olması bu başlıklar içinde en önemlisidir diyebiliriz. Çocuklar için iyi karakterin en etkili yolu, ebeveynler için en iyi standartlarla model olmaktan geçer (McElmeel, 2002). Aile evde çocuğa olumlu model olarak eğitime katılmalıdır ki çocuk da bu eğitim serüveninde toplumda yerini bulan değerleri hayatına geçirebilsin.

Aile katılımı anne babaların çocukların gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunmaları için organize edilmiş etkinlikler bütünüdür (Şahin ve Ünver, 2005).

Organize edilmiş bu etkinlikler ise bir program yörüngesinde çocuğa aktarılmaktadır. Öğretmen okulda belirlediği değer başlıkları ile ilgili etkinlikleri aile ile paylaşmalıdır ki çocuk her iki ortamda da eğitim sürecinde değerleri bulabilsin.

Linkona'e (1991) göre çocuklarda daha iyi bir karakter geliştirmek için aileler, öğretmenler ve okul rehberlik kurumu olarak birlikte hareket etmelidirler (Akt: Fixler, 2000). Böylece toplumda model alma, öğrenme, özdeşleşme ve uygulama içeren süreçler sonucunda iyi karakterli bireyler yetişir (Hökelekli, 2011).

Yukarıda sözü elden tüm bu durumlar çocuğun iyi ve toplum tarafından kabul gören insan vasıflarında ailenin rolünü anlatmaktadır. Toplumumuzda evrensel değer olarak nitelendirilen bu iyi insan vasıflarını çocuğun yaşam içinde görmesi gerekmektedir. Buradan yola çıkarak değerlerin öğrenilmesi sosyal öğrenme şeklinde oluşmaktadır denilebilir. Çocuğun gördüğü ilk sosyal kurum aile olduğu için de değer kavramlarının oluşması için ailenin de eğitimin içersinde olması eğitimciler için oldukça önemli olduğu bilinmektedir.

1.7.1. Değer Eğitimi Verilirken Aileye Düşen Görevler

Doğruluk, büyüklere saygı, görgü kurallarına uyma, küçüklere ve güçsüzlere yardım, adil olma ve hak gözetme gibi değerler her toplumda ve her çağda insanlar için aranan nitelikler olmuştur (Yörükoğlu, 2003). Bu nitelikleri yani çocuğun değerleri benimsemesi için ailelere bazı görevler düşmektedir. Stirling, Archibald, McKay ve Berg, 2000) ebeveynlerin değer eğitimi kapsamında önce çocuklarını tanımaları ve onları keşfetmeleri gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin veliye notlar göndererek çocuklarıyla konuşarak ya da farklı etkinliklerle farkındalık uyandırmalarını önermektedir. Ayrıca çocuklarının olumlu karakter özelliklerini fark etmelerini önermektedir. Örneğin; hayvanat bahçesi gezisinde çocuk bir durum için sabrettiği zaman ödüllendirmek. Ailenin çocuğunu tanıyıp hangi değeri ne kadar taşıdığını keşfetmesi çocuğa verilecek olan eğitim için oldukça önemlidir.

Ebeveynin değerleri çocuklarına anlatırken ya da çocuğa örnek olurken tutumunun demokratik olması gerekmektedir. Bu demokratik tutum içerisinde anne ve baba birlikte hareket etmeli ve çocuğa bu şekilde yaklaşmaladırlar. Böylece anne ve baba çocukların üzerinde etkili olacaklardır ve öğretecekleri konu ile ilgili de hemfikir olacaklardır (Yavuz, 2010). Yanlış anne baba tutumlarıyla ailenin karşlarına belli disiplin problemleri çıkacağı gibi aynı zamanda da aile değer eğitimi konusunda da başarılı olmakta zorlanacaktır. Bunun yanı sıra ailede ortaya çıkan disiplin ve davranış sorunlarını bulmak için bir fırsattır (Pantley, 1998). Çünkü ailede oluşan problemlere çözüm ararken aynı zamanda da nerede yanlış yaptığını ve doğrunun nerede olduğunu da keşfedebileceklerdir.

Okul öncesinde çocuklara değerleri kazandırılması hususunda uzmanlar, ailelere bazı önerilerde bulunmaktadır. Bunlar:

- Ailelerin değerler eğitimi ile ilgili olarak dikkat etmeleri gereken nokta “model olmanın anahtar” olduğudur. Ahlaki eğitimde en etkili yöntem yetişkinin kişiliğidir (Gökçek, 2007). Bundan dolayı aileler çocukların kendilerini gözlemlediklerini asla unutmamalıdır.
- Değerler belirlenirken makul ve çocuğun yapabileceği şekilde belirlenmelidir. Dolayısıyla değer kavramları seçilirken çocuğun yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Sosyal ve fiziksel ortam değerlerin kazanılmasında önemlidir.
- Değer eğitimi için yetişkinler tarafından zaman ayrılmalı yorgunluk ve geçmiş deneyimler gibi zorlukların üstesinden gelinmelidir.
- Belirlenen değerler üzerinde aile içinde fikir birliğine varılmalı ve çocuğa hangi davranışların kabul edilebilir olduğuna ilişkin açık ve tutarlı mesajlar verilmelidir (Akman, 2011).

1.8. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Değer kavramı, insanların kabul ettiği, değer verdiği, tercih ettiği, önemli gördüğü ve eylemde bulunduğu fikirler, alışkanlıklar, kurallar, nesnelere, ürünler, etkinlikler, uygulamalar veya hükümlerdir (Arıkan, 2011). Değerler ise insana “ne” olduğunu anlattığı kadar “ne” anlama geldiğini de anlatmaktır (Balat ve Dağal, 2006). Çevre ile kurulan ilişkilerde değerler aracılığıyla iç dünya öğrenilirken aynı zamanda keşifler sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Değerler Eğitimi; *“Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal ve manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılması”* olarak tanımlamıştır (MEB, 2010). Ayrıca değerler eğitimi farklı başlıklarla da ele alınmaktadır. Yurtdışında yayınlanan bilimsel çalışmalarda değerler eğitiminin moral-ahlak-kişilik ya da karakter eğitimi olarak da ele alındığı görülmektedir (Balat, 2005).

Toplumun önemli bireylerini oluşturan çocukların sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek ve onlara insani değerleri kazandırmak, birçok okul öncesi eğitim programının amaçlarındandır (İnan, 2011). Okul öncesi eğitimin çocukların gelişim alanlarını desteklediği ve ilköğretim için önemli bir basamak olduğu herkes için kabul edilen bir düşüncedir. Değerler eğitiminin de okul öncesi eğitimdeki yerinin aynı öneme sahip olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda değerler eğitiminin benimsenmesinin okul öncesi yaşlarda başladığı görülmektedir (Alpöge, 2011). Bu eğitimin çocuğa uygun hale getirilmesinde öğretmene çok fazla görev düşmektedir. Değerler eğitiminin etkili olabilmesi öğretmenin, öğrencilerin karakterlerinin etkililiğine de inanmasını gerektirir (Milson, 2001).

Değerlerin öğretilmesini, çocukta sağlam köklerin oluşması adına bir adım olarak düşünebiliriz. Bu bağlamda “Hangi Değer Başlıkları?” sorusu akla gelmektedir. Balat ve Dağal’ın (2006) aktarımıyla Otten (2002) “Okul ortamında geliştirilmesi gereken kişilik niteliklerinin neler olduğunu belirlerken öğrenciler, öğretmenler, aileler, okul birliği gibi ilgili tüm kişilerin görüşlerinin alınması” gerektiğini belirtmiştir.

Yapılan bu çalışmaların temel başlıkları ışığında, çocuğun yaşadığı kültürün de etkisi düşünülerek bu başlıklara karar verilmelidir. Buna ek olarak, erken çocukluk eğitiminde, çocukların karar verdikleri ve kararlarının sonuçlarını gördükleri etkinlikler yapılmalıdır (Gökçek, 2007).

Bu araştırmada amaç öğretmenlerin okul öncesinde değer eğitimine yönelik görüşlerini almak ve aldıkları değer başlıkları çerçevesinde uyguladıkları etkinliklere ilişkin durumlarını tespit etmektir. Bu tespitler çerçevesinde yapılan etkinliklerin niteliği analiz edilmiştir.

1.9. PROBLEM CÜMLESİ

Okul öncesi değerler eğitimi uygulanan okullarda seçilen değerlerin ve etkinliklerin niteliği nedir?

1.10. ALT PROBLEMLER

Alt Problem 1: Öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri arasında:

1. Uygulanan değer eğitimi kapsamında seçilen başlıklar nasıl belirlenmektedir?
2. Uygulama sürecinde çocukların konuyu içselleştirmeleri için kullanılan yöntemler nelerdir?
3. Seçilen başlıklara uygun etkinliklerde nelere dikkat ediliyor?
4. Değer eğitimi uygulanırken aile katılımı olmalı mı?

Alt Problem 2: Okul öncesi değerler eğitimi uygulanan okullarda alınan değer başlıklarına uygun etkinlik uygulamalarında:

1. Araştırma kapsamında alınan değer başlıklarına uygun etkinlikler hangi düzeydedir?
2. Belirlenen kavramlar hangi etkinliklerle veriliyor?
3. Kavramlar verilirken bir yöntem kullanılıyor mu?
4. Kavramlar ailelere yansıtılıyor mu?
5. Alınan başlıklara uygun etkinlikler seçiliyor mu?
6. Başlıklar uygulanırken sonuç değerlendirmesi yapılıyor mu?

İKİNCİ BÖLÜM
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Değerler eğitimi son yıllarda tüm dünyada popülerlik kazanmış bir konudur (Nazareth ve Waples, 1980). Değerler eğitimine yönelik birçok proje geliştirilmiştir ve geliştirilmeye devam etmektedir (Schwartz, 1992). Bu projeler arasında en kapsamlı olanlardan bir tanesi de Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP) adı altında 1995 yılında Birleşmiş Milletlerin 50. yıldönümü kutlamaları için Brahma Kumaris'in hazırladığı uluslararası olarak uygulanan bir projedir. UNESCO tarafından desteklenen bu eğitim, tüm dünya eğitimcilerinin ortak olduğu bir eğitimdir. Demokrasi, adalet, özgürlük gibi evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında telkin yolu değil, 'etkinlik temelli' yaklaşımlar yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca değerler eğitimine yönelik farklı yaş grubundaki öğrenci ve öğretmenler için materyaller geliştirilmiştir.

“Daha İyi Bir Dünya İçin Değerlerimizi Paylaşalım” isimli bu proje; *iş birliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçakgönüllülük, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik* olarak 12 evrensel değere odaklanmıştır. YDEP, Mart 2000'de 64 ülkede 1800 okulda uygulanmıştır (<http://www.akyaziateml.k12.tr/degerler-egitimi2/>).

Bu eğitim projesinin en can alıcı yönü, kazanılmasında telkin yolunun değil, 'Etkinlik Temelli' yaklaşımlarla hedefe ulaşılmasının amaçlanması olmuştur. Ayrıca;

- ✓ Değerler eğitiminin belirli bir süreyle sınırlandırılmayacağı,
- ✓ Çocukların bu değerleri içselleştirmesinin en az bir yıla yayılması gerektiği,
- ✓ Değerler eğitiminin aile katkı ve destekleri ile başarılabilmesi,
- ✓ Belirlenen değerlerin kazandırılmasına sonraki eğitim-öğretim yıllarında da gelişimsel süreçler dikkate alınarak devam edilmesi gerektiği,
- ✓ Yapararak ve yaşayarak öğrenmenin etkisi düşünülerek çocukların aktif oldukları etkinlikler yoluyla değerlerin özümsenebileceği belirtilmiştir (UNESCO, 1995).

Proje çalışmalarının dışında Türkiye’de ve dünyada yapılan araştırmalar;

Washburn ve ark. (2011) tarafından random yöntemiyle seçilen 3 ilköğretim okulunda uygulanan Okul Temelli, Sosyal Duygusal ve Karakter Gelişimi Programının etkileri incelenmiştir. Yapılan incelemenin sonucunda; bu analizleri birlikte ele aldıklarında çocuklarda olumlu eylem olarak nispeten olumlu gelişimsel dönütler alınmıştır.

Crowther (1995) okul öncesi sınıftan başlayarak sekizinci sınıfa kadar olan çocuklarla yaptığı araştırmasında 8 aylık bir eğitim vermiştir. Sekiz aylık dönemde öğretmenler ve aileler ile ayrı ayrı çalışma yapmıştır. Çocukları; saygı, sorumluluk, nezaket, yardımseverlik davranışlarını göstermeleri için teşvik edecek şekilde hazırlamıştır. Bu araştırmanın sonucunda öğretmenlerden gelen geri bildirimler ve gözlemlerde; okul içindeki havanın iyileşme gösterdiğini ve çocuklar arasında işbirliğinin arttığını gözlemlemiştir.

Prestwich (2000) yaptığı araştırmasında Amerikalı çocukların ülke genelinde suça ve şiddete yöneldiğini saptamıştır. Buradan yola çıkarak Amerikan okullarında uygulanan karakter eğitimi müfredatını ve bu müfredatın uygunluğunu incelemiştir. Sonuç olarak, etkin bir karakter eğitimi müfredatı olması gerektiğini ve sorumluluğunun farkında olan öğretmenlerle iyi bir karakter eğitimi verilebileceğini savunmuştur. Diğer şekilde örgün eğitimin sınırlı olacağı sonucuna varmıştır.

Viadero (2003), değerler eğitimi programları ile ilgili yaptığı çalışmada, işbirliği, sorumluluk, empati, iç kontrol ve savunmacılık isimlerini taşıyan başlıklarla çalışmıştır. Çocuklara uygulanan değer başlıklarını gözlemlemiştir. Yaptığı çalışmanın sonucunda sınıfta çocukların olumsuz olarak nitelendireceğimiz davranışlarında azalma olduğu ve akademik başarıda artış olduğunu belirtmişlerdir.

Fixler (2000)’de yaptığı araştırmasında saygı, sorumluluk ve işbirliği konularına odaklanarak okul öncesi sınıflarına dâhil olmuş ve anekdot kayıtları tutmuştur. Anekdot kayıtlarını ayrı ayrı analiz etmiştir. Bu çalışmadan şu sonuçlar

çıkmiştir: Sınıf öğretmeninin demokratik sınıf ortamı oluşturarak rol model olmaya çalıştığını gözlemlemiştir. Müfredatta karakter eğitiminin yanı sıra işbirlikçi öğrenme ve çoklu zekâ etkinlikleri de bulunmaktadır. Eğitim sonrası verileri incelediğinde bazı çocuklar arasındaki karakter gelişiminde iyileşme olduğunu görmüştür. Ancak daha iyi bir sonuç isteniyorsa öğrenciler için eğitimin daha fazla zaman aralıklı olması gerektiğini ve müfredatla daha fazla müdahale edilmesi gerektiğini önermektedir.

Yıldırım (2009), “Türk Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Deneyimleri: Fenomonolojik Bir Yaklaşım” isimli çalışmasında değerlerin verilmesinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerini almış ve deneyimlerini betimlemeye çalışmıştır. Sonuçta ise öğretmenlerin en temel değer arasında “Vatanseverlik” değerini benimsediklerinden söz etmektedir. Ayrıca öğretmenleri değerler eğitiminin ailede başlaması ve bu süreçte ailenin daha fazla rol üstlenmesi daha sonra çocukların okula başlaması ile bu görevi okulun üstlenmesi gerektiğini ifade etmiş, çocuklara değerleri kazandırmak için hem sınıf içinde hem de sınıf dışında etkinlikler olması gerektiğini belirtmiştir.

Gökçek (2007) “5–6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi” başlıklı tez çalışmasında bu yaş grubu çocukları için hazırlanan eğitim programının etkisini incelemiştir. Programda yedi anahtar değer başlığı almıştır. Bunlar:

- Saygı
- Sorumluluk
- Özgüven
- Liderlik
- Yardımseverlik
- Nezaket
- Sabır

44 çocuk üzerinde uygulanan 7 haftalık bu çalışmada;

Uygulanan eğitim programında yer alan tüm değerlerde olumlu davranış değişikliği görülmüştür.

Ailelerden alınan davranış kontrol listesi sonuçlarına göre sınıf içinde verilmiş olan toplam 10 haftalık karakter eğitimi programı doğrultusunda, araştırmaya katılan çocuklarda, seçilen değerlere yönelik olumlu davranış değişikliklerine rastlanmamıştır.

Yapılan başka bir araştırmada ise değer eğitimine niçin ihtiyaç duyulduğu sorusu sorulmuş ve açık uçlu cevaplar alınmıştır. Bunların gruplanması ile aşağıdaki liste oluşturulmuştur (Wood ve Roach, 1999; Akt, Baydar, 2009):

- 1 - Değer eğitimi okulların ve öğretmenlerin esas görevidir.
- 2 - Önceki yıllarda olduğu gibi okul programlarında değerler yer almalıdır.
- 3 - Boşanmaların artması, değer eğitimine ihtiyaç olduğunu gösterir.
- 4 - Bugünün gençleri diğer insanlara saygı duymuyor.
- 5 - Değer öğretimiyle, insanların öğrenmesi daha kolay olacaktır.
- 6 - Değer öğretimiyle daha iyi vatandaşlar yetiştirebiliriz.
- 7 - Okullarda değer öğretilmeli çünkü ailede öğretilmiyor.

Witherspoon ve Wade A. (2007) Amerika'da çok az okulda karakter eğitimi uygulandığını belirtmiştir. Bu durumu bir sorun olarak görmüş ve karakter eğitimi ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Çalışmalara 53 idareci ve 123 öğretmen katılmıştır. Mali kaynak ve eğitim yetersizliği, karakter eğitimi uygulama aşamasına engel olan en önemli etken olarak gösterilmiştir. Öğretmenler ayrıca, zaman yetersizliği ve müfredatta ilave programlara yer verilmeyişini de farklı bir engel olduğunu dile getirmiştir. Araştırmalarının sonucunda karakter eğitiminin şiddetle desteklenmesi gerektiğini göstermiştir. Kurum karakter eğitimine önem verdikçe okul ve bireylerde olumlu sonuçlar gözlemlendiğini belirtmiştir.

Hooli ve Shammari (2007) anaokulu çağındaki çocuklara ahlaki değerleri öğretme ve öğrenme konusunda nitel ve nicel yöntemleri kullanarak bir araştırma yapmıştır. Kuveyt'in altı ilçesinde eğitim veren 600 çocuk ve 11 öğretmenin katıldığını

belirtmiştir. Her altı bölgede de anaokulu ahlaki değer anketi (Kindergarten Moral Value Questionnaire KMVQ) uygulanarak katılan öğretmenler ve çocuklar gözlemlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerle de görüşme yapılmıştır. Değerin sekiz boyutu üzerinde durulmuştur: doğruluk, dürüstlük, minnettarlık, sadakat, mantık, adalet, merhamet ve sabır. Tüm bu çalışmaların sonucunda istatistiksel veriler anlamlı ve cesaret verici bulunmuştur.

Johansson (2002), İsveç'te dürüst olmak üzerine çocuklarla yaptığı çalışmada öğretmenlerin bu konu ile ilgili stratejilerini incelemiştir. "Öğretmenler çocuklarda hangi değerlerin olmasını isterler?" Çalışmasında çocuklardaki ahlaki değerler öğretmenlerin nasıl baktığını bulmaya çalışmaktadır. Sonucunda öğretmenlerin bu konudaki stratejileri çocukların dürüstlüğü öğrenme şekilleri hakkındaki fikirleriyle, dürüst çocuğu oluşturan öğeler hakkındaki düşünceleriyle ilgilidir. Öğretmenler çocukların dürüstlüğü öğrenmeleri başkalarının görüşlerini anlamaları, modelleme yoluyla öğrenerek oluştuğunu düşünür. Diğer bir görüş ise, çocukların ahlaki yeteneklerinin sınırlı olduğunu iddia etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, çalışma evreni, veri toplama araçları, verilerin analizi hakkında bilgiler yer almıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmanın yöntemi nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenografi yöntemidir. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım, Şimşek, 2011). Dolayısıyla disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir (Karataş, 2011). Nitel araştırmalar, kişilerin duygu, tecrübe ve düşünceleriyle ilgilidir. Araştırmacı bu verilerden yola çıkarak analizlerini yapmaktadır.

Fenomenografi yöntemi, bireylerin yaşamsal deneyimlerini anlamlandırdıklarını açıklama yolları ile ilgili olarak grup görüşmeleri, gözlemler, resimler, yazılı yanıtlar gibi fenomenografik çalışmalarda temel bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır (Marton, 1994). Fenomenografik araştırma, öğrencilerin öğrenirken ne yaptıklarını ve öğrenme konusunda ne tür yaklaşımlar sergilediklerini anlamaya çalışır (Çekmez, Yıldız ve Bütüner, 2012).

Fenomenografi yönteminin temel bilgi kaynağı olarak kullanılmasının nedeni; son yıllarda araştırmalara baktığımızda öğrenmede bireysel farklılıkların çok fazla etkili olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı bu yöntem kişi ya da kişilerin tecrübelerine ve dünyayı nasıl algıladıklarına bakar. Yaşanılan ya da yaşanmış olayları kişilerin bakış açılarına göre değişebilir ve bu da farklı yorumlara neden olabilmektedir. Bu analizler bireysel görüşmeler sonucunda oluşmaktadır.

3.2. ÇALIŞMA EVRENİ

Araştırmanın çalışma evreni, 2012-2013 öğretim yılında Ankara ili Yenimahalle ilçesi içindeki Değer eğitimi uygulayan ve müfredatı olan okullardan

oluşmaktadır. Öncelikle öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili düşüncelerini almak amacıyla öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler için yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme formu gözlemler yapılmadan önce 22 öğretmene uygulanmıştır.

Ankara'nın merkez ilçesi olan Yenimahalle ilçesinde bulunan iki özel anaokulu araştırmanın yapılacağı okul olarak belirlenmiştir. Bu okullar Okul öncesinde değerler eğitimi müfredatı uygulayan okul sayısı az olmasından kaynaklı tercih edilmiştir. Bu ilçelerde bulunan "Değerler Eğitimi" uygulayan okullar arasından seçilmiştir. Okullarda uygulanan değer başlıkları incelenerek, gözlem yöntemi ile başlıklar çerçevesinde alınan belli etkinlikler analiz edilmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için iki ayrı okulda bulunan iki ayrı öğretmen seçkisiz örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Uygulama yapılmadan önce gözlem yapılacak öğretmenlerle ön görüşme yapılmış olup, gözlem ve görüşmeler için altyapı oluşturulmuştur.

Araştırmada etik kurallar çerçevesinde öğretmenlerin gerçek isimleri kullanılmamıştır. Öğretmenler 1A ve 2A şeklinde belirtilmiştir.

1. Özel Kolejde çalışan 1A öğretmenidir. 6 yıllık deneyime sahiptir. Bir Teknik Eğitim Fakültesinin Çocuk Gelişimi Bölümü'nden mezun olmuştur. 1A öğretmeniyle yapılan görüşmede, mezun olduktan sonra sadece değer eğitimi veren bu okulda çalıştığını ifade etmiştir. Bireysel görüşme öğretmenin çalıştığı okulda öğrencilerin İngilizce dersinde olduğu zamanda gerçekleştirilmiştir. Öğretmen öğrencilerini yalnız bırakmak istemediği için görüşme 30 dk sürmüştür. 6 yıllık öğretmenlik hayatında birçok seminer ve sertifika programına katılmış olup, bu seminerlerin çoğu değer eğitimi üzerine olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca her ay olmak üzere çalıştığı okulun zümre çalışmalarına katılmaktadır. Bu zümreler yine değer eğitimi üzerine olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenin sınıfında 21 tane öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin tamamı 60 ayını doldurmuş öğrencilerden oluşmuştur.

2. Özel Kolejde çalışan 2A öğretmeni 3 yıllık deneyime sahiptir. Bir Meslek Yüksek Okulunun iki yıllık Çocuk Gelişimi Bölümünden mezun olmuştur. 2A

öğretmeniyle yapılan görüşmede mezun olduktan sonra bu okulda çalışmaya başlayarak üç yıldır bu eğitimi verdiğini ifade etmiştir. Bireysel görüşme öğretmenin çalıştığı okulda gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler serbest oyun saatinde olduğu zamanda gerçekleştirilmiştir. Öğretmen sorulara kısa yanıtlar vermeyi tercih etmiştir. Bu yüzden görüşme 20 dakika sürmüştür. 2A öğretmeni üç yıllık eğitim hayatında çok fazla seminer ve eğitime katılmamıştır. Uyguladığı eğitim müfredatı okul tarafından hazırlanıp eline ulaştığı için ihtiyaç hissetmediğini ifade etmiştir.

1A öğretmenin çalıştığı okul, 2003 yılında Ankara ilinin Sincan ilçesindeki okul öncesi eğitim kurumu olarak başlamıştır. Açıldığı yıllarda Reggio Emilia Yaklaşımı, Çoklu Zekâ Kuramı, High Scope Yaklaşımı gibi eğitim yaklaşımlarını kurumlarında uygulamışlardır. Ancak Okul Öncesi Eğitimde Değer eğitimi vermeyi amaçlayarak bu eğitim konusunda araştırmalar yapmaya başlamıştır. Şu an beş adet okulu mevcut olup 2013 eğitim yılı içerisinde “Davranış Geliştirme Merkezli Öğrenme Modeli” ile değer eğitimi vermeye başlamıştır. Uyguladıkları bu yöntem şu an Talim Terbiye Kurulundan onay alınarak uygulanmaktadır. 1A öğretmenin çalıştığı okul toplam 85 öğrencisi olan bir okuldur. 3, 4, 5, 6 yaş öğrencilerinden oluşmaktadır. Giriş kat öğrenci karşılama, müdür odası, bekleme odası, oyun odası, mental aritmetik ders odası ve İngilizce odasından oluşmaktadır. İkinci katta ise sınıflar bulunmaktadır. Son kat olan üçüncü katta ise öğretmen dinlenme odası ve yemekhane bulunmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA

Bu araştırma, Yenimahalle bölgesinde bulunan ve değerler eğitimi uygulayan öğretmenlerin görüşme tekniği kullanılarak görüşlerini almayı, ayrıca değer eğitimi için uyguladıkları etkinlikleri gözlemleyerek analiz etmeyi amaçlamıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında değer eğitimi müfredatı uygulayan özel okullardan seçilen değer başlıklarını incelemek amacıyla öncelikle öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Yapılması planlanan görüşmeler için literatür taramasına dayalı olarak sorular oluşturulmuş ve yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu üç uzman görüşü alınarak tekrar düzenlenmiştir. Görüşme

formları öncelikle üç öğretmene uygulanmıştır. Yapılan görüşmeler tekrar tekrar okunarak yazıya dökülmüştür. Güvenilir kayıtlar elde edildikten sonra öğretmenlere uygulanmıştır.

Görüşme formu, araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış ve sormayı düşündüğü sorulardan oluşmuştur. Ancak, bu form görüşmenin akışına bağlı olarak değişebilir ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Kaya, 2002). Bireysel görüşmenin uygulanmasında araştırmanın niteliği, amaçları, sorulacak olan sorular, görüşmenin türü önemli bir adımdır. Görüşme yapılacak kişilerin nasıl seçildiği, yapılan görüşmenin kaydedilerek yapılması bu uygulamada oldukça önemlidir.

Bu araştırmada bireysel görüşmeler için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Hazırlanan görüşme soruları uygulanmadan önce üç öğretmene pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulamasının ardından 11 soruluk bir form oluşturulmuştur. Bu düzenlemeyle soruların tekrarlanmamasına dikkat edilerek görüşme formu son haline getirilmiştir (EK 1).

Görüşmelerin ardından sınıflarda yapılacak olan gözlem formu hazırlanmıştır. Gözlem yöntemi; sistematik biçimde not almayı ve çalışma için seçilen sosyal ortamda olayları, davranışları, nesnelere incelemesini gerektirir (İşcan, 2007). Gözlem yönteminde alınan kayıtlar, alan notları, gözlemlerin detayları yargı katılmadan somut şekilde ifade edilmelidir. Eğer araştırmacı herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa gözlem yöntemi kullanılabilir (Temur, 2007).

Gözlem metodu yardımıyla olayların doğal ortamlarda izlenmesi sağlanır. Basit bir gözlem en az üç öğeden oluşur;

- İnsanların ne yaptığını izlemek,
- Ne söylediğini dinlemek,

- Olayları daha iyi anlamak için sorular sormak olarak sıralanabilir (Çepni, 2012)

Gözlem Yapmanın Yararları

Gözlem yapmanın genel olarak üç faydası vardır;

1. Gözlemlerin hangi yöntemleri kullanıp kullanmadıklarını belirlemek
2. Bir tartışmanın nasıl düzenleneceğini belirlemek
3. Öğrenci, öğretmen adayı ve öğretmenleri daha çok sayıda çeşitli yöntem ve teknikleri kullanmaya teşvik etmektir (Çepni, 2012).

Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışları ayrıntılı olarak betimlemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Temur, 2007). Bu yöntem zaman alan ve ayrıntılı veri elde etmek için kullanılan bir yöntemdir. Nitel araştırmada gözlem, sayısal veri elde etmekten çok, araştırmaya konu olan olguya ilişkin derinlemesine ve ayrıntılı açıklamalar ve tanımlamalar yapmaya yöneliktir (İşcan, 2007).

Gözlem formu araştırmacının sınıf içinde değer eğitimi ile ilgili yapılan etkinlikleri, bu konu ile ilgili konuşmaları, öğrencinin konu ile ilgili sorduğu soruları ve öğretmenlerin çocuklara verdiği cevapları, konuyu destekleyen sınıf projelerini, aile projelerini, öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci iletişimini kayıt altına almak amacıyla oluşturulmuştur. Yapılan gözlemlerin saati ve tarihi not edilmiştir. Gözlem saatleri belirlenirken öğretmenlerin çocuklarla çok fazla birlikte olduğu saatler olan; Türkçe dil etkinlikleri, drama, oyun, müzik gibi saatleri tercih etmiştir. Araştırmacı öğrencileri değer eğitimi ile ilgili tepki verip vermediklerini tespit etmek amacıyla serbest zaman saatinde de ayrıca gözlemlemiştir.

Gözlemler iki okul paralel gidecek şekilde yapılmıştır. Örneğin aynı hafta içerisinde hem 1A öğretmeni hem de 2A öğretmeni gözlemlenecek şekilde ayarlanmıştır. Gözlemler ses kaydı şeklinde planlanmıştır ancak öğrenciler çok küçük olduğu için yüksek sesler kaydın kalitesini engellemiştir. Dolayısıyla araştırmacı not tutarak gözlem yapmayı tercih etmiştir. Gözlemlerden alınan notlar incelenmiş ve değer eğitimi

yansıtan kısımları, öğretmen öğrenci diyalogları ayrılmıştır. Yapılan gözlemlerin analizleri “Bulgular ve Yorum” kısmında bulunmaktadır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

22 öğretmene uygulanan görüşme formları derinlemesine incelendikten sonra verilerden elde edilen kategoriler çıkarılmıştır. Bu kategoriler üç uzman ile birlikte tek tek ve defalarca okunarak son halini almıştır. Kategorinin belirlenmesinden sonra tablolar oluşturulmuş olup, kategorileri yansıtan örnek cümlelerle zenginleştirilmiştir. Tablolar, kategorilere yönelik açıklamalar yapılarak tamamlanmıştır. Tamamlanan tabloların ardından her tabloda ifade edilen cevaplar kendi içinde değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bireysel görüşme, nitel araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemlerinden biridir (Temur, 2007). Görüşme yönteminin etkili ve verimli bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilmesi için bu yöntemin temel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini iyi anlamak, nitel veriye ulaşmayı kolaylaştıracak bir görüşme formu hazırlamada ve görüşmeyi gerçekleştirme sürecinde dikkate alınması önerilen ilkeleri özümseyerek işe koşmak gerekmektedir (Şimşek, Yıldırım, 2006). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde açık uçlu sorular sorulmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin derinlemesine cevap vermeleri istenmektedir.

Her soruya verilen cevaplar tek tek kategoriler belirlenmiş olup tablolara yerleştirilmiştir. Örneğin, birinci soruya verilen cevaplardan toplam 15 kategori çıkmıştır. Bu kategorilerin yanlarına hangi öğretmenler cevap verdiyse numaralı şekilde yazılmıştır. İfade edilen kısma ise kategorilerden çıkarılan cümleler örnek olarak yazılmıştır.

Bireysel görüşmeler öğretmenler için yapılan seminer programları ziyaret edilerek öğretmenlerin müsait olduğu zaman dilimlerinde yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler birebir konuşulabilecek küçük bir odada yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin rahat cevap verdikleri gözlenmiştir. Görüşmeler sırasında öğretmenlerin bazı cevapları kısa ve net şekilde olmuştur. Araştırmacı bu soruları öğretmenlere tekrar sorarak sorular üzerinde biraz daha düşünmelerini sağlamaya çalışmıştır.

Görüşme yapılan öğretmenler arasından iki öğretmen seçilerek sınıf içerisinde uygulanan değer başlıkları incelenmiştir. Bu iki ana sınıf öğretmeni, yarı yapılandırılmış gözlem formu hazırlanarak gözlemlenmiştir. Gözlem formu yine üç uzman tarafından incelenerek ve üzerinde defalarca düşünülerek hazırlanmıştır (EK 2). Özellikle yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmıştır. Yapılan gözlemler sonucunda elde edilen veriler, her bir soru için tek tek analiz edilmiştir. Yapılan gözlemler değer eğitimi için seçilen başlıklar çerçevesindedir. Bu başlıklar altında uygulanan etkinlik örnekleri incelenerek, öğretmen tutumları, çocukları değerlendirme yöntemleri, öğrenci tepkileri gibi kategoriler tek tek yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın genel amacı ve bu genel amca yönelik geliştirilen araştırma soruları incelenmiştir. Ayrıca incelenen veri analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilecektir. Araştırma sonuçları betimleyici analiz çerçevesinde sunulacaktır. Sorulan sorular çerçevesinde cevaplar irdelenecektir.

Öğretmenlerin okul öncesinde değer eğitimine ilişkin görüşlerini fenomenografik olarak incelemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri nedir?
- Öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarıyla görüşleri arasında ne gibi bağlantı vardır?
- Öğretmenler değer eğitimi verirken ne tür etkinlikler kullanmaktadır?

4.1. Alt Problem 1: Öğretmenlerin Değer Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri Nedir?

Yukarıdaki alt problemlere cevap aramak için yapılan görüşmelerde sorulan sorular EK 1’de verilmiş ve her soruya verilen cevaplar aşağıda tablollaştırılarak yorumlanmıştır.

4.1.1. Değerler Eğitimi Okul Öncesinde Olmalı Mıdır? Neden?

Tablo 4.1 de 15 kategori yer almaktadır. Bunlar karakter oluşumu, bilinçaltı, bilgi ve beceri, erken dönem, toplumsal kurallar, öğrenmenin kalıcılığı, sağlam temeller, alışkanlık kazanmak, kişilikli insan, toplumsal uyum, özümsemek, faydalı insan, başarılı birey, aile desteği, vicdan gelişimi kategorileridir.

Tablo 4.1. Değerler Eğitimi Okul Öncesinde Olmalı Mıdır? Neden? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Karakter oluşumu (1A-1I-1R-1S-1Ş-1T-2A-2D-2E)	Okul öncesi dönem kişinin karakterinin ilk tohumlarının atıldığı dönem olduğu için ve bu dönemi hayati önem taşıyan bilgi ve becerilerle donatmak gereklidir (1A) Küçük yaşta çocukların karakterlerini oturtmaları için iyi kişilikli bir insan olmaları için (2E)
Bilinçaltı (1A-1B-1C-1D-1O-1P-1Ş)	Okul öncesi dönem bilinçaltının en açık olduğu dönemdir. (1C)
Bilgi ve Beceri (1A)	Bu dönemi hayati önem taşıyan bilgi ve becerilerle donatmak gereklidir. Bu dönem bilgi ve becerilerin gelişimi için önemlidir. (1A)
Erken Dönem (1A-2B)	0-6 yaş dönemi zihinlerin öğrenmenin açık olduğu en erken dönemdir. (2B) Bu dönemi hayati önem taşıyan bilgi ve becerilerle donatmak gereklidir. Bu dönem bilgi ve becerilerin gelişimi için önemlidir. (1A)
Toplumsal kurallar(1B-2C)	Çocukların birlikte yaşayabilmeleri için toplumsal kurallara uymaları için önemlidir. (2C)
Öğrenmenin Kalıcılığı (1C- 1D)	Çocuğun algılama ve öğrenmesinin kalıcı olduğu bu dönemde değerler eğitimi mutlaka olmalıdır. (1D)
Sağlam Temeller (1D-1Ö)	Görmek istediğimiz milli ve manevi değerlerine bağlı bir neslin oluşumu okul öncesi dönemde atılan sağlam temellere bağlıdır. (1D)
Alışkanlık kazanmak (1E-1H- 1R)	Çocukların bu alışkanlıkları anaokulunda almaları çok etkilidir. (1H)
Kişilikli insan (1F-1B-2E)	Küçük yaşta çocukların karakterlerini oturtmaları için iyi kişilikli bir insan olmaları için (2E)
Toplumsal Uyum (1G-1Ş-2C-2A)	Çocukların birlikte yaşayabilmeleri için toplumsal kurallara uymaları için (2C)
Özümsemek (1G)	Çocuğun tüm yaşamı boyunca yaşadığı olayların davranışların, tepkilerin oluştuğu oturduğu, özümsemediği dönemdir. (1G)
Faydalı İnsan (1O-1B)	İyi ve topluma faydalı bir insan yetiştirmek için önemlidir. (1O)

Başarılı Birey (1Ö)	Vicdanı gelişmiş, doğru sözlü gibi değerleri almış barış içersinde çocuklar ileride sağlam ve başarılı bireyler olacaklardır. Okul öncesinde değer eğitimi verilirken bu eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (1Ö)
Aile Desteği (1P)	Karakter eğitiminin ilk yerleştiği ve temeli aile ile atılırken; okul ile tam anlamıyla desteklemelidir. (1P)
Vicdan Gelişimi (1Ş-1Ö)	Bilinçaltı gelişimi ve vicdan gelişimi bu dönemde tamamlandığı için (1Ş) Evet, vicdanı gelişmiş, doğru sözlü gibi değerleri almış barış içersinde çocuklar ileride başarılı bireyler olacaklardır. Okul öncesinde değer eğitimi verilirken bu eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (1Ö)

Öğretmenler “karakter”, ve ”bilinçaltı” kategorilerini daha fazla tercih etmişlerdir. Değer kavramı sorusunu öğretmenler “karakter” olarak düşünmüş ve bu yörengede yanıtlamışlardır. Ayrıca “Bilinçaltı” kavramını kullanarak ta çocukların öğrendiklerinin daha sonra açığa çıkacağına inandıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden iki tanesinin değer eğitimine farklı bakış açılarına sahip oldukları ifade edilebilir. Öğretmenlerin yanıtları şu şekildedir:

“Evet, Bilinçaltı gelişimi ve vicdan gelişimi bu dönemde tamamlandığı için”

“Evet, vicdanı gelişmiş, doğru sözlü gibi değerleri almış barış içersinde çocuklar ileride başarılı bireyler olacaklardır. Okul öncesinde değer eğitimi verilirken bu eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Yukarıdaki “Bilinçaltı” kategorisinde verilen cevaplara baktığımızda, öğretmenler çocukların bu dönemde öğretilen kavramları daha sonra yansıtacaklarını düşünmektedir. Ayrıca öğretmenler değer eğitiminin çocuğun vicdanını da eğittiğine inanmaktadır.

4.1.2. Uygulamış Olduğunuz Değer Eğitimi Kapsamında Değerleri Yansıtan Kavramları Seçerken Nelere Dikkat Ediyorsunuz?

İkinci soruya verilen cevaplar on beş kategoride analiz edilmiştir. Bu kategoriler davranışa dönüşebilmesine, gelişimine, evrensel değerlere, hazır bulunuşluklarına, aile yapısına, somutlaşabilirliğine, ihtiyaç hissetmesine, uygulanabilir

olmasına, dikkat çekici olmasına, toplumsal etkisine, değer sırasına, bakış açısına, Türk değerlerine, faydalı olmasına olarak belirlenmiştir.

Tablo – 4.2 Uygulamış Olduğunuz Değer Eğitimi Kapsamında Değerleri Yansıtan Kavramları Seçerken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Davranışa dönebilirliğine(1A-1Ö-)	Çocuğun hayatına geçirmesine dikkat ediyorum. Tüm dünyanın kabul ettiği değerleri almaya çalışıyorum.(1Ö)
Gelişimine (1B-1C- 1I-1Ö-1P- 1S-2D)	Çocuğun gelişim yaş grubuna uygun olup olmamasına aktarıırken kullanacağım materyallere dikkat ediyorum. (1P)
Evrensel Değerlere(1B- 1G-1H- 1Ö-1P- 1Ş- 2E- 2D)	Öncelikle toplumu etkileyen en can alıcı değerleri göz önüne alarak evrensel değerleri dikkate alıyorum. (1H)
Hazır bulunuşluklarına (1C)	Çocuğun hazır bulunuşluk durumlarına göre seçiyorum. (1C)
Aile Yapısına (1C- 1F- 1Ş)	Çocukların gelecekte insan ilişkilerini aile yapısını ve hayata bakış açılarını dikkate alıyorum. (1Ş)
Somutlaşabilirliğine (1D- 1E-1I-1S-1T-2B- 2C- 2D)	Çocukların anlayabileceği seviyede somutlaştırılabilecek kavramlar olmasına ve evrensel olmasına dikkat ediyorum. (2D)
İhtiyaç hissetmesine (1D)	Değer kavramlarını öğrenmeye ihtiyaç hissetmesine ve gerekliliğine inanmasına dikkat ediyorum. (1D)
Uygulanabilir Olmasına (1D-1F)	Çocukların her alanda hayatın içinde uygulayabilecekleri başlıkları seçmeye çalışıyorum. (1F)
Dikkat Çekici Olmasına (1E)	Değeri yansıtan kavramları seçerken ilgi ve dikkatlerini çekebilecek kavramları seçiyorum. (1E)
Toplumsal Etkisine (1H)	Öncelikle toplumu etkileyen en can alıcı değerleri göz önüne alarak evrensel değerleri dikkate alıyorum. (1H)
Değer Sırasına (1O- 1P)	Çocuğun ihtiyacını belirleyip sıraya koyarak almaya çalışıyorum. Tüm milleti etkileyen değerleri seçmeye çalışıyorum. (1P)
Bakış Açısına (1R)	Evrensel değerleri vererek yaşam boyunca iyi ve olumlu bakış açısı kazandıran başlıkları seçiyorum. (1R)
Türk Değerlerine (2A)	Türk değerlerini dikkate alarak seçiyorum. Çocuklar için faydalı olan değerleri seçiyorum. (2A)

Faydalı Olmasına(2A)	Türk değerlerini dikkate alarak seçiyorum. Çocuklar için faydalı olan değerleri seçiyorum. (2A)
----------------------	---

İfadeler incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir kısmı “Evrensel Değerler” üzerinde durmaktadır. Değer eğitimi konusunda çalışan araştırmacıların da evrensel değerler noktasında hemfikir olduğu söylenebilir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin düşüncelerini analiz edecek olursak, öğrencilerinin evrensel değerler yörüngesinde büyümelerinde hem fikir olduklarını ifade edebiliriz. Öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Öncelikle toplumu etkileyen en can alıcı değerleri göz önüne alarak evrensel değerleri dikkate alıyorum.”

“Çocuğun hayatına geçirmesine dikkat ediyorum. Tüm dünyanın kabul ettiği değerleri almaya çalışıyorum”

“Çocuğun ihtiyacını belirleyip sıraya koyarak almaya çalışıyorum. Tüm milleti etkileyen değerleri seçmeye çalışıyorum”

“Çocukların anlayabileceği seviyede somutlaştırılabilecek kavramlar olmasına ve evrensel olmasına dikkat ediyorum”

Araştırmanın ilgili araştırmalar kısmında da ayrıntılı olarak yer verildiği üzere dünyada ve Türkiye’de seçilen değer başlıklarının da evrensel değerler olduğu söylenebilir.

4.1.3. Değer Eğitimi Süresince Hangi Değer Başlıklarını Seçiyorsunuz?

4.3’te verilen cevaplar yirmi kategori analiz edilmiştir. Bu kategoriler sevgi, saygı, iyilik, hoşgörü, paylaşma, şefkat, yardımlaşma, işbirliği, sorumluluk, güven,

adalet, merhamet, nezaket, sabır, dostluk, empati, emanet, doğruluk, görgü kuralları, iktisat olarak bulunmuştur.

4.3 Değer Eğitimi Süresince Hangi Değer Başlıklarını Seçiyorsunuz?

Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Sevgi (1A-1B-1C-1D-1E-1F-1G-1H-1I-1O-1Ö-1P-1R-1S-1Ş-1T-2A-2B-2C-2D-2E)	Sevgi, Saygı, Empati, Doğruluk, Sorumluluk, Emanet, İktisat, Görgü Kuralları (1C) Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Nezaket, Doğruluk, Emanet, Sabır (1H)
Saygı (1A-1B-1C-1D-1E-1F-1G-1H-1I-1O-1Ö-1P-1R-1S-1Ş-1T-2A-2B-2C-2D-2E)	Okula yeni başlayan öğrencinin önce sevmesi için “Sevgi” Sosyal ortama uyum için “Dostluk-Arkadaşlık” Yaşamında uygulaması için “Saygı, empati, doğruluk, sorumluluk” (1D)
İyilik (1G-2A)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Doğruluk, Sorumluluk, Nezaket, Emanet, Yardımlaşma, iyilik, İktisat (1G)
Hoşgörü (2E)	Güven, Şefkat, Sorumluluk, Sevgi, Saygı, Hoşgörü, Adalet, Merhamet (2E)
Paylaşma (1S-2A-2B-2C-2D)	Sevgi, Saygı, Empati, Sorumluluk, Yardımlaşma, Doğruluk, Paylaşma, Emanet, (1S)
Şefkat (2A-2D-2E)	Sorumluluk, Nezaket, İşbirliği, Adalet, Sevgi, Saygı, Merhamet, Paylaşma (2C)
Yardımlaşma (1G-1S-2B)	Dostluk, Sevgi, Yardımlaşma, Saygı, Nezaket, Merhamet, Paylaşma, İşbirliği (2B)
İşbirliği (2A-2B-2C-2D)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Doğruluk, Merhamet, Paylaşma, Adalet, İşbirliği (2D)
Güven (2A-2E)	Sevgi, Saygı, İyilik, Şefkat, Güven, Sorumluluk, Merhamet, Paylaşma, Adalet, İşbirliği (2A)
Sorumluluk (1A-1B-1C-1D-1G-1I-1Ö-1P-1R-1S-1Ş- 2A-2C-2E)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Doğruluk, Emanet, Görgü Kuralları (1Ö)
Adalet (2A-2B-2C-2D-2E)	Dostluk, Sevgi, Yardımlaşma, Saygı, Nezaket, Merhamet, Paylaşma, İşbirliği (2B)
Merhamet (2A-2B-2C-2D-2E)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Doğruluk, Merhamet, Paylaşma, Adalet, İşbirliği (2D)
Nezaket (1A-1D-1H-2C-2A-1I-1O-1Ö-2B-1P-1T)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Doğruluk, Emanet, Görgü Kuralları (1Ö)
Sabır (1H)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Nezaket, Doğruluk, Emanet, Sabır (1H)
Dostluk (1A-1B-1D-1E-1F-1G-1H-1I-1O-1Ö-1P-1R-1Ş-1T-2B-2D)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Nezaket, Doğruluk, Emanet, (1A)
Empati (1A-1B-1C-1D-1E-1F-1G-1H-1I-1O-1P-	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Nezaket, Doğruluk,

1R-1S-1Ş-1T-2D)	Emanet, (1B)
Emanet (1A-1C-1D-1F-1G-1H-1I-1O-1Ö-1R-1S-1Ş)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Doğruluk, Emanet, Yardımlaşma Görgü Kuralları (1R)
Doğruluk (1A-1B-1C-1D-1F-1G-1O-1Ö-1P-1R-1S-1Ş-1T-2D)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Doğruluk, Merhamet, Paylaşma, Adalet, İşbirliği (2D)
Görgü Kuralları (1C-1Ö-1R)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Doğruluk, Emanet, Görgü Kuralları (1Ö)
İktisat (1C-1G)	Sevgi, Saygı, Dostluk, Empati, Sorumluluk, Doğruluk, Emanet, İktisat, Görgü Kuralları (1C)

Tüm öğretmenlerin cevapları incelendiğinde sevgi ve saygı başlıklarında hem fikir oldukları görülmektedir. Tüm öğretmenlerin içersinden Sabır ve hoşgörü başlıklarını sadece 1H ve 2E öğretmeni seçtiklerini ifade etmektedirler. Öğretmenlerin bu başlıkları okuldan bağımsız olarak seçtikleri düşünülmektedir. Çünkü bu öğretmenlerle çalışan diğer öğretmenlerin bu başlıkları seçmedikleri gözlenmiştir.

Öğretmenlerin seçtikleri değer başlıkları incelendiğinde, en çok tercih edilen başlıklar; sevgi, saygı, sorumluluk, nezaket, dostluk, empati, emanet ve doğruluk olarak tespit edilmiştir. Değer eğitimi ile ilgili yurt dışı ve yurt içinde seçilen başlıklarla paralellik gösterdiği söylenebilir.

4.1.4. Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Kavramları İçselleştirmelerini Sağlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

Cevaplar incelendiğinde karşımıza on üç kategori çıkmaktadır. Bu kategoriler: Dikkat çekmesine, yaşamsal Deneyimine, model olmasına, proje uygulamaya, sözel pekiştirmeye, aile desteğine, ihtiyaç hissetmesine, öğrenme kanallarına, somutlaştırmaya, Türk ve dünya örneklerine, tekrarlamaya, vicdan eğitimine ve hatırlatıcılara şeklindedir.

Tablo – 4.4 Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Kavramları İçselleştirmelerini Sağlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Dikkat Çekmesine (2A-1A-1C-1G-1R-1T)	Konu başlıkları ile ilgili en dikkat çekici olayın özelliklerini bulup kullanmalarını sağlıyoruz.(2A)
Yaşamsal deneyimine (2A-2C-2E-1B-1H-1I-1R-1T-2B)	Çocuklara yaşatmaya çalışıyoruz. Örneğin, Kurabiye yapıp ailelerine ikram etmelerini sağlıyoruz. (2C)
Model Olmaya (2C-1F-1I-1T)	Özdeşim modeli ile yaşamına örnek olacak kişiler olamaya çalışıyoruz. (1I)
Proje Uygulamaya (2D-1A-1C-1E-1O-1Ö-1S-1Ş-2B)	Kavramı beslerken (oyun, hikâye, fen vs) farklı etkinliklerle ve tekrar projeleriyle desteklemeye çalışıyoruz. (1C)
Sözel Pekiştirmeye (2E-1F-1G-1H-1T)	Çok fazla sözel olarak söylüyoruz. Veli desteği sağlıyoruz. Drama, hikâye, canlandırma vs. ile destekliyoruz. (2E)
Aile Desteğine (2E-1A-1D-1G-1O-1P-1S-1Ş)	Dikkat çekme ihtiyaç hissettirme, hikâye, sanat gibi etkinliklerle hayata geçirmelerini sağlama, pekiştirme... Okulda yapıldıktan sonra ailede ve çevresinde uygulamalarına fırsat veriyoruz. Çevresinde neler yaptığının dönütünü alıyoruz. (1G)
İhtiyaç Hissetmesine (1A-1F-1G-1I-1T)	Dikkat çekme, ihtiyaç hissettirme, hareketi besleme, pekiştirme, sosyal ortamda kullanmasını sağlama, Model olma (1T)
Öğrenme Kanallarına (Drama, Hikâye vs.) (2E-1B-1C-1I-1Ö-1R-1S-1Ş)	Yaparak yaşayarak öğrenmelerini hedefliyoruz. Verilmek istenen kavramı farklı zekâ türlerine hitap edecek şekilde hazırlıyorum. Çocukların dikkatlerini çekerek tüm duyularına hitap etmeye çalışıyorum. (1R)
Somutlaştırmaya (1D-1P)	Öncelikle tüm değerlerin kolay anlaşılabilmesi için somutlaştırmaya çalışıyorum. Uygulamada kalıcı öğrenmeyi sağlamak için Türk ve dünya büyüklerinin hayatlarını inceleyip örneklendiriyorum. (1D)
Türk ve Dünya Örneklerine (1D)	Öncelikle tüm değerlerin kolay anlaşılabilmesi için somutlaştırmaya çalışıyorum. Uygulamada kalıcı öğrenmeyi sağlamak için Türk ve dünya büyüklerinin hayatlarını inceleyip örneklendiriyorum. (1D)
Tekrarlama (1F-1P-1Ö-1Ş)ya	Projeler bu konuda en büyük yardımcımız. Çocuklara tekrarlatıyoruz. Zaman içinde çocuk yapa yapa bunu hayatına geçiriyor. Hikâye, drama, sanat etkinlikleri ile de destekliyorum. Vicdan eğitimi ise en temeli oluyor. (1Ö)
Vicdan Eğitimi (1Ö)	Projeler bu konuda en büyük yardımcımız. Çocuklara tekrarlatıyoruz. Zaman içinde çocuk yapa yapa bunu hayatına geçiriyor. Hikâye, drama, sanat etkinlikleri ile de destekliyorum. Vicdan eğitimi ise en temeli oluyor. (1Ö)
Hatırlatıcılara (1P)	Hatırlatıcılarla yapmaya çalışıyorum. Yani panoya konu ile ilgili resimler asıyorum Çocuğun konuyu davranış haline getirebilmesi için aileyi kullanıyorum. Sosyal çevreye duyarlı olarak yetiştirmeye çalışıyorum. (1P)

Öğretmenlerin cevapları incelendiğinde 1Ö öğretmeninin verdiği cevap dikkatimizi çekmektedir. Burada öğretmen vicdan eğitimi verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmen çocuğun eğitimi içselleştirmesi için bu başlığın önemli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenin verdiği cevap tam olarak şu şekildedir:

“Projeler bu konuda en büyük yardımcımız. Çocuklara tekrarlatıyoruz. Zaman içinde çocuk yapa yapa bunu hayatına geçiriyor. Hikâye, drama, sanat etkinlikleri ile de destekliyorum. Vicdan eğitimi ise en temeli oluyor.”

Okul öncesinde çocuklar çabuk unutmaya müsait bir yapıya sahiptirler. Dolayısıyla sınıfta ya da okulda verilen eğitimi hatırlatacak resim, afiş gibi hatırlatıcı unsurun olması gerekmektedir. Bu unsurları çocuk her gördüğünde öğrendiği konuyu hatırlayacaktır. Burada öğretmenlerden sadece bir tanesi bu düşüncededir. Öğretmenin tam olarak ifadesi şu şekildedir:

“Hatırlatıcılarla yapmaya çalışıyorum. Yani panoya konu ile ilgili resimler asıyorum. Çocuğun konuyu davranış haline getirebilmesi için aileyi kullanıyorum. Sosyal çevreye duyarlı olarak yetiştirmeye çalışıyorum.”

Bir öğrenme durumunda gerekli bilgilerin bilgiyi işleme sürecine girebilmesi ve öğrenmenin etkili olabilmesi için öğrencilerin dikkatlerini geliştirmeleri ve bunu öğrenme sürecinde kullanması önemlidir (Büyükkaragöz ve Sünbül, 2005). Buradan yola çıkarak çocukların konuyu içselleştirmeleri için konu ile ilgili dikkat çekecek unsurların olması gerekmektedir.

4.1.5. Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Başlıklara Uygun Etkinlikleri Hazırlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz?

Beşinci soruya verilen cevaplar on altı kategoride analiz edilmiştir. Bu kategoriler olumlu düşünmesine, somutlaştırmaya, deneyim yaşatmaya, çocuk dünyasına, oyunlaştırmaya, sınıf özelliklerine, soru cevap, hazır bulunuşluklarına, değeri tanımlamaya, duyulara hitap etmeye, ilgi ve ihtiyaçlarına, eğlenceli olmasına, hatırlatıcı unsurlara, samimiyetine, çocuğun aktif olmasına şeklindedir.

Tablo – 4. 5 Değerler Eğitimi Uygulama Sürecinde, Başlıklara Uygun Etkinlikleri Hazırlarken Nelere Dikkat Ediyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Olumlu Düşünmesine (2A)	Olumlu düşündürecek etkinlikler ve olumlu, çarpıcı etkinlikler bulmaya çalışıyoruz. Tiyatrolarla somutlaştırmaya çalışıyoruz.(2A)
Somutlaştırmaya (1A-1D-1F-1H-1I-1R-1T-2A-2D-2E-1S)	Çocukların bireysel özelliklerini dikkate alarak etkinliklerimi alıyorum. Etkinlikleri uygularken çocukların aktif olmalarına yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine dikkat ediyorum. Tiyatro ve dramalarla somutlaştırmaya çalışıyorum. Projelerle destekliyorum. (1R)
Yaşamla İlişkilendirmeye (1A-1B-2C)	Çocukların dünyalarına hitap edebilmek oldukça önemlidir. Onların karşılaşılabilecek yaşantılarla ilişkilendirmeye çalışıyorum. Konuya giriş yaparken somutlaştırmaya çalışıyorum. (1A)
Deneyim Yaşatmaya (2C)	Konuya uygun etkinlik seçmeye çalışıyoruz. Gerçek hayattan kesitler vermeye dikkat ediyoruz. Somut olmasına (2D)
Çocuk dünyasına (1A-1C-1I-1O-2B)	Çocukların zihninde kalabilecekleri şekilde görsel olmalarına ve dikkat çekmelerine çalışıyorum. (2B)
Oyunlaştırmaya (1B)	Hedeflediğimiz değere ait çocuktan beklediğimiz davranışları yansıtan etkinlikler olmasına dikkat ediyorum. Oyunlarla vermeye çalışıyorum. (1B)
Sınıf Özelliklerine (1C-1P-1S)	Sanat faaliyetlerinin çocuğun küçük kaslarını desteklemesini, anadilini her çocuğa göre uygun vermeye çalışıyorum. Soru cevap şeklinde çocuğu konuşturmaya çalışıyorum. (1P)
Soru Cevap (1P)	Sanat faaliyetlerinin çocuğun küçük kaslarını desteklemesini, anadilini her çocuğa göre uygun vermeye çalışıyorum. Soru cevap şeklinde çocuğu konuşturmaya çalışıyorum. (1P)
Hazır bulunuşluklarına (1C-1H)	Hatırlatıcı unsurlar kullanarak çocukların bireysel özelliklerini düşünerek yaşlarına uygun etkinlikler seçerek kalıcı olmasını sağlıyorum. Çocukların hazır bulunuşluklarını dikkate almaya çalışıyorum. (1H)
Değeri Tanımlamaya (1D-1Ş)	Sevgi konusunda herkesin sevgiye ihtiyacı olduğunu, dostlukta kendisinden önce arkadaşlarını düşünebileceğini yani tanımlamalarına yardımcı olmaya çalışıyorum. (1Ş)
Duyulara Hitap Etmesine (1D-1E)	Görsel, işitsel gibi duyularına hitap ederek dikkatini çekecek, ilgilerini uyandıracak etkinlikler seçmeye özen gösteriyorum. (1E)
İlgi ve İhtiyaçlar (1G-1O-1R-1na1S)	Çocukların yaşamına uygun ortamlar oluşturmaya, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak zekâ alanlarına hitap etmeye çalışıyorum. (1O)
Eğlenceli olmasına (1G-1I-1Ö-1T)	Eğlenceli olması, somut olması, çocuğa uygun olması, eğlence öğeleri çok önemli. (1I)
Hatırlatıcı Unsurlara (1H-1T-2B)	Çocukların zihninde kalabilecekleri şekilde görsel olmalarına ve dikkat çekmelerine çalışıyorum. (2B)
Samimi olmasına (1Ö)	Dikkat çekici, eğlenceli olması, en önemlisi verilen değerın çocuğun karakteri olması önemlidir. Öğretmenin samimi olması... (1Ö)
Çocuğun aktif olmasına (1R-1S)	Çocukların seviyelerine, yaş ve gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlıyoruz. En önemlisi somutlaştırarak verilmesine, yaparak yaşayarak vermeye dikkat ediyoruz. (1S)

Araştırmaya katılan on bir öğretmen değer etkinliği hazırlarken somut etkinlikler olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Değer başlıkları soyut konulardan

oluştugu için öğretmenlerin böyle bir somutlaştırma yaptıkları düşünülmektedir. Öğretmenlerin verdikleri cevapların bir kaçı aşağıda paylaşılmıştır:

“Çocukların bireysel özelliklerini dikkate alarak etkinliklerimi alıyorum. Etkinlikleri uygularken çocukların aktif olmalarına yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine dikkat ediyorum. Tiyatro ve dramalarla somutlaştırmaya çalışıyorum. Projelerle destekliyorum.”

“Olumlu düşündürecek etkinlikler ve olumlu, çarpıcı etkinlikler bulmaya çalışıyoruz. Tiyatrolarla somutlaştırmaya çalışıyoruz.”

“Çocukların seviyelerine, yaş ve gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlıyoruz. En önemlisi somutlaştırarak verilmesine, yaparak yaşayarak vermeye dikkat ediyoruz”

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenler soyut olan bu kavramları tiyatrolarla, dramalarla çocuklara yaşatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklar yaşadıkları olayları daha hızlı ve kalıcı şekilde öğrenmektedirler.

Çocuğun hayatının merkezinde oyun vardır. Oyunla öğrenme çocuk için daha anlam kazanmaktadır. Öğretmenlerimizin cevaplarına baktığımızda, sadece 1B öğretmeni hazırlanırken “oyunlaştırarak” şeklinde cevap vermiştir.

4.1.6. Okul Öncesi Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde En Çok Önem Verdiğiniz Başlıklar (Hatta Daha Uygun Bulduğunuz) Hangileri? Neden?

6. soru on bir kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler sevgi, sorumluluk, nezaket, empati, paylaşma, doğruluk, emanet, saygı, dostluk, yardımlaşmadır.

Tablo – 4.6 Okul Öncesi Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde En Çok Önem Verdiğiniz Başlıklar (Hatta Daha Uygun Bulduğunuz) Hangileri? Neden? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Sevgi (1A-1B-1C-1E-1F-1G-1H-1O-1Ö-1P-1R-1S-1T-2B)	Doğruluk, emanet, sevgi kavramları bence en önemli olanlarıdır. Çünkü bir insanda olması gereken en önemli özelliklerdir. Okul öncesi dönemde kavranması gereken bir kavram olduğu için (1A)
Sorumluluk (1I-1R-2A)	Sorumluluk, çünkü 3 yaşında da 30 yaşında da karşısına çıkacak olan yaşamın bir parçası olan başlıktır. (2A)
Nezaket (1D-1R-2C)	Nezaket, Çünkü tüm değer başlığımı içinde barındırıyor. Öğrenilenlerin tekrarını sağlıyor (1D)
Empati (1I-1Ö-1Ş-2D)	Empati, çünkü insanlığın şu anda birbirini anlamaya ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Çocukların kendileri dışındaki insanları düşünmesini önemsiyorum (1Ş) .
Paylaşma (2E)	Paylaşma, çünkü hayatı boyunca hep yaşamlarının içinde olduğu için (2E)
Doğruluk (1A-1F-1R)	Sevgi, saygı, doğruluk ve nezaket konuları okul öncesinde daha iyi yerleşen değer olduğu için. Çocuklardan hızlı dönüt aldığım için (1F)
Emanet (1A-1B-1R-1T)	Sevgi, emanet, sorumluluk, doğruluk, nezaket, çünkü hayatlarına etkilerinin çok hızlı olacağını düşünüyorum. (1R)
Saygı (1F-1H-1O)	Sevgi, saygı kendine, çevresine, akrabalarına, insanlara saygı göstermesi çok önemli sevgi ise diğer başlıkların alt yapısını oluşturuyor.
Dostluk (1H-1S)	Sevgi, arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma çünkü somut dönemde oldukları için çok kolay anlıyorlar. (1S)
Yardımlaşma (1S)	Sevgi, arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma çünkü somut dönemde oldukları için çok kolay anlıyorlar. (1S)

Tabloyu incelediğimizde araştırmaya katılan öğretmenlerden on dört tanesi sevgi konusuna önem verdiğini ifade etmektedir. Bu durumun nedeni sorulduğunda ise cevaplar farklılık göstermektedir. Genel olarak öğretmenler sevgi kavramının diğer kavramların alt yapısını oluşturduğunu düşünmektedirler. Bu konu ile ilgili verilen cevaplardan örnekler aşağıdaki şekildedir:

“Sevgi, arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma çünkü somut dönemde oldukları için çok kolay anlıyorlar”

“Sevgi, saygı kendine, çevresine, akrabalarına, insanlara saygı göstermesi çok önemli sevgi ise diğer başlıkların alt yapısını oluşturuyor.”

“Doğruluk, emanet, sevgi kavramları bence en önemli olanlarıdır. Çünkü bir insanda olması gereken en önemli özelliklerdir. Okul öncesi dönemde kavranması gereken bir kavram olduğu için”

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise, “Değer eğitimi süresince hangi başlıkları seçiyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda öğretmenler tarafından en çok seçilen başlıklar sevgi ve saygı başlıkları olmasına rağmen burada en önem verilen başlık sevgi olmuştur.

4.1.7. Değer Eğitimi Sürecinde Aile Katılımının Yeri Sizce Nedir?

Kategorilerimiz; olmazsa olmaz, olmalı, her zaman değil şeklindedir.

Tablo – 4. 7 Değer Eğitimi Sürecinde Aile Katılımının Yeri Sizce Nedir? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Olmazsa Olmaz (1A-1B-1C-1D-1F-1O-1S-1Ş-2C-2D-2E-2B)	Her başlık için velilere projeler göndermeye çalışıyorum. Velileri okula davet ederek aileyi de eğitime katmayı hedefliyorum. Çünkü aile olmazsa olmaz ayağıdır. (2C)
Olmalı (1E-1G-1H-1I-1Ö-1P-1R-1T)	Aile katılımı bizim için verilmesi gereken bir taraf. Bu kısmın olması gerektiğini düşünüyorum. (1H)
Her zaman Değil (2A)	Aile katılımını her başlıkta kullanmıyorum. Sorumluluk, adalet, merhamet konularında aileyi daha çok içine almaya çalışıyorum. (2A)

Öğretmenlere aile bu eğitimde olmalı mıdır? Sorusu yöneltildiğinde üç farklı cevapla karşılaşılmaktadır. 2A öğretmeni konu başlıkları işlenirken her zaman olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Linkona (1991) bu konuyu ifade etmek için “Çocuklarda daha iyi bir karakter geliştirmek için aileler, öğretmenler ve okul rehberlik kurumu birlikte hareket etmelidir.” Şeklinde ifade etmiştir. Yani sadece okul ya da sadece aile çocuğun iyi karakterli olmasında yeterli olmadığını ifade edebiliriz. 2A öğretmenin verdiği cevap aşağıda belirtilmiştir:

“Aile katılımını her başlıkta kullanmıyorum. Sorumluluk, adalet, merhamet konularında aileyi daha çok içine almaya çalışıyorum.”

4.1.8. Verdiğiniz Değer Eğitiminin Sonuçlarını Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

Kategoriler; projelerle, konu değerlendirme testiyle, gözlemlerle, resimlerle, aile dönütleriyle, ilk resim son resimle, soru sorma ile, değer etkinliğiyle, gelişim takip dosyasıyla şeklindedir.

Tablo – 4.8 Verdiğiniz Değer Eğitiminin Sonuçlarını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Projelerle (1A-1B-1O-1T-2C)	“Ben sorun çözerim, duygu paylaşımı, beyin fırtınası” gibi projelerle değerlendiriyorum (2C)
Konu Değerlendirme Testleriyle (1A-1F-1O-1P-1R-1T-2B-1C)	İlk olarak projelerde kendini gösteriyor çocuklar. Konuyu işledikten sonra konu değerlendirme testi yapıyorum. Problem durumları veriyorum (1A)
Gözlemlerle (1B-1G-1H-1P-1I-1S-1Ş-2E)	Uyguladığımız davranış kazanım projeleri ile hazırladığımız değerlendirme testleri uygulayarak. Çocukları gözlemleyerek (1B)
Resimlerle (1C-1F-2B)	Konunun başında ve sonunda yaptığımız testlerle sorular sorarak ve resimlerini inceleyerek aile ile görüşerek (2B)
Aile Dönütleriyle (1C-1F-2B)	Başlangıcında ve sonunda test ve resim yaptırıyorum. Resimlerini inceliyorum. Ayrıca aileden aldığım dönütleri değerlendiriyorum (1C)
İlk Resim Son Resimle (1D-1I-1E-2D)	Vermek istediğim değeri vermeden önce ilk resim çizdiriyorum ve hikâyesini yazıyorum. Sonra değeri uyguluyorum ve sonunda son resim çizdiriyorum. Arasındaki farkı gözlemliyorum. (1D)
Soru Sorma ile (1E-1T-2A-2D-2B-2E)	Sorular sorarak verdiği cevaplara bakıyorum (2A)
Değer Etkinliğiyle (1Ö)	Çocuklara konu başlamadan önce değer etkinliği sonunda da değer etkinliği yaptırıyorum karşılaştırıyorum (1Ö).
Gelişim Takip Dosyasıyla (1R-1Ş-	Sık sık veli görüşmesi yapıyorum. Çocukları gözlemliyorum. Aile projeleri ile portfolyo (gelişim takip dosyası) çalışmalarını değerlendiriyorum (1Ş).

II-1P)	
--------	--

Burada altı öğretmen “soru sorma” şeklinde değerlendirirken sekiz öğretmen soru sorma tekniğini “konu değerlendirme” şeklinde sistematikleştirmiştir. Yine sekiz öğretmen ise gözlem tekniğini tercih etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece dört tanesi çocukları resimleriyle değerlendirdiklerini ifade etmiştir. İfadeler aşağıda sunulmuştur:

“Vermek istediğim değeri vermeden önce ilk resim çizdiriyorum ve hikâyesini yazıyorum. Sonra değeri uyguluyorum ve sonunda son resim çizdiriyorum. Arasındaki farkı gözlemliyorum.”

Çocuklara öğretilmeye çalışılan başlıklar soyut olduğu için öğretmenlerin bu başlıkların çocukları nasıl etkilediğini bilmesi gerekmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlerin çoğunun çocukları değerlendirmede zorluk yaşadıkları söylenebilir. Bazı öğretmenler çocuk resimleriyle bu probleme çözüm bulurken bazı öğretmenler ise çocuğa soru sorup cevap alarak yapmaya çalışmıştır.

4.1.9. Verdiğiniz Değer Eğitiminin Çocuklarda Etkili Olduğunu Çocuğun Hangi Davranışlarından Anlıyorsunuz?

Dokuzuncu soruya verilen cevaplar beş kategoride analiz edilmiştir. Bu kategoriler paylaşma, sözel ifadesi, sorumluluk alması, sosyal yaşamdaki durumu, bireysel tutumu, yardımlaşma olarak dile getirmişlerdir.

Tablo – 4. 9 Verdiğiniz Değer Eğitiminin Çocuklarda Etkili Olduğunu Çocuğun Hangi Davranışlarından Anlıyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Sözel İfadesi (1-1C-1E-1H-1O-1Ö-1P-1S-1T-2C-2D-2B)	Konuşma, hitap, tavırlarından anlıyorum. Günaydın demesi, teşekkür etmesi, eline sağlık demesi, problemlerini konuşarak anlatması gibi (1Ö) .
Sorumluluk Alması (1D-1I-2A)	Her değerın davranış kalıpları var. O davranışların gerçekleşmesini takip ediyorum. Örneğin; sorumluluk, oda toplama, dış fırçalama (1I)
Sosyal Yaşamdaki durumu (1F-1S-1Ş-1D)	Verilen eğitimin sosyal hayata yansımından anlıyorum. (1Ş)
Bireysel Tutumu (1G-1R-1A-1D-2A-2E)	Konu ile ilgili bir durum, olay ile karşılaştığında tutumundan anlıyorum (1R) Çocuğun hareketlerinden mesela arkadaşıyla oynarken paylaştığını yardımlaştığını gözlüyorum. Arkadaşına iyilik yapmasından... Sorumluluk konusunda sorumluluk almasından (1D)
Yardımlaşması (1D)	Çocuğun hareketlerinden mesela arkadaşıyla oynarken paylaştığını yardımlaştığını gözlüyorum. Arkadaşına iyilik yapmasından... Sorumluluk konusunda sorumluluk almasından (1D)

Öğretmenlerin on iki tanesi eğitimin etkili olduğunu “sözel ifade” olarak belirtmiştir. “hangi davranışlardan anlıyorsunuz?” sorusuna “sözel ifadelerinden” olarak belirtmeleri değer kavramını somutlaştırmakta zorlandıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

“Konuşma, hitap, tavırlarından anlıyorum. Günaydın demesi, teşekkür etmesi, eline sağlık demesi, problemlerini konuşarak anlatması gibi”

“Bir olay esnasında arkadaşına sevdiğini söylemesinden, bazen de oyunun içerisinde, sosyal ortamda arkadaşına olan davranışından, sorumluluklarından yani dış fırçalama gibi”

Öğretmenlerden beş tanesi çocuğa değer eğitimi verdikten sonra sosyal yaşamdaki tepkilerini değerlendirmektedir. Burada öğretmenler soyut kavramları çocukların yaşamsal olarak somutlaştırmalarını beklemektedirler. Dolayısıyla

öğretmenler de çocuğa bu kavramları sunarken somutlaştırarak sunmaları daha verimli olmaktadır.

4.1.10. Bu Eğitimi Verirken En Çok Zorlandığınız Değer Başlığı Hangisidir? Neden Zorlandığınızı Düşünüyorsunuz?

Bu kategoride on üç cevap bulunmaktadır. Doğruluk, emanet, sabır, sorumluluk, nezaket, paylaşma, empati, saygı, sevgi, adalet, işbirliği, merhamet, zorlanmadığını şeklindedir.

Tablo – 4. 10 Bu Eğitimi Verirken En Çok Zorlandığınız Değer Başlığı Hangisidir? Neden Zorlandığınızı Düşünüyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Doğruluk (1B-1S)	Empati, paylaşma, doğruluk, emanet, bu başlıkları çocukların kazanması zaman alıyor. Soyut olup tam anlamaları zor oluyor (1S).
Emanet (1A-1H-1I-1S-1T)	Emanet, çünkü çok soyut bir başlıktır. Bu konuyu mayıs ayı gibi işlemeyi tercih ediyorum. Çünkü çocuklar biraz büyümüş oluyorlar (1A).
Sabır (1C)	Değerin tamamı aslında soyut olduğu için bütün başlıkları işlemek zor anaca sabır konusu en zor olan diye düşünüyorum (1C).
Sorumluluk (1Ö)	Sorumluluk: çünkü aileler çocukların her istediklerini yapıyor. Bu şartlarda konuyu çocuğa işlemek oldukça zor (1Ö).
Nezaket (1R)	Nezaket, çünkü bu konuda kendimi daha fazla geliştirmem gerekiyor. Çocuklar sosyal çevrelerinde argo öğreniyorlar bunu düzeltmekte çok zorlanıyorum (1R).
Paylaşma (1S)	Empati, paylaşma, doğruluk, emanet, bu başlıkları çocukların kazanması zaman alıyor. Soyut olup tam anlamaları zor oluyor (1S).
Empati (1D-1F-1G-1I-1O-1P-1S-1T-2B)	Empati, çok fazla soyut ve karşısındakini anlamak olduğu için bu öğretmek çok zor (2B)
Saygı (1E)	Saygı bu kavramı çocuklara verdikten sonra anlamadığını düşünüyorum ve yanlış verdiğimi düşünüyorum (1E).
Sevgi (2D)	Sevgi, çok soyut bir kavram olduğu için (2D).
Adalet (2C)	Adalet, uygulaması çok kolay ama çocuğun seviyesine indirmek çok zor bir kavram olduğu için (2C)
İşbirliği (2A)	Çocukların yapılarından dolayı hep beraber yapmaktan pek hoşlanmıyorlar. Bu yüzden işlemek çok zor (2A).
Merhamet (2E)	Merhamet, çok soyut bir kavram olduğu için (2E).
Zorlanmıyor(1Ş)	Zorlandığım bir başlık yok. Çünkü hepsi soyut kavramlar ve tekniğini öğrenince hepsinde uygulayabilirsiniz (1Ş).

Araştırmaya katılan on bir öğretmenin en çok zorlandığı başlık “empati” olarak görülmektedir. Nedeni olarak ise “çok soyut” olmasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin seçtikleri başlıklar düşünüldüğünde başlıkların çoğunun soyut olduğu ifade edilebilir. Burada öğretmenlerin “Empati” başlığını somutlaştırmakta zorlandıkları söylenebilir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda ifade edilmiştir:

“Empati, çok fazla soyut ve karşısındakini anlamak olduğu için bu öğretmek çok zor”

“Empati, paylaşma, doğruluk, emanet, bu başlıkları çocukların kazanması zaman alıyor. Soyut olup tam anlamaları zor oluyor”

“Empati, paylaşma, doğruluk, emanet, bu başlıkları çocukların kazanması zaman "alıyor. Soyut olup tam anlamaları zor oluyor”

1Ş öğretmenin ise hiçbir başlıkta zorlanmadığını ifade etmesi ise oldukça dikkat çekicidir. Çünkü 1Ş öğretmeni konuları nasıl bir teknikle vermesi gerektiğini bildiğini ifade etmiştir.

4.1.11. Okul Öncesinde Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde Çocukların En Rahat Öğrendiği Başlık Hangisidir? Sizce Neden?

On birinci soruya verilen cevaplar sekiz kategoride analiz edilmiştir. Bu kategoriler sevgi, dostluk, bireysel farklılıklar, paylaşma, doğruluk, sorumluluk, yardımlaşma, nezakettir.

Tablo – 4.11 Okul Öncesinde Değer Eğitimi Başlıklarını Düşündüğünüzde Çocukların En Rahat Öğrendiği Başlık Hangisidir? Sizce Neden? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

KASTEDİLEN	İFADE EDİLEN
Sevgi (1B-1A-1D-1H-1I-1Ö-1P-1R-1S)	Sevgi, çünkü insanın yapısında olan bir kavram yaşamla birlikte başlıyor. İnsanın en önemli ihtiyacı (1B)
Dostluk (1A-1E-1O-1S-1T-2B)	Sevgi, dostluk, yardımlaşma, çünkü bunları işlerken arkadaşlarından da öğreniyor aileden de görebiliyor. Somut başlıklar. (1S)
Bireysel Farklılıklar (1C)	Tek bir başlık söylemek çok zor çünkü çocukların bireysel farklılıkları vardır. Hangi çocuğun hangi konuyu alır ya da almaz değişkendir (1C) .
Paylaşma (2A-2E)	Paylaşma, hayatlarının içinde olan bir kavram bu yüzden vermek çok kolay somut olduğu için (2A) .
Doğruluk (1F- 2D)	Doğruluk, davranışa yönelik olduğu için gözlemlemek çok daha kolay (2D)
Sorumluluk (1G-1Ş)	Sorumluluk çünkü davranışa yönelik olduğu için daha somut bir kavram çocuk da somut düşündüğü için işlemek daha kolay (1Ş)
Yardımlaşma (1S-2B)	Arkadaşlık, yardımlaşma çok somut kavramlar olduğu anlatması daha kolay (2B)
Nezaket (1T-2C)	Arkadaşlık, dostluk, nezaket diğer başlıklardan daha somut olduğu için anlatması çok kolay (1T)

Genel olarak öğretmenlerin çoğu “sevgi” başlığının kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Nedeni olarak ise “insanın yapısında olduğu için” olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin seçtiği diğer kategorilerin bazıları olan; dostluk, paylaşma, sorumluluk, yardımlaşma ve nezaket konu başlıklarına baktığımızda seçilen tüm kategoriler içersinden en somut olan başlıklardır. Dolayısıyla öğretmenlerin somut olan başlıkları öğretmekte zorlanmadıkları söylenebilir. Bu örnek cevaplar aşağıda verilmiştir:

Arkadaşlık, dostluk, nezaket diğer başlıklardan daha somut olduğu için anlatması çok kolay

Arkadaşlık, yardımlaşma çok somut kavramlar olduğu anlatması daha kolay

Sorumluluk çünkü davranışa yönelik olduğu için daha somut bir kavram çocuk da somut düşündüğü için işlemek daha kolay

4.2. ALT PROBLEM 2: OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI UYGULANAN OKULLARDA ALINAN DEĞER BAŞLIKLARINA UYGUN ETKİNLİKLER NASILDIR?

4.2.1. Saygı Konusu Gözlem Analizi

Etkinlik Türü Kategorisi: 1A öğretmeni saygı konusuna “Mehmet Akif Ersoy”u anlatarak giriş yapmıştır. Hikâyesinde: “İstiklal Marşını yazmış ve ülkesine karşı saygısını göstermiştir” temasıyla vurgu yapmıştır. Daha sonra öğrencileri Mehmet Akif Ersoy’un evine geziye götürerek konuyu somutlaştırmaya çalışmışlardır. Geziye giderken öğretmen ve öğrenciler arasında şöyle bir diyalog geçmiştir:

Ö: Çocuklar biz nereye gidiyoruz?

Ç: Mehmet Akif Ersoy’un evine

Ö: Neden gidiyoruz?

Ç1: Ziyaret için

Ç2: Evi yandığı için

Ç3: Merdivenleri gıcırdadığı için

Ç4: Ülkesine saygılı davrandığı için (Öğretmen çocuğu alkışlattı).

Çocukların verdikleri cevaplar hikâyede geçen kısımlardan oluşmaktadır. Öğretmen, Mehmet Akif’in evini gezdirirken somut örneklerle çocuklara saygı konusunu anlatmaya devam etmiştir. Örneğin;

Ö: Çocuklar burası misafir odası M. Akif misafirleri geldiğinde onları karşılamak için ayağa kalkarmış. Çünkü misafirlerine karşı çok saygılıymış.

2A öğretmeni “Saygı” konusuna “Uzay” konusuyla giriş yapmıştır. Önce uzayı anlatıp sonra uzayda bulunan nesnelerin birbirlerine nasıl saygı duyduklarını anlatmıştır. Uzay resimleri göstererek çocuklara sorular sormuştur. “Yıldızlar, ay hiçbiri birbirine çapmıyor çocuklar çünkü birbirlerine karşı çok saygılılar.” Değer eğitimi verilirken soyut kavramların somutlaştırarak verilmesi önerilmektedir. 2A öğretmeni saygı kavramını verirken kavram kartlarıyla somut örnekler göstermiştir.

Öğrenci tepkileri kategorisi: 1A öğretmeni konu işlenirken öğrenciler arasındaki diyaloglar üzerinden de konuya dikkat çekmeye çalışmıştır. Örneğin: Öğretmen gezi için velilerden Mehmet Akif’in fotoğrafı olan bir yaka kartı istemiş ve çocuklardan bazıları birden fazla kart getirmiştir ancak bazıları getirmemiştir. Öğretmen kartı olan çocuğun olmayan çocuğa vermesini istediğini ifade etmektedir.

Ç1: Öğretmenim ben kart getirmedi.

Ö: Arkadaşında fazladan kart var ondan izin isteyerek alabilirsin.

Burada farklı bir öğrenci geldi ve arkadaşından istediğini ancak vermek istemediğini söyledi. Öğretmen:

Ö: Arkadaşının düşüncesine saygı göstermelisin başka bir arkadaşına sorabilirsin. Dedi

Farklı bir gün:

Öğrencilerden bir tanesi:

Ç: Öğretmenim arkadaşım kalemimi izinsiz aldı. Bana saygılı davranmalıydı izin istemeliydi, değil mi?

Şeklinde tepki vermiştir. Okul öncesi öğretmeni, öncelikle yaşamına geçirdiği değerler, tutumlar ve davranışlarla çocuklara model olur ve değerlerin gözlem yoluyla

kazanımını desteklemektedir (Şen, 2011). 1A öğretmeni, çocukları yönlendirirken diğer çocukların da gözlem yoluyla kazanmasını sağlamaya çalışmıştır.

2A öğretmeni saygı konusunu işlerken öğrenciler herhangi bir tepki vermemişlerdir. Genel olarak öğrencilere sorular sormuş ve sorularına cevaplar almaya çalışmıştır.

Öğretmen, herhangi bir materyal kullanmadan:

Ö: Bir amca karşıdan karşıya geçmeye çalışıyormuş ne yapmalı?

Ç1: Beklemeli.

Ç2: Bilmiyorum.

Ç3: Oturmalı dinlenmeli.

Öğretmen: Çocuklar saygılı davranmak için ne yapıyoruz.

Ç: İyi davranıyoruz.

Ö: Mesela X arkadaşınız bizi hiç dinlemiyor. Saygısız davranıyor O'nu sınıfın en saygısız çocuğu seçelim mi?

Yöntem Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu anlatabilmek için öncelik hikâye yöntemini kullanmış, daha sonra ise somut örnekler vermeye çalışmıştır. Günün sonuna doğru ise oyun yöntemi ile pekiştirme yapmıştır. Oynanan oyun aşağıda belirtilmiştir:

Sıranı Bekle Oyunu: Öğretmen, öğrencileri tek sıra halinde dizer. Öğrenciler, sıra ile jimnastik minderlerinin üzerinde takla açar. Burada oyunun kuralı, birbirini geçmemek ve birbirini itmektir.

1A öğretmeni, "Saygı" konusunu alt başlıklar şeklinde ayırmış ve her başlığı ayrı bir gün şeklinde vermeye çalışmıştır. Bu başlıklar:

- Saygılı olmanın önemini fark edebilme
- Saygı ifadelerini öğrenme

- Saygımızı söz ve davranışlarımızla ifade edebilme(teşekkür etme, selam ifadelerini kullanma, kapı tıkladma, ağız kokusuna dikkat etme)
- Öğretmenlere saygımızı nasıl sergileyebileceğimizi öğrenme
- Toplu kullanılan ortamlarda saygı içeren davranışları sergileme
- Vatana saygımızı nasıl sergileyeceğimizi örnek şahsiyetlerin hayatı ile öğrenme

2A öğretmeni sanat etkinliğinde ay, yıldız ve güneşten oluşan bir gece gündüz panosu yaptırmıştır. Çocuklara kukla yöntemini kullanarak hikâye anlatmıştır. Hikâye:

“Ay ile yıldız çok iyi anlaşıyorlarmış. Birbirlerine hiç kaba davranmıyorlarmış ve itmiyorlarmış, vurmuyorlarmış, yani birbirlerine hep saygılı davranıyorlarmış. Ay, hiç yıldızların hakkına zarar vermiyormuş. Evet, çocuklar biz insanlar da nasıl davranmalıyız?”

Bir arkadaşımız konuşurken onu dinlemeliyiz, bize “nasılsınız?” diye sorduklarında saygılı cevap vermeliyiz.

Öğretmen ertesi gün yaptıkları bu pano yardımıyla çocuklara sorular sorarak hatırlatma yapmıştır.

Ö: Saygılı davranmak ne demektir?

Ç1: İyi davranmak demektir.

Ç2: İtmemek demektir.

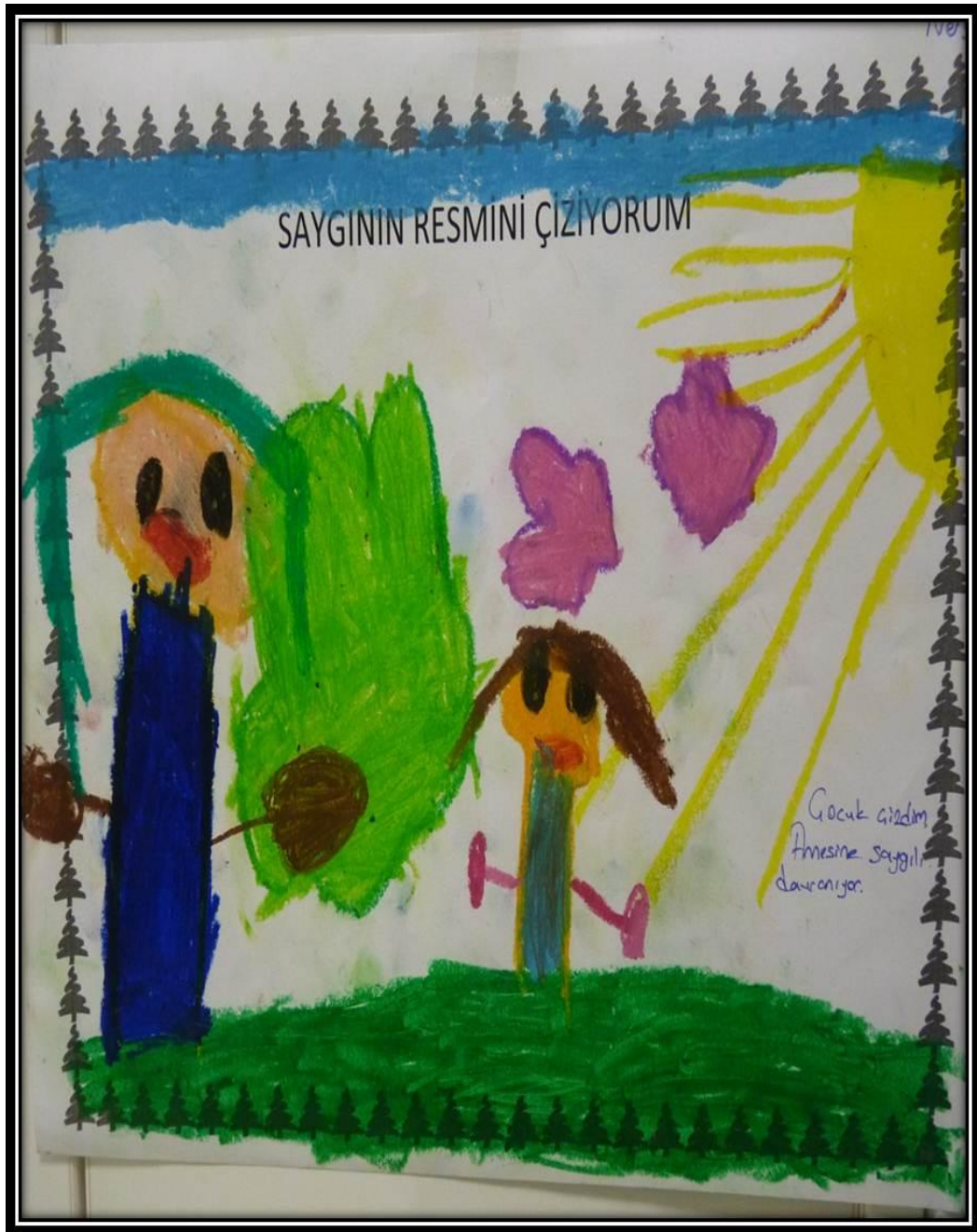
Burada 1A öğretmeni saygı kavramını ünlü bir kişiden yola çıkarak anlatırken, 2A öğretmeni gökyüzünden yola çıkmıştır. Gökyüzündeki nesnelere hayal unsuru olayları kullanarak benzetmelerle konuyu anlatmaya çalışmıştır. 2A öğretmeni saygı kavramını somutlaştırmadan soyut bir kavramı soyut şekilde anlatmaya çalışmıştır.

Süreç değerlendirmesi Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu işlemeden önce konu ile ilgili ne bildiklerini ölçmek için çocuklara resimler çizdirmiş ve hikâyelerini yazmıştır. Konuyu işledikten sonra yine resim çizdirip aradaki farkı görmeye çalışmıştır.

Resim 4.1: Ç1'in Saygı Konusu İçin İlk Çizilen Resim (1A Öğretmeni)

Hikâyesi: Balon paylaşan çocuklar çizdim.

Resim 4.2: Ç1'in Konu Sonunda Çizdiği Resim (1 A Öğretmeni)

Hikâyesi: Çocuk çizdim. Annesinin çantasını karıştırmıyor yani saygılı davranıyor.

1 A öğretmeni aynı çocuk için hem konu başında hem de konu sonunda "Saygının resmini çiziyorum" başlıklı resim çizdirmiştir. Buradaki resimleri incelediğimizde çocuk ilk resimde saygı konusundan bahsetmemişken ikinci resimde saygıdan bahsederek çizmiştir.

2A öğretmeni saygı konusunun sonunda resim yaptırmış ve çocukların dosyalarına koymuştur. Burada resmi incelediğimizde saygı ile ilgili her hangi bir ipucu bulunmamaktadır.

Resim 4.3: Ç2'nin Saygı Konusu İçin Çizdiği Resim

Hikâyesi: Annemi babamı çizdim. Gezmeye gidiyorlar.

1A ve 2A öğretmenini değerlendirecek olursak, 1A öğretmeni konu öncesi ve konu sonunda her iki şekilde de değerlendirirken 2A öğretmeni sadece konu sonunda değerlendirmeyi tercih etmiştir. Burada çocukların hazır bulunuşluklarını da göz önünde bulundurarak çocuk konu işlemeden hangi durumda bilinmesi gerekmektedir.

Farklı Yöntem Kategorisi: İşlenen ilk konu olduğu için henüz farklı bir yöntem kullanılmamıştır.

Motivasyon Kategorisi: 1A öğretmeni anlatacağı konu ile ilgili sınıfa kartlar getirmiş ve kartları torbaya koymuştur. Birkaç çocuk torbadan kart çekmiş ve tahmin etmeye çalışmıştır. Neye benzediği şeklinde sohbet etmişlerdir. Öğretmen bu kartlar yardımıyla çocukları motive ederek konuya dikkatlerini yoğunlaştırmayı sağlamıştır.

2A öğretmeni çocukları masalara oturtmuş ve gece gündüz oyunu oynatarak konuya başlamıştır. Oyundan sonra çocuklara sorular sorarak eline aldığı teleskop üzerinde konuşmuştur. Teleskopu tanıtırken:

“ Saygılı şekilde bekleyenler teleskoptan bakabilecek” demiştir. Konuşan çocuklara teleskoptan bakma hakkını vermemiştir.

Hazırlık Kategorisi: 1A öğretmeni hazırlık çalışması için çocukların dikkatini çekeceğini düşünerek “Gıcırdayan merdivenler” isimli bir kısa hazırlamıştır. Bu kıssada hayalen Mehmet Akif’in evine giden Murat isminde bir çocuk evi gezerken merdivenlerin gıcırdağını fark etmiştir. Bu hikâye anlatılırken öğrenciler merdivenle ilgili sorular sormuştur. Öğretmen bu hikâye yardımıyla öğrencilere “Saygı” kavramı ile ilgisini anlatmıştır.

2A öğretmeni “Saygı” konusu ile ilgili bir olay örgüsü hazırlamıştır. Bu olay örgüsünü çocuklara anlatmıştır:

Ö: Bir çocuk varmış her zaman hapşırırmış. Ama ağzını kapatmamış. Bir gün bar arkadaşıyla oyun oynuyormuş. Çocuk yine hapşırır ve ağzı kapatmamış.

2A öğretmeni çocuklara hapşırınca ağzımızı kapatmak karşımızdakine saygı göstermek demektir diyerek hazırlık yapmıştır.

Soru Sorma Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu işlerken bir çocuk öğretmene şu soruyu sormuştur:

Ç: Öğretmenim saygı sevilir mi?

Ö: Bu konuyu biraz araştırıp söyleyebilirim.

2A öğretmeni konuyu işlerken çocuklar öğretmene soru sormamışlardır ancak öğretmenin sorduğu somut sorulara cevap vermişlerdir. “Saygı nedir?” Sorusuna:

Ç1: İyi bir insandır.

Ç2: iyidir. Şeklinde cevap vermiştir.

Cevap Verme Kategorisi: 1A öğretmeni yukarıdaki soruya şu şekilde cevap vermiştir:

Ö: Tam olarak değil ama saygı gösterdiğin zaman insanlar seni sever.

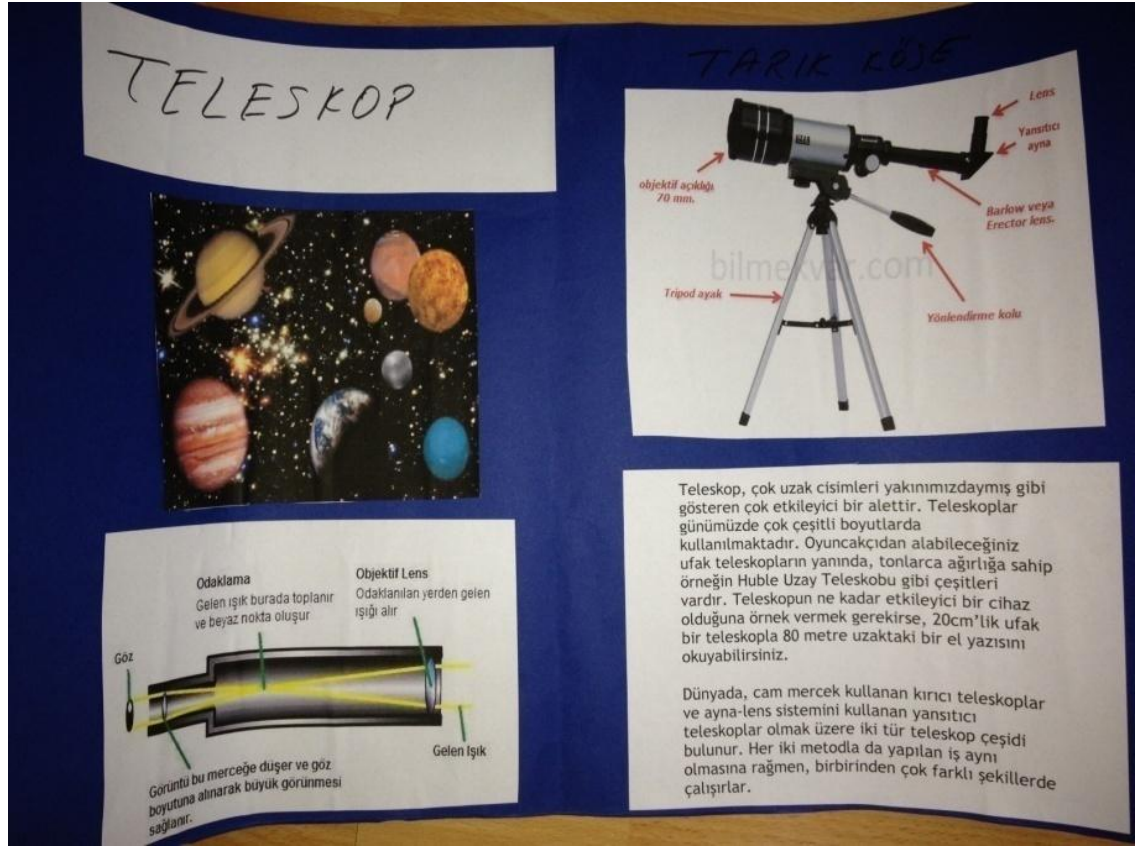
Aile Kategorisi: 1A öğretmeni saygı konusunu işledikten iki hafta sonra aileye bir çiçek projesi göndermiştir. Buradaki çiçeklerin yaprakları kapalıdır. Çocuk evde saygı davranışlarını gösterdikçe aile çiçeklerin yapraklarını açmıştır. Haftanın sonunda ise aile projeyi okula tekrar göndermiştir. Öğretmen çocukları toplayıp evde yaptıkları proje ile ilgili konuşmuş ve tüm çocuklara teşekkür etmiştir.

Resim 4.4: Aile Eğitimi Saygı Projesi

2A öğretmeni ailelere bir yazı göndermiş ve çocukların aileleri ile birlikte gökyüzünü incelemelerini istemiştir. Evde teleskop projesi hazırlayıp okula

göndermelerini istemiştir. Hafta başında ise gelen projeler çocuklara gösterilip saygı resimlerini teleskoplar yardımı ile incelemelerini sağlamıştır.

Resim 4.5: Aile Projesi

Konu Pekiştirme Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu işledikten sonra çocukların daha iyi öğrenmesini sağlamak için bazen sanat bazen ise oyunla pekiştirmeyi sağlamaktadır. Bu konuda "Saygılı Olalım" Şarkısını öğretmek pekiştirmeyi tercih etmiştir. Şarkıyı nereden buldunuz sorusuna ise kendi öğretmen arkadaşlarıyla birlikte yazdıklarını ifade etmiştir.

2A öğretmeni konuyu işledikten sonra çocukların daha iyi öğrenmesini sağlamak için bazen sanat bazen ise oyunla pekiştirmeyi sağlamaktadır. Bu konu başlığında ise hapsiran çocuk resmini boyatıp eline mendil yaptırmıştır. Faaliyeti yaptırdıktan sonra konu üzerinde bir kez daha durmuştur.

Soyut Yöntem Kategorisi: 1A öğretmeni soyut olan “Saygı” konusunu işlerken hikâye, oyun, şarkı, drama gibi yöntemlerin dışında farklı herhangi bir yöntem kullanmamıştır.

2A öğretmeni okula “Ben sorun çözerim” adlı bir pano oluşturmuştur. Bu panoya bazı başlıklar atmıştır. Çocuklar bu başlıkların cevaplarını aileleri ile ya da kendi başlarına cevap bulmaya çalışmaktadırlar.

Bunlar:

“Dünyaya nasıl saygı göstermeliyiz? Dünyamızı nasıl temiz tutmalıyız?”

Çocuklar bu sorulara şu şekilde cevaplar bulmuştur:

Ç1: Çöpleri yere atmayarak

Ç2: Çiçekleri koparmayarak

Ç3: Etrafımıza zarar vermeyerek

Tablo 4.12: Saygı Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler

1A ÖĞRETMENİ SAYGI KONUSU	2A ÖĞRETMENİ SAYGI KONUSU
Ünlü Kahramanlarla Özdeşim	Düz Anlatım
Rol Model	Hikâye
Resim	Kavram Kartı
Gözlem	Soru Sorma
Somatlaştırma	Resim
Oyun	Sanat
Fırsat Eğitimi	

4.2.2. Empati Konusu Gözlem Analizi

Etkinlik Türü Kategorisi: 1A öğretmeni güne dergi çalışması ile başlamıştır. Spor yapan tavşan konusu ile giriş yapmıştır. Öğretmen çocuklara; “tavşan gibi biz de şimdi spor yapalım mı?” Diye sorarak jimnastik yaptırmıştır. Bu etkinliğin ardından çocuklara: “Tavşan ne hissetmiş olabilir?”, “spor yapmak güzel bir şey mi?”, “bu hareketi yaparken tavşan neden sağlıklı empati kurabildik mi?” gibi sorularla empatiye giriş yapmıştır. Bu çalışma yapılırken öğrencilerden biri önceki değer başlığı olan “saygı” konusunda öğrendikleri bir şarkıyı söylemek istediğini belirtmiş öğretmen ise izin vermiştir. Burada öğrencilerin böyle bir tepki vermesi konu bitse bile çocukların unutmadıklarını akla getirmektedir. Şarkı şu şekildedir:

Saygılı ol saygılı ol
Kendine sen saygılı ol
Saygılı ol saygılı ol
Onların kalbi iyidir hep
Saygılı ol saygılı ol
Çünkü yok senden bir tane
Teksin sen yeryüzünde

Burada 1A öğretmeni “Empati” konusunu verirken önce durumu anlatmış daha sonra ise durumu çocuklara yaşatmaya çalışmıştır. Öğretmenin konu ile ilgili uyguladığı etkinlik türü yaşamsal deneyimler diyebiliriz.

Öğrenci tepkileri kategorisi: 1A öğretmeni öğrencileri daire şeklinde oturmuş ve sohbet etmeye başlamıştır. Çocuklara:

- Çocuklar empati kurmak çok güzel bir şey değil mi?
- Bence insan empati kurarken çok mutlu olur?

Gibi sorularla çocukları düşündürmeye çalışmıştır. Çocuklardan birkaç tanesi öğretmene anlamadığını ifade etmiştir. Öğretmen ise:

- O zaman size bir hikâye anlatayım da daha iyi anlayın. Demiştir.

Gölde geçen “Ördek ailesi” hikâyesini anlatmıştır. Hikâyeyi anlatmadan önce “bu hikâyeyi dinlerken herkes annesini düşünsün” diyerek çocukları uyarmıştır. Hikâye gölde yaşayan anne ördeğin çocuklara bakmak için ne kadar çok yorulduğundan bahsetmektedir. Hikâyeyi anlattıktan sonra:

- “Herkes kendini annesinin yerine koysun annelerimiz ne hissediyor acaba” diyerek çocukları düşündürmeye çalışmıştır.

Ç1: Yorgunluk

Ç2: Üzgünlük

Ç3: Ama öğretmenim annemin yaptığı işin hepsini ben yapsam çok yorulurum

Ö: Evet o yüzden çocuklar herkes kendi işini yaparsa kimse yorulmaz. Bize düşen kısmı yaparak yardım etmeye çalışabiliriz. Annelerimizin ne kadar yorulduğunu anladıysak onlara kurabiye yapıp mutlu etmeye ne dersini?

1A öğretmeni çocukları mutfağa götürüp kurabiye yaptırmıştır.

Yöntem Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu çocuklara anlatabilmek için hikâye yöntemini kullanmıştır. Hikâyesini çöp poşetlerinin üzerine ördek kuklaları koyarak canlandırmaya çalışmıştır. Öğretmen konuyu çocuğa açarken okunacak, sonra da üzerinde konuşabileceği bir hikâye ile başlatmalıdır (Alpöge, 2011). Daha sonra sanat etkinliğinde mutfak etkinliği kullanmıştır.

1A öğretmeni “Empati” konusunu alt başlıklar şeklinde ayırmış ve her başlığı ayrı bir gün şeklinde vermeye çalışmıştır. Bu başlıklar:

- Kendi duygularını fark edebilme
- Duygularını isimlendirebilme
- Karşısındakinin duygularını isimlendirebilme
- Kendi düşüncesinden farklı düşünceleri kabul edebilme

- Kendini karşısındakinin yerine koyabilme
- Karşısındakinin duygusuna uygun davranabilme
- Gerekli durumlarda kendini arkadaşlarının yerine koyabilme
- Anne ve babası ile empati kurabilme
- Toplumsal duyarlılık geliştirebilme (Yaşlılarla, hastalarla ve ihtiyaç sahipleri ile empati kurabilme)

Süreç değerlendirmesi Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu işlemeden önce konu ile ilgili ne bildiklerini ölçmek için çocuklara resimler çizdirmiş ve hikâyelerini yazmıştır. Konuyu işledikten sonra yine resim çizdirip aradaki farkı görmeye çalışmıştır.

Resim 4.6: Ç1'in Empati Konusu İlk Çizilen Resim

Hikâyesi: Empati ev demektir

Resim 4.7: Ç1'in Empati Konu Sonunda Çizdiği Resim

Hikâyesi: Bu çocukla kimse oyun oynamıyordu ben onunla empati kurdum oyun oynadım.

1A öğretmeni empati konusunu değerlendirmek için konu başında ve konu sonunda değerlendirme testi yaptırmıştır. Burada ilk resmi incelediğimizde çocuk herhangi bir resim çizerken son resimde yani konu işlendikten sonra çocuğun resminin şekillendiğini görmeye çalışmıştır.

H.SUEBA

EMPATİ KONULU HAZIRBULUNUŞLUK VE ~~SON~~ DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ

Ağaç dallarında yaşarım,
Kıtır kıtır yaprak yerim,
Bilin bakalım ben kimim?
CEVAP: Bildiniz ben Turtlum.

Önce size kendimi tanıttım. Ben Çıtır, ağaç dallarında yaşarım. Yaprakları çok severim. Eskiden dostum ağacın kurumamış taze yapraklarını yedim. Kendimi onun yerine koydum canının acıdığını öğrenince şimdi kurumuş yapraklarını yiyorum.

1. Sence kendini başkasının yerine koymaya ne denir?
..... Bilmiyorum.....

2. Ben turtul annemin yerine kendimi koyuyorum, işlerini kolaylaştırmak için ona yardımcı oluyorum. Peki, sen kendini annenine yerine koysan ona yardımcı olmak için neler yapardın?
..... Bilmiyorum yapardım.....

3. Sınıfı yeni gelen bir arkadaşın kendini çok yalnız hissediyor. Hiçbir oyuna katılmıyor. Sen onun yerinde olsan ne hissederdin? Onun için neler yapardın?
..... Onunla beraber oyun oynardım.....

Resim 4.8: Ç1'e Konu Başında Uygulanan Değerlendirme Etkinliği

EMPATİ KONULU HAZIRBULUNUŞLUK VE ~~SON~~ DEĞERLENDİRME TESTİ

Ağaç dallarında yaşarım,
Kıtır kıtır yaprak yerim,
Bilin bakalım ben kimim?
CEVAP: Bildiniz ben Turtlum.

Önce size kendimi tanıttım. Ben Çıtır, ağaç dallarında yaşarım. Yaprakları çok severim. Eskiden dostum ağacın kurumamış taze yapraklarını yedim. Kendimi onun yerine koydum canının acıdığını öğrenince şimdi kurumuş yapraklarını yiyorum.

1. Sence kendini başkasının yerine koymaya ne denir?
..... Empati kurmak.....

2. Ben turtul annemin yerine kendimi koyuyorum, işlerini kolaylaştırmak için ona yardımcı oluyorum. Peki, sen kendini annenine yerine koysan ona yardımcı olmak için neler yapardın?
..... Annem... otlatır... tabiri ki... çok... yerliyer... bende onunla
empati kuruyorum beraber topluyoruz.....

3. Sınıfı yeni gelen bir arkadaşın kendini çok yalnız hissediyor. Hiçbir oyuna katılmıyor. Sen onun yerinde olsan ne hissederdin? Onun için neler yapardın?
..... Üstümden onunla beraber oynayardım.....

Resim 4.9: Ç1'e Konu Başında Uygulanan Değerlendirme Etkinliği

Farklı Yöntem Kategorisi: Özellik yaklaşımında, davranış olarak ortaya konulabilir, önceden belirlenmiş değerler veya nitelikleri, ahlaki yaşamsal öyküler yoluyla doğrudan ya da dolaylı öğretimle yapılabilmektedir (Balat ve Ark.,2012) 1 A öğretmeni empati başlığını anlatırken sanat, parmak oyunu vb. yöntemleri kullanmış fakat daha çok drama, canlandırma, tiyatro gibi yaşamsal deneyimlerden yararlanmaya çalışmıştır.

Motivasyon Kategorisi: 1A öğretmeni anlatacağı konu ile ilgili çocukların dikkatini karmaşık sorular sorarak çekmeye çalışmıştır. Bunu yaparken çocuklara:

- Çocuklar bu gün annemize “empati kurabiyesi” yapacağız. Diyerek çocukların heyecanlanmasını sağlamıştır.

Motivasyon hedef- yönlü davranışın teşvik edilmesi ve sürdürülmesi sürecini ifade etmektedir (Schunk, 2009). Her öğretmen ise bunu farklı şekilde yapmaktadır. 1A öğretmeni ise soru sorma tekniğini tercih etmiştir.

Hazırlık Kategorisi: 1A öğretmeni konuya başlamadan önce çocuklara onların kafalarını karıştıracak sorular sormuştur. Çocukların merak edip “nedir?” Sorusunu sormaları için. Çocuklardan aldığı merak sorularından sonra hikâye ile anlatacağını ifade etmiştir.

Soru Sorma Kategorisi: Öğretmenlere yapılan görüşme formunda öğretmenlerin çoğu “empati” konusunun çok soyut bir konu olduğunu belirtmiştir. Ancak çocukların bu konu ile ilgili fazla soru sormadıkları gözlenmiştir.

1A öğretmeni konuyu işlerken çocukların sorduğu bazı sorular?

Ç1: Annem iş yapınca çok mu yorulur?

Ç2: Empati pati midir?

Cevap Verme Kategorisi: 1A öğretmeni yukarıdaki soruya şu şekilde cevap vermiştir:

Ö: Evet ama biz bunu fark edip yani anlayıp ona yardım etmeliyiz.

Ö: Pati köpeklerin ayak izine denir empati arkadaşımı anlamak demektir.

Aile Kategorisi: 1A öğretmeni “empati” konusunu işledikten iki hafta sonra aileye bir yazı ile çocuklara Mevlana’yı anlattıklarını bildiren okulda yapılacak projeden bahsetmişlerdir. Okulun girişine “Mevlana Sergisi” yapacaklarını ve çocukların resimleriyle birlikte Mevlana ile ilgili materyalleri sergileyeceklerini ifade etmişlerdir. Ailelerden çocuklarına Mevlana’yı anlatmalarını ve ellerinde bulunan materyalleri göndermelerini istemişlerdir.

Resim 4.10: 1A Öğretmeni Mevlana Sergisi

Resim 4.11: Öğrencilerin Yaptıkları “Şefkat ve Merhamette Güneş Gibi Ol” Resimleri

Resim 4.12: 1A Öğretmeni Mevlana Proje Çalışması

Resim 4.13: Konu Pekiştirme Kategorisi

1A öğretmeni konuyu işledikten sonra ailelere bir proje göndermiştir. Bu proje anne-baba-çocuktan oluşmaktadır. Aile evde bir hafta boyunca kimle empati kurarsa kendi resminin altına yazmaktadır. Bir hafta sonra okula getirip öğretmenine vermiştir. Öğretmen çocukların tablolarını tek tek incelemiştir.

Soyut Yöntem Kategorisi: 1A öğretmeni diğer konu başlıklarına göre empati konusunda daha çok yaşamsal deneyimlerin üzerinde durarak konuyu işlemiştir. Örneğin; canlandırmalar, drama, tiyatro, tiyatro şeklinde hikâyeler gibi.

Tablo 4.13: Empati Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler

1A ÖĞRETMENİ EMPATİ KONUSU	
Ünlü Kahramanlarla Özdeşim	Dikkat Çekme
Rol Model	Hikâye
Resim	Doğrudan ve Dolaylı Öğretim
Yaşamsal Deneyim	Soru Sorma
Somatlaştırma	Fırsat Eğitimi
Drama- Canlandırma	

4.2.3. Paylaşma Konusu Gözlem Analizi

Etkinlik Türü Kategorisi: 2A öğretmeni paylaşma-yardımlaşma konusunu işlerken öğrencilere daha çok sanat etkinlikleri, topluma uyum projeleri ve aile çalışmaları şeklinde etkinlikler yaptırmaya çalışmıştır. Çocukların daha çok uygulamalarına önem vermiştir. Çocuklara yatırdığı etkinlik hakkında sorular sorarak cevaplarını kendilerinin bulmasını sağlamaya çalışmıştır.

Öğrenci tepkileri kategorisi: 2A öğretmeni paylaşma-yardımlaşma konularını işlerken öğrencilere sorular sorarak devam etmiştir. Bu sorulardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö: Paylaşmak nedir?

Ö: İnsanlar neden paylaşır?

Ö: Paylaşınca mutlu olunur mu?

Ö: Paylaşmak mı önemlidir yardımlaşmak mı?

Öğretmen soruları sorarken çocuklar sıkılmış ve kendi aralarında konuşmaya başlamışlardır. Öğretmen ise bu duruma şu şekilde müdahale etmiştir:

Ö: Oyun hakkınızı elinizden almak üzereyim.

Oyun; gönüllü ve özgürce yapılan, mutluluk kaynağı olan, çocuğun tüm gelişim alanlarını uyaran, yetenekleri kadar duyuları ve duygularını da geliştiren etkinliklerin tümüdür (Razon, 1985, Akt, Ayan, Dünder, 2009). Ayrıca oyun çocuk için hayati önem taşıyan bir öğrenme aracıdır. 2A öğretmeni çocuklar için bu kadar önemli olan bir etkinliği ellerinden alacağını ifade etmiştir.

Yöntem Kategorisi: 2A öğretmeni konuyu anlatabilmek için yaşamdan örnekler vermiştir. Bu örnekler ile ilgili resimler göstermiştir. Resimlerin üzerinden ise sorular sormuştur. Burada öğretmen çocukların yardım etmenin de bir paylaşma olduğunu vurgulamak istemiştir. Resimler ve sorular aşağıda verilmiştir.

Poşet taşıyan bir amca resmi göstererek:

Ö: Çocuklar bu amca nereye gidiyor olabilir?

Ö: Amca için yapabileceğimiz bir şey var mı?

Topu bahçeye kaçmış çocuk resmini göstererek:

Ö: Bu resimde neler oluyor çocuklar?

Ö: Bu çocuklara nasıl yardım edebiliriz?

Süreç değerlendirme Kategorisi: 2A öğretmeni konu anlatıldıktan sonra çocuklara resimler yaptırmıştır. Yaptırdığı bu resimleri ailelerle paylaşarak paylaşma yarışması yaptıracağını belirtmiştir. Böylece ailelerin çocukların konuyu ne derece anladıklarını görmelerini sağlamaya çalışmaktadır.

Farklı Yöntem Kategorisi: 2A öğretmeni genel olarak her konuyu soru sorma tekniği ile anlatmaktadır.

Motivasyon Kategorisi: Öğretmen çocukları paylaşma-yardımlaşma konusuna motive etmek için bir tekerleme oyunu oynatmıştır. Oyun şu şekildedir:

Eller masanın altında,

Eller masanın üstünde,

Eller kollarla birleşti.

Burada konu ile ilgili herhangi bir motivasyon aracı kullanmamıştır. Yine 2A öğretmeni oyunu oynattıktan sonra öğrencilerin nasıl olduklarını sormuş ve çocuklarla sohbet etmiştir.

Hazırlık Kategorisi: 2A öğretmenin konuya başlamadan önce somut bir hazırlık yapmamıştır. Kendi hayatından bir hikâye anlatmış ve arkadaşına nasıl yardım ettiği ile ilgili çocuklarla konuşmuştur.

Soru Sorma Kategorisi: Çocuklar konu ile ilgili herhangi bir soru sormamıştır. Sadece sorulan sorulara cevaplar vermiştir.

Cevap Verme Kategorisi: Çocuklar soru sormadığı için öğretmen cevap vermemiştir.

Aile Kategorisi: 2A öğretmeni velilere gönderdiği paylaşma ve yardımlaşma konulu resim yarışmasından bahsetmiştir. Bu resim yarışmasında çocukların yaptıkları eserlerin sergileneceği şekilde veliyi bilgilendirmiştir. Sergide ise yarışmanın birinci ve ikincinin yanı sıra diğer çocukların da resimlerinin sergileneceği bilgisi verilmiştir.

Resim 4.14: Ç1 Yardım Yarışması 1.Si

Hikâyesi: Annem sofrayı hazırlıyor ben de yardım ediyorum

Resim 4.15: Ç2 Paylaşma ve Yardımlaşma Yarışması 2.Si

Hikâyesi: Bu insanların hepsi ağaçlara su verip yardım ediyorlar

Konu Pekiştirme Kategorisi: 2A öğretmeni konuyu pekiştirmek için bir proje hazırlamıştır. Bu projede çocuklara bir slâyt gösterisi yapılmıştır. Yardıma muhtaç olan çocukların resimlerinden oluşan bu slâytle çocuklara:

Ö: Sizin yatağınız, ayakkabınız, eviniz, yemeğiniz var. Ama bu çocuklar bunlara sahip değil o yüzden bu insanlara yardım etmeliyiz. Dedi.

Böylece yardıma muhtaç insanlara maddi yardım toplamak için bir kampanya başlatarak konuyu pekiştirmeye çalışmıştır.

Ayrıca konuyu pekiştirmek için “Paylaşma” tiyatrosu çağırılmış ve çocuklar konu ile ilgili bir gösteri izlemiştir. Tiyatro bittikten sonra çocuklar yaptıkları “Paylaşma-yardımlaşma” konulu resimlerini tanıtmıştır.

Soyut Yöntem Kategorisi: Öğretmen konuyu somut olarak algıladığı için farklı bir yöntem kullanmamıştır.

Tablo 4.14: Paylaşma Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler

2A ÖĞRETMENİ PAYLAŞMA KONUSU	
Resim	Hikâye Tamamlama
Proje	Tiyatro
Aile Eğitimi	Soru Sorma

4.2.4. Sorumluluk Konusu Gözlem Analizi

Etkinlik Türü Kategorisi: 1A öğretmeni konuyu “Lelebi adamlar” isimli hikâye ile anlatmıştır. Hikâyenin bir kısmını çocuklara anlatmış kalanı ise öğrenciler tamamlamıştır. Ayrıca 1A öğretmeni yemekhanede görev paylaşımı şeklinde bir etkinlik hazırlamıştır. Bu etkinlik yemekhanede çocuklara bazı görev vermek şeklindedir. Bunlar her gün değişmektedir. Çocuklara su dağıtma görevi, tabakları toplama görevi, ekmekleri dağıtma görevi şeklindedir.

1A Öğretmenin derste kullandığı bir diğer etkinlik türü ise “Mimarsinan” isimli hikâye çalışmasıdır.

Tüm bu etkinliklerinin yanında eşyalarıma karşı sorumluluklarım konusunu işlerken kırık oyuncakları tamir etme etkiliği yaptırmıştır. Burada çocuklar eşyalarına karşı sorumluluklarını yerine getirmek için yaptırmıştır.

Öğrenci tepkileri kategorisi: Kız çocukları serbest zaman saatinde oyun oynarken Ç1 ve Ç2 aralarında konuşmuşlardır. Konuşma şu şekilde olmuştur:

Ç1: Empati nedir?

Ç2: Birbirimizi sevmektir.

Ç1: Evet başka ne olabilir?

Ç2: Birbirine sevdiğini söylemek demektir. Şeklinde çocuklar arasında diyalog geçmiştir.

Erkek çocuklar serbest zaman saatinde oyun oynuyorlardı. Çocuklar kendilerine kahraman seçerek oyuna başlamışlardır. Aralarındaki konuşma şu şekildedir:

Ç1: Çok akıllı ve zeki olan kimdi?

Ç2: Fatih Sultan Mehmet mi?

Ç1: Evet ben Fatih Sultan Mehmet'im

Ç3: Ben Ulu batlı Hasanım. Çünkü daha güçlü ve zeki

Ç2: Ben de o zaman Seyyid Onbaşıyım

Çocuklar arasındaki bu konuşmadan sonra aralarında kılıç oyunu oynamışlardır.

Yöntem Kategorisi: Öğretmen bu konuyu anlatırken anlattığı her başlıkla ilgili uygulamalarla tekrar etmesini sağlamaya çalışmıştır. Örneğin; bedenime karşı sorumluluklarımı anlatırken diş fırçalama adına bir görevlendirme yaptırmaktadır.

Konu ile ilgili alınan başlıklar:

- Kendime karşı sorumluluklarım
- Bedenime karşı sorumluluklarım
- Aileme karşı sorumluluklarım
- Çevreme karşı sorumluluklarım
- Eşyalarım karşı sorumluluklarım
- Arkadaşıma karşı sorumluluklarım

Süreç Değerlendirmesi Kategorisi: Öğretmen çocuklara konuyu anlatmadan önce ve anlattıktan sonra resim yaptırarak çocukları bu şekilde değerlendirmiştir.

Resim 4.16: Ç1 Sorumluluk Konusu İlk Resim Çalışması

Hikâyesi: Kelebek yavrusuna sarılmış okulda ne yaptın demiş.

Resim 4.17: Ç1 Sorumluluk Konusu Son Resim Çalışması

Hikâyesi: Güneş sorumluluğunu yerine getirmiş her yeri aydınlatmış. Çocuklar sorumluluklarını yerine getirmiş oyuncakları toplamış.

Motivasyon Kategorisi: Öğretmen çocukları motive edebilmek için önceden anlattığı Türk büyüklerinin resimlerini getirmiştir. Bunlar: Mevlana, Seyyid Onbaşı, Atatürk gibi.

Bu Türk büyükleri ile ilgili sorular sormuştur. Şu şekilde:

Ö: Mevlana'yı hatırlıyor musunuz çocuklar

Ç: Evet

Ö: Bize ne anlatmıştı.

Ç: Empati kuruyordu.

Ö: Aferin çocuklar

Bu sohbetten sonra Mimarsinan'ı anlatmaya başlamıştır.

Hazırlık Kategorisi: Öğretmen çocuklara Mimarsinan'ı anlatmak için okulu gezdirmeyi düşünmüştür. Bunun için de okuldaki odaları ve depoyu uygun hale getirmiştir. Bu şekilde bir hazırlık yapmıştır. 1A öğretmeni çocuklara konuyu anlatmadan önce çocukları meraklandırmaya çalışmaktadır. Bu gezi sırasında çocuklara binanın yapısından bahsetmiştir. Burada öğretmen Mimarsinan'ın sorumluluklarını yerine getiren biri olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Ancak çok uzak bir örnek olduğu için çocuklar anlamakta zorlanmıştır.

Soru Sorma Kategorisi: Çocukların konu işlenirken veya işlendikten sonra konu ile ilgili çok az soru sordukları gözlenmiştir. Sorular şu şekildedir.

Ç1: Öğretmenim ben oyuncakları toplarken çok yoruluyorum. Toplamak istemiyorum

Ç2: Evde dişlerimi fırçalıyorum. Burada fırçalamasam

Cevap Verme Kategorisi:

Ö: Oyuncaklarını toplaman çok güzel bir davranış çünkü bu senin sorumluluğun yorulduğun zaman dinlenebilirsin.

Ö: Sorumluluklarını her yerde yapmalısın. Dişlerini korumak istiyorsan burada da fırçalamalısın.

Aile Kategorisi: Öğretmen Çevreye karşı sorumluluğumuz konusunu anlatırken aileye bir yazı ve afiş göndermiştir. Veliden afişi iş yerlerine asmalarını ve arkadaşlarına çevreye olan görevlerimizi anlatmalarını istemiştir. Burada afişi çocuk hazırlamış uygulamasını ise veli yapmıştır.

Resim 4.18: Çevre Sorumlulukları Konusu Aile Çalışması

Konu Pekiştirme Kategorisi:

Öğretmen konuyu daha iyi anlatmak için oyun etkinliğinden sonra çocuklara:

Ö: Sınıfı toplarken bakalım kim sorumluluklarını yerine getirerek sınıfı toplayacak?

Şeklinde hatırlatma yapmıştır. 1A öğretmeni çocuklara “sorumluluklarını yerine getirenler kumbarası” yaptırmıştır. Sınıfına karşı sorumluluklarını yerine getiren çocukların kumbaralarına çiçek atmıştır.

Soyut Yöntem Kategorisi: Öğretmen Mimarsinan’ın sorumlulukları gibi soyut bir kavramı şu yöntemle anlatmaya çalışmıştır:

Ö: Çocuklar Mimarsinan’ı tanıdık. Okul, cami, köprü yapmıştır. Sorumluluklarını da yerine getirmiştir.

Ç1: Nasıl Öğretmenim

Ö: Yaptığı camilerin, okulların, köprülerin içine nasıl yaptığını ve nasıl tamir edileceğini yazmıştır.

Ç2: Kâğıt mı yazmış öğretmenim

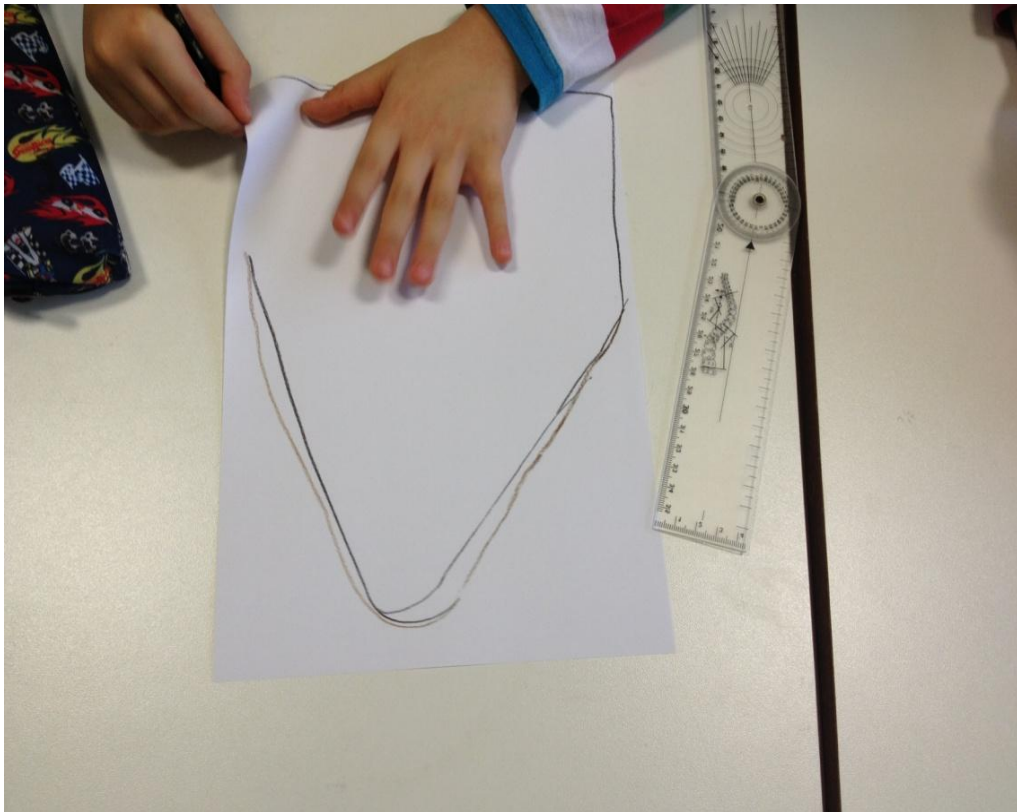
Ö: Evet

Daha sonra öğretmen çocukları toplayıp “bakalım bizim okulumuz nasıl yapılmış?” sorusu ile çocukları okulun deposuna kadar gezdirmiştir. Çocuklar en çok okulun deposundan etkilenmiştir. Çocuklar sınıfa geldikten sonra öğretmen çocuklara:

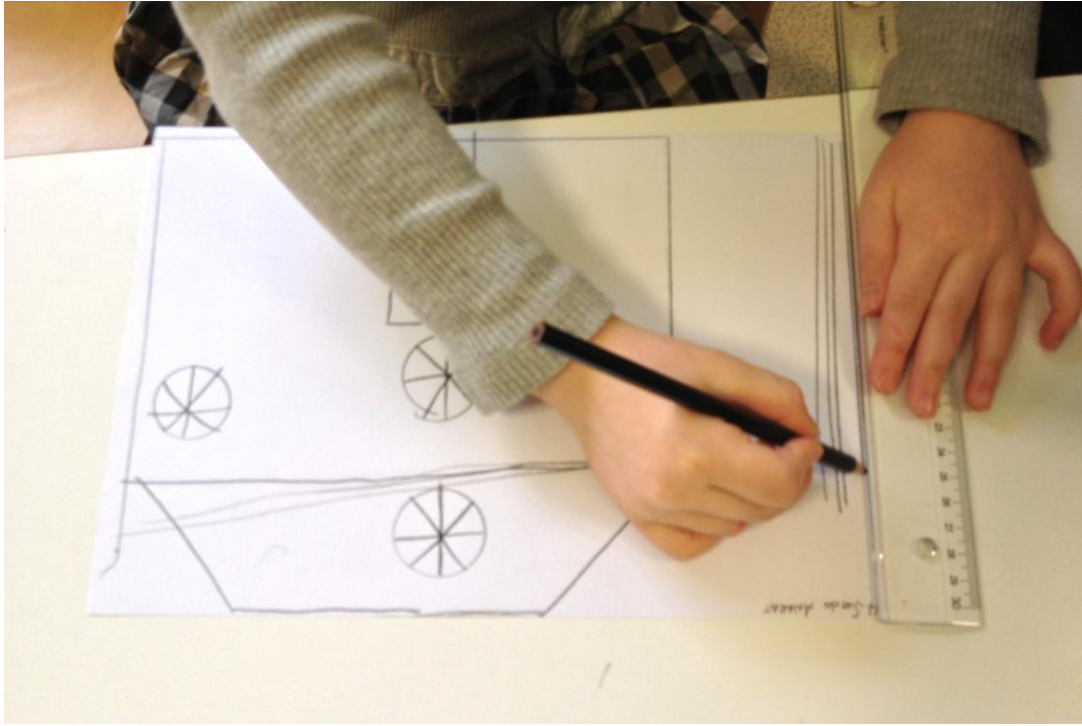
Ö: Çocuklar siz de Mimarsinan gibi bir şey inşa etmek ister misiniz?

Ç: Evet öğretmenim

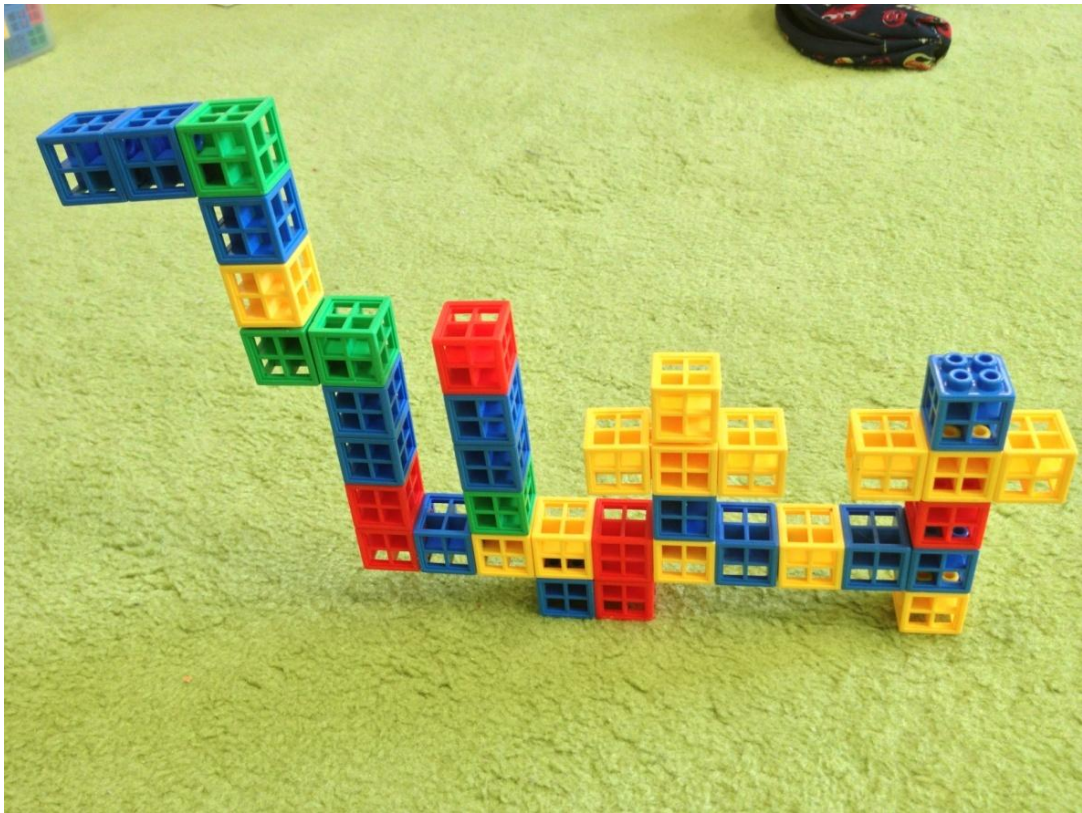
Öğretmen çocuklara cetvel ve kâğıt vermiş ve bir tasarım yapmalarını istemiştir.

Resim 4.19: Çocuklar Tasarımlarını Yapmış ve Oyuncaklarla İnşa Etmiştir.

Resim 4.20: Mimarsinan Konulu Ç1 Çizimi

Resim 4.21: Mimarsinan Konulu Ç2 Yapı İnşa Çalışması

Tablo 4.15: Sorumluluk Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler

1A ÖĞRETMENİ SORUMLULUK KONUSU	
Ünlü Kahramanlarla Özdeşim	Dikkat Çekme
Sosyal Sorumluluk Proje	Hikâye Tamamlama
Resim	Doğrudan ve Dolaylı Öğretim
Yaşayarak Öğrenme	Merak Uyandırma
Somutlaştırma	Fırsat Eğitimi
Aile Eğitimi	

4.2.5. Merhamet Konusu Gözlem Analizi

Etkinlik Türü Kategorisi: 2A öğretmeni “Merhamet” konusunu anlatırken o ay seçtikleri bir tarihi kişi olan “Mevlana”yı hikâye şeklinde anlatmıştır. Mevlana’nın resmini göstererek hikâyesini anlatmıştır. 2A öğretmenin kullandığı bir diğer etkinlik türü ise merhamet konusunu “dünya” ve “kış” mevsimine bağlayarak anlatmaya devam etmiştir. Daha sonra sınıfa bir dünya maketi getirip çocuklara bu maketi tanıtmıştır. Tanıtım sırasında çocuklara dünya hakkında sorular sormuştur. Sorular sırasında çocuklara dünyayı tanıtırken denizler hakkında bilgi vermiştir. Dünya tanıtımını yaptıktan sonra sınıfa tahtadan yapılan büyük bir kayık getirmiş ve çocukları kayığa bindirmiş ve kayıkların denizde durduğunu anlatmıştır. Tüm bu etkinliklerden sonra kağıt katlama balık yaptırmış ve aşama aşama nasıl yapılacağını anlatmıştır.

Öğrenci tepkileri kategorisi: 2A öğretmeni konuyu anlatırken dünya, denizler, kış mevsimi gibi konulara girmiş ve asıl anlatması gereken konudan uzaklaştığı için çocukların tepkileri de bu şekilde oluştuğu gözlemlenmiştir.

Ç: öğretmenim denizler bu kadar küçük mü?

Ö: aslında denizler daha büyük ama bu dünya küçük olduğu için küçük görünüyor.

Yöntem Kategorisi: Öğretmen konuyu anlatırken herhangi bir materyal kullanmadan soru cevap yöntemini kullanmıştır. Bu sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Ö: Kar ne güzel yağıyor değil mi?

Ç: Evet

Ö: Kar yağdığı zaman yeryüzü temizleniyor kar yeryüzüne merhamet ediyor değil mi?

Ç: Cevap yok

Farklı bir diyalog:

Ö: Mevlana ne yapıyordu?

Ç1: Kitap yazıp insanlara yardım ediyordu.

Ö: Başka

Ç2: Merhamet ederdi.

Ç3: Merhamet etmek çok güzel bir şey

Ç3: Mevlana'nın arkadaşları da vardı.

Farklı bir diyalog:

Ö: Dünyamızın şekli nasıl?

Ç1: Kare

Ç2: Yuvarlak

Ç3: Güneş dünyayı anlatıyor.

Dünyaya baktığımızda ne görüyorsunuz?

Ç1: Mavi

Ç2: Kahverengi

Süreç değerlendirmesi Kategorisi: 2A öğretmeni "Merhamet" konusunu işlerken somut olarak herhangi bir süreç değerlendirmesi yapmamıştır. Ayın sonunda tüm konuları kapsayacak şekilde çocuklara sorarak konuyu nasıl anladıklarını test etmiştir. Burada işlenen konunun çok soyut olması öğretmenin süreç değerlendirmesini daha fazla yapması beklenmektedir ancak öğretmen yapmamıştır. Bu durumun nedeni olarak, konu ile ilgili ne yapacağını bilemediği için yapmadığı düşünülmektedir.

Farklı Yöntem Kategorisi: 2A Öğretmeni genel olarak başlıkları soru cevap yöntemiyle anlatmıştır. Diğer konu başlığında kullandığı yöntemlerin dışında sınıfa çocukların dikkatini çeken bir materyal getirmiştir.

Motivasyon Kategorisi: Öğretmen çocukları motive ederken çocuklara şunları ifade etmiştir:

Ö: İnsanlar etraflarına ve okyanuslara çöp atıyorlar. Ormanda yaşayan hayvanlar yok oluyor. Çöplerimizi çöp kutusuna atmamızdır. Çevremize merhamet etmeliyiz. (Öğretmen sadece bu cümleyi kullanmıştır). Çocukların dikkatini bu şekilde çekmeye çalışmıştır.

Ç: Burada çocuklar cevap vermediler.

Ayrıca öğretmen sınıfa gerçeğe yakın materyaller getirmeye çalışarak çocukları motive etmiştir.

Hazırlık Kategorisi: 2A öğretmeni çocuklar için hazırlık çalışmasını şu şekilde hazırlamıştır:

Öncelikle dünya maketini sınıfa getirmiş ve çocuklara sorular sorarak bu maketi tanıtmıştır. Ayrıca ertesi hafta etkinlik hazırlarken kayıkla yapacağı etkinliği hazırlamak için kayığı sınıfın dışına bırakmış ve sırası gelince içeri almıştır. Burada çocuklara göstermemeye özen göstermiştir.

Soru Sorma Kategorisi: Öğrenciler konu ilgili herhangi bir soru sormamıştır. Öğretmenin sorduğu sorulara cevap vermiştir.

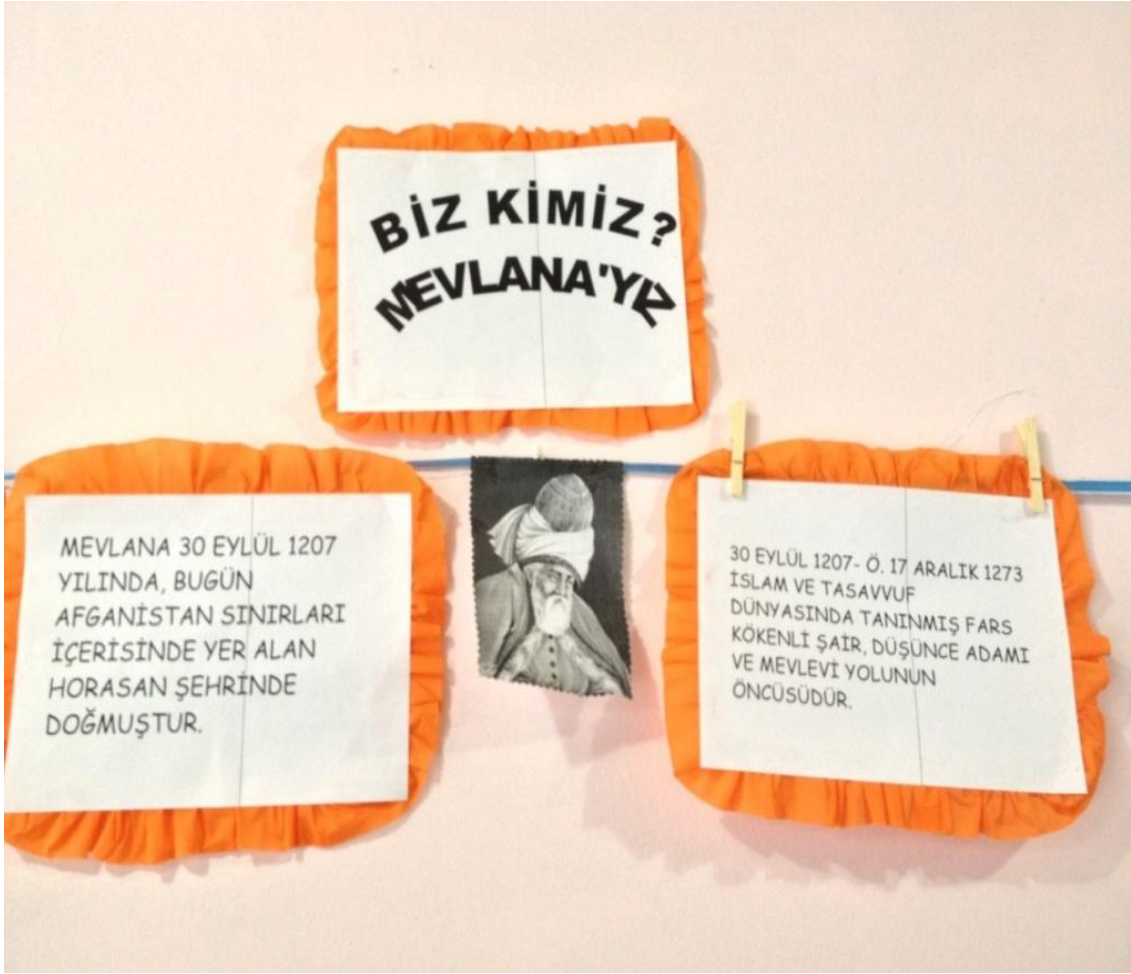
Cevap Verme Kategorisi: Sorular sorulmadığı için cevap vermemiştir.

Aile Kategorisi: Öğretmen velilere bir yazı göndermiş ve çocuklara Mevlana'yı anlatacağını ifade etmiştir. Bununla ilgili çocuklara öğüt kitabı hazırlamış ve ailelerle birlikte her sayfasını doldurmalarını istemiştir.

Ayrıca 2A öğretmeni çocuklara Mevlana'yı anlattıktan sonra velileri motive etmek için okulun girişine konu ile ilgili yazılar asmıştır. Burada öğretmen ay içinde işlenen konudan velileri de haberdar ederek çocuklara evde destek olmalarını hedeflemiştir. Böylece değer başlığı her alanda konuşulduğu için faydalı olacağını düşünmüştür.

Resim 4.22: Okula Asılan Posterler

Resim 4.23: Okula Asılan Aile Posterleri

“Öğüt Kitabım” ile ilgili Aileye yazılan yazı aşağıda verilmiştir.

Ayın Büyüğü Mevlana Projemiz Kapsamında;

Bu ay ki büyüğümüz Hz. Mevlana büyüğümüzün yaşamını çocuklarımıza anlatırken farklı etkinlikler sunarak anlattığımız *değerleri* somutlaştırmaya çalışıyoruz. Bu amaçla hazırladığımız “ Öğüt Kitabım” etkinliğinde sizlerin *desteğini* rica ediyoruz.

- İçi boş olarak gönderdiğimiz öğüt kitabının her bir sayfasına Mevlana'nın bir öğüdünü yazarak, öğüdün açıklamasını yaparak çocuğunuzun resimlemesini sağlar mısınız?

Örneğin; “Cömertlik ve yardım *etmede akarsu gibi ol*” öğüdünü *yazarak* paylaşma ve yardımlaşmanın öneminden bahsedip çocuğunuzun *bundan* anladığını resmetmesini yardım edebilirsiniz.

Kitabın son sayfasına da Anne Baba olarak çocuğunuza yaşamı boyunca ışık tutmasını arzu ettiğiniz bir öğüt vermenizi rica ediyoruz.

Resim 4.24: Tekrar Projesi

Resim 4. 25: Aile Projesi

Bu proje Mevlana'nın 7 öğüdünü kapsayacak şekilde 7 sayfadan oluşmaktadır. Ailenin her başlığı çocuklara anlatması hedeflenerek resimlerini çizmeleri istenmiştir. Yazının ayrıntıları aşağıda verilmiştir.

Konu Pekiştirme Kategorisi: Öğretmen konuyu pekiştirmek için sınıfa çocuklar için bir kayık getirmiş ve şu hikâyeyi anlatmıştır:

Bir tane çocuk varmış. Okulda oynarken büyük bir gemi yapmış. Geminin içine bir şeyler bindirmek istemiş. Arkadaşlarından yardım istemiş. Sınıftaki çocuklar arkadaşına merhamet etmiş ve gemiye bir şeyler yapmasına yardım etmişler. Mesela insan resmi çizmişler, araba çizmişleri baba resmi yapmışlar. Böylece herkes mutlu mutlu yaşamışlar.

Farklı bir gün öğretmen konuyu pekiştirmek için her çocuk için bir kuş yuvası yapmıştır. Çocuklara:

Ö: Çocuklar kuşlar şu an çok aç onlara merhamet edelim ve güzel davranışlarımızla onları besleyelim.

Şeklinde ifade ederek sınıf projesi uygulamıştır.

Soyut Yöntem Kategorisi: Öğretmen konuyu anlatırken “Merhamet” konusu çok soyut olduğu için somutlaştırmakta zorlanmış olduğu gözlenmiştir. Bu durum için sınıfa gerçeğe yakın materyaller getirerek somutlaştırmaya çalışmıştır.

Tablo 4. 16: Merhamet Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler

2A ÖĞRETMENİ MERHAMET KONUSU	
Resim	Hikâye Tamamlama
Ünlü Kahramanlarla özdeşim	Sanat
Aile Eğitimi	Soru Sorma

4.2.6. Doğruluk Konusu Gözlem Analizi

Etkinlik Türü Kategorisi: 1 A öğretmeni konuyu anlatmak için hikâyelerden yararlanmıştı. Bu hikâyelerden bir tanesi “Doğruluk Terazisi”dir. Hikâyede hep doğruyu tartan ve hiç doğruyu tartmayan terazinin hikâyesini anlatmaktadır. İki

terazinin başına gelenler anlatılmaktadır. Öğretmen bu hikâye ile çocuk için bu konu ile bir farkındalık oluşturmaya çalıştığını ifade etmektedir.

1A öğretmeni “doğruluk çizgisi” isimli etkinlikle çocukların doğru çizginin eğri çizgiye göre sonuca daha hızlı ulaştırdığını anlatmaktadır.

Resim 4.26: Doğruluk Çizgisi Sınıf Oyunu

Öğrenci tepkileri kategorisi: Öğrenciler konu işlendikten bir iki hafta sonra serbest zaman etkinliğinde şu şekilde bir diyalog geçmektedir.

Ç1: Neden beni itiyorsun?

Ç2: Yanlışlıkla oldu

Ç1: Bu doğru bir şey değil

İki çocuk arasında geçen diyalog:

Ç1: Öğretmenim bana yalancı dedi

Ç2: öğretmenim yalan söylüyor

1A öğretmeni “Doğruluk” konusunu işledikten sonra çocuklarda doğru ve yalan ile ilgili bir farkındalık oluştuğunu ve bu konuda zorlandığını ifade etmiştir. Öğretmen konuyu işlerken hiç “yalan” kelimesini kullanmamıştır. Bunun yerine “doğru olmayan” şeklinde ifade etmiştir. Ancak çocuklar yanlış bir şey olduğunda yalan ya da yalancı şeklinde ifade etmişlerdir.

Yöntem Kategorisi: 1A öğretmeni doğruluk konusunu anlatırken diğer konulardan farklı olarak çizgi gibi terazi gibi nesnelere yardım alarak anlatmıştır. Çok soyut olan bu konuyu anlatırken benzetme yöntemini daha fazla kullanmıştır.

Süreç Değerlendirmesi Kategorisi: Öğretmen her zamanki gibi çocuklara ilk resim yaptırarak başlamıştır. Ancak konu çok soyut olduğu için çocuklar somut aktarımları anlamakta zorlanmışlardır. Bu zorlanmanın neticesinde ise çocuklarda tam oturmadığını düşünüp son resim çalışmasını yaptırmamıştır.

Resim 4.27: ReÇ1: İlk Resim Çalışması

Hikâye: Evine giden çocuk yaptım

Motivasyon Kategorisi: Öğretmen konuyu anlatırken genel olarak çocukları görsel nesnelere motive etmeye çalışmıştır. Sınıfa çocukların dikkatini çekecek çok küçük ve çok büyük nesnelere getirerek anlatmaya çalışmıştır. Bu motivasyon şekli ile ilgili bir örnek aşağıda verilmiştir:

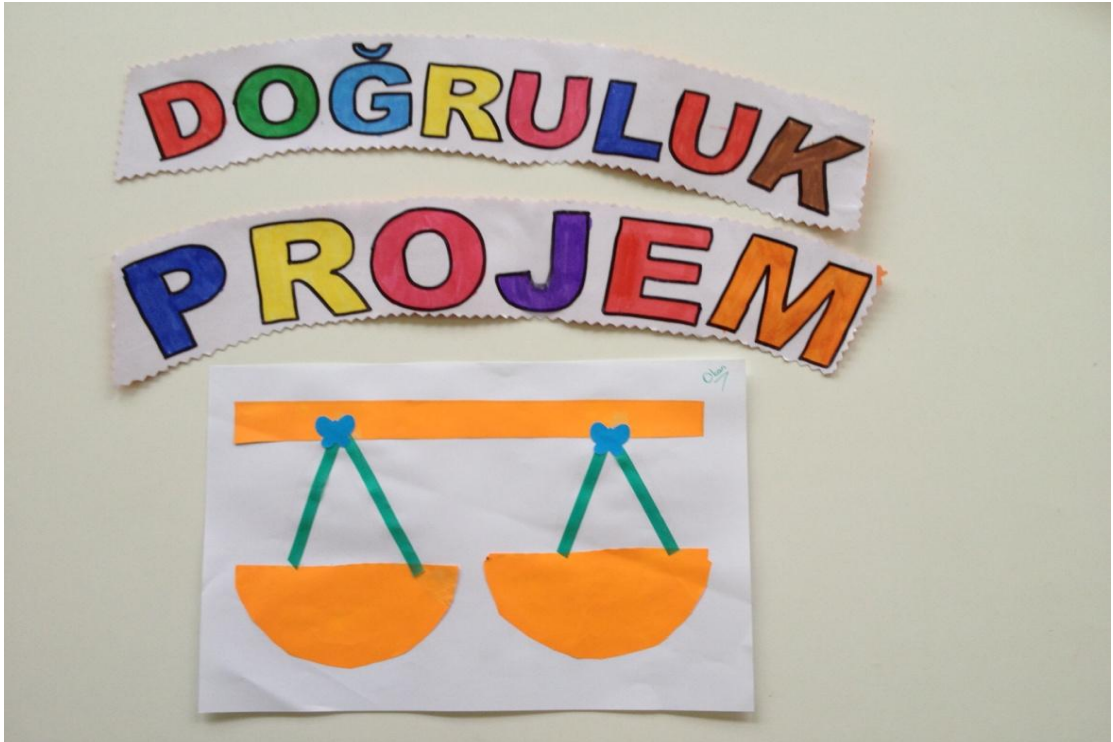
Öğretmen ellerinde üzeri örtük şekilde materyallerle sınıfa girmiştir. Çocuklar hemen elinde ne olduğunu sormuştur. Öğretmen de elindeki nesnelere ilgili sorular sormuş ve daha sonra hikâyeyi anlatmaya başlamıştır.

Hazırlık Kategorisi: 1A öğretmeni dersi işlemeden önce kendisine mutlaka bir taslak hazırlayarak başlamıştır. Hikâyeyi ya da konuyu nasıl anlatacağı ile ilgili bir taslak hazırlayarak derse girmektedir. Örneğin, yere çizgi çizecekse öğrenciler gelmeden bu işlemi bitirmeye çalışmaktadır.

Soru Sorma Kategorisi: Öğrenciler bu konu başlığı ile ilgili herhangi bir soru sormamıştır.

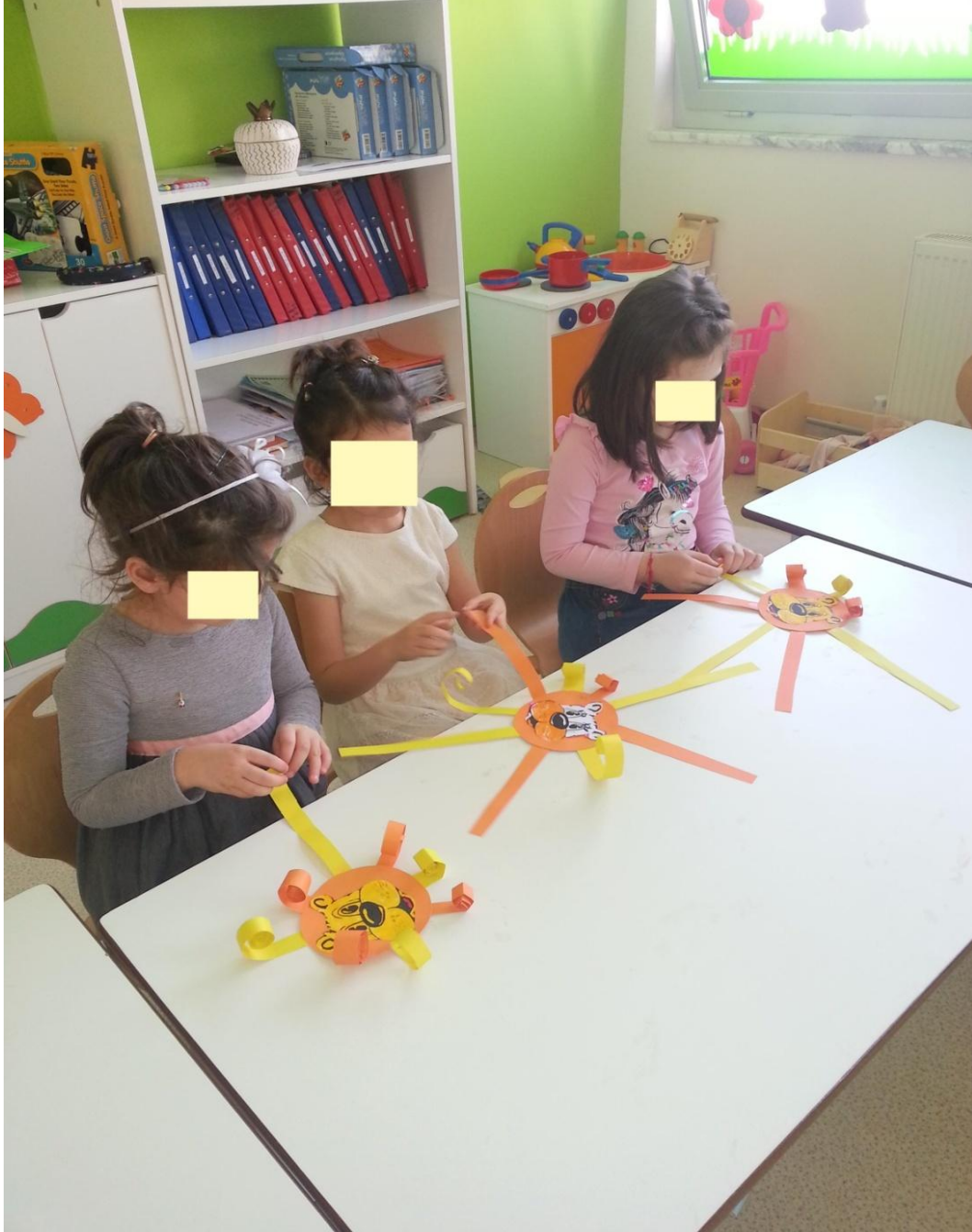
Cevap Verme Kategorisi: Soru sorulmadığı için öğretmen de cevap vermemiştir.

Aile Kategorisi: Öğretmen aileye doğruluk ile ilgili bir yazı göndermiştir. Bu yazının ardından “Doğruluk Projem” isimli bir çalışma göndermiştir. Aileler evde çocuklarının davranışlarını gözlemleyerek uygulamışlardır.

Resim 4.28: Sınıf Projesi

Konu Pekiştirme Kategorisi: Öğretmen çocukların okulda olan davranışlarını da pekiştirebilmek için sınıf projesi uygulamıştır. Bu projeyi uygularken zorlandığını ifade etmiştir. Çocukları sınıf içerisinde gözlemleyip olumlu davranış sergileyen çocukların aslanlarına yıldızlar yapıştırmıştır.

Resim 4.29: Sınıf Projesi

Soyut Yöntem Kategorisi: 1A öğretmeni çok soyut olan “Doğruluk” kategorisini çocuklara anlatırken şu şekilde bir sıra ile anlatmaya çalışmıştır: Şaka, hayal, doğru şeklindedir. Öğretmen bu yöntemi ilk kez kullandığını ifade etmiştir. Bu yöntem öğretmen tarafından üretilmiş olup en somut kavramdan yani “şaka” kavramından başlayarak daha sonra “hayal” ve en son olarak ta “doğru” kavramını anlattığını ifade etmiştir. Tamamen anlatmakta zorlandığı için kullanmaya çalıştığı bir yöntemdir.

Ayrıca 1A öğretmeni gün içerisinde öğrencilerin davranışlarını:

- Evet, bu çok doğru bir davranış
- Hayır, bu doğru bir davranış değil

Şeklinde yorumlayarak çocuklara anlatmaya çalışmıştır.

Tablo 4.17: Doğruluk Konusu ile İlgili Kullanılan Yöntemler

1A ÖĞRETMENİ DOĞRULUK KONUSU	
Ünlü Kahramanlarla Özdeşim	Dikkat Çekme
Farkındalık Oluşturma	Hikâye
Resim	Benzetme
Somuttan Soyuta Konu İşleme	Proje
Somatlaştırma	Drama- Canlandırma
Soru Sorma	

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde değer eğitimi uygulayan ve müfredatı olan okulların aldıkları değer başlıkları incelenmiştir. Ayrıca 22 öğretmenle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ve 2 öğretmen gözleminde elde edilen sonuçlar tartışılmıştır.

5.1 GÖRÜŞMELERDEN ELDE EDİLEN BULGULARIN “DEĞER EĞİTİMİ” AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLARIN TARTIŞILMASI

Araştırmacı yaptığı görüşmelerle öğretmenlerin değer eğitimi nasıl algıladıklarını ve müfredatı uygularken nelere dikkat ettiklerini bulmaya çalışmıştır. Görüşmeler Yenimahalle İlçesinde bulunan ve değer eğitimi müfredatı uygulayan öğretmenlerle yapılmıştır. Görüşme soruları analiz edildiğinde öğretmenlerin okul öncesinde değer eğitimi ile ilgili izledikleri yol aşağıdaki kategoriler şeklinde incelenip değerlendirilebilir

- Değer eğitimi uygulama yöntemleri
- Değer başlıklarının nitelikleri
- Değer başlıkları için seçilen etkinlikler
- Başlıklara uygun araç gereç kullanımı
- En önem verilen başlık
- Değer eğitiminde aile katılımı
- Sonuç değerlendirmesi

Değer Eğitimi Uygulamalarında Öğretmenlerin Görüşleri Ve Bu Görüşmelerden Çıkan Sonuçlar

Öğretmenlerin birinci soru olan “Değer eğitimi okul öncesi dönemde olmalı mıdır? Neden?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında tüm öğretmenlerin hem fikir olduklarını ancak nedenini ise farklı şekilde ifade ettiklerini görmekteyiz.

Uygulamaya katılan öğretmenlerin değer eğitimi yansıtan kavramları seçerken öğretmenlerin tamamına yakını “Evrensel Değerler” olarak belirtmişlerdir.

Okullarda yapılan değerler eğitiminde, tarafsız, yararlı, evrensel olarak üzerinde uzlaşılan ve çoğulcu bir toplum için vazgeçilmez değerler verilmelidir (Dinç, 2011). Bu değerler yörüngesinde verilen eğitim, ancak toplumsal bütünlüğü sağlayabilir. Öğretmen görüşlerine göre değer eğitimi yansıtan kavramları dört başlık altında özetleyebiliriz:

- Somut değerler
- Çocuğun gelişimine uygun değerler
- Evrensel değerler
- Aile yapısına uygun değerler

Öğretmenlerin verilen değer eğitimi süresince hangi değer başlıklarını seçtikleri sorusuyla ilgi alınan cevaplara baktığımızda, tüm öğretmenlerin Sevgi ve Saygı konusunu seçtiklerini görüyoruz. Bu başlıkları sorumluluk, nezaket ve dostluk takip etmektedir. Başlıkları evrensel değerler çerçevesinde düşündüğümüzde içeriğin farklı olduğunu ancak başlıkların aynı olduğunu söyleyebiliriz. Bir örnek verecek olursak araştırmanın literatür bölümünde de belirtildiği gibi Haziran 2000’de New York’ta uygulanmaya başlanan “Yaşayan Değerler” isimli eğitim programında 3-7 yaş için uygulanan başlıklardan bazıları olan saygı, sevgi, sorumluluk, mutluluk, dürüstlük gibi başlıklarla paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin öğrencilere değer eğitimi öğretimi konusunda hemfikir olmalarıyla birlikte seçtikleri başlıkların da evrensel değerleri öğretmeyi hedefledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlere sorulan “Değerler eğitimi uygulama sürecinde, kavramları içselleştirmelerini sağlarken nelere dikkat ediyorsunuz?” ve “Değerler eğitimi uygulama sürecinde, başlıklara uygun etkinlikleri hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz?” sorularının cevapları incelendiğinde, öğretmenlerden bazıları bu eğitimin çocuğun bilinçaltına yerleşeceğine inandıklarını ifade etmişlerdir. Yani öğretmenin değer eğitimi ile ilgili çocuğun, herhangi bir tepki vermemesi konusunda endişesi bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenler genel olarak çocukların eğitimi içselleştirmeleri için tiyatro, drama gibi yaşamın içinden etkinlikler kullanmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Gökçek (2007) konuyu destekleyecek nitelikte, “bütün değer eğitimi çalışmalarında, çocuk aktif rol almalı ve bunu içselleştirmeyi denemelidirler” ifade

etmiştir. Öğretmenler değer eğitimi uygulama sürecinde etkinlik desteği ile öğrencinin konuyu içselleştirmesini sağlamaya çalıştıkları ancak içselleştirmeseler bile bu konuları ileriki yaşlarda hatırlayacaklarına inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme yapılan öğretmenlere sorulan sorulardan biri ise başlıklara uygun etkinlik seçimidir. Öğretmenlerin 10 tanesi somutlaştırarak etkinlik uyguladıklarını ifade etmiş olup öğrencinin bu şekilde öğreneceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu düşünce doğru olmakla birlikte çocuğun oyun ihtiyacı da düşünülmelidir. Çünkü çocuk, hayatının her alanını oyun olarak görmektedir. Otururken, yatarken, otobüste, evde, okulda vs. Dolayısıyla okul öncesi dönem çocuklarının eğitimden en iyi şekilde yararlanmaları için drama ve oyun faaliyetleri vazgeçilmez etkinliklerdir (Ulutaş, 2011). Çocuğun oyuna olan ihtiyacını düşündüğümüzde, öğretmen görüşmelerinde değer eğitimi verirken kullandıkları etkinlikler arasında çocukların oyun ihtiyacı göz önünde bulundurulmamıştır. Burada sadece bir öğretmen oyun odaklı şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerin daha çok değer kavramlarının soyut olması nedeniyle somutlaştırmaya yöneldiklerini söyleyebiliriz.

Öğretmenlerin en çok önem verdiği başlık “Sevgi” başlığı olarak görülmüştür. Burada öğretmenler sevgi konusunun diğer başlıkları anlamaları ve daha rahat öğrenmeleri için alt yapı oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Aslında sevgi başlığı ile çocuklar birbirlerini ve arkadaşlarını daha çok sevmeye başladıkları için öğrenmeleri de hızlı ve kalıcı olmaktadır.

Değer eğitiminde aile katılımının yeri sorulduğunda ise öğretmenler olmazsa olmaz olarak fikir birliğine varmış olsa da bazı öğretmenler olmalı şeklinde belirtmişlerdir. Ancak 2A öğretmenin cevabı oldukça ilginçtir. Bu görüşmeye katılan öğretmenimiz “Her zaman değil” cevabını vermiştir. Oysaki McElmeel (2002), “çocuklar için iyi karakterin en etkili yolu, ebeveynler için en iyi standartlarla model olmaktan geçer” şeklindeki ifadesiyle ailenin bu eğitimdeki yerinin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Aile çocuğun değerleri benimsemesi için önemli bir etkidir. Ancak 2A öğretmeni bu şekilde düşünmediğini ifade etmiştir.

Akman (2011), ailede değerler eğitiminin amacını; “Çocukları kendisi ile barışık ve topluma çeşitli şekillerde katkıda bulunan bireyler olarak yetiştirmek ve çocukların günlük hayatta kendilerini ve diğerlerini etkileyen konularda iyi-kötü ve doğru-yanlış arasında uygun seçimler yaparak hareket etmelerini sağlamaktır” şeklinde açıklamaktadır. Böylece çocuk okulda ve ailede öğrendiği değerleri sosyal yaşama yansıtması olacaktır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının değer eğitimi çocuklara uygularken aile katılımı olması gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Ancak, aileleri uygulamaya katmakta zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenler değer eğitimi sınıflarında uygulamakta ancak öğrencilerin öğrenmediklerini nasıl bir yöntemle kontrol edeceklerini bilememektedirler. Örneğin, öğretmenlerden bir kısmı bu soruya ailelerden gelen geri bildirimlere göre anlamaya çalıştığını ifade etmektedir. Yani aile çocuğu içindönüt veremezse ya da çocuğunu gözlemleyemezse öğretmen çocuğun değer eğitimi öğrenip öğrenmediğini anlayamamaktadır.

Dokuzuncu soru olan değer eğitiminin çocuğun davranışlarına nasıl yansıdığı idi. Öğretmenler değer eğitimi bir müfredat şeklinde verdikleri için uyguladıkları her etkinliğin çocuğun davranışlarına yansıdığını düşünmektedirler. Görüşme yapılan öğretmenlerin üçte ikisi değer eğitimi tam bir müfredat şeklinde verdiklerini ifade etmişlerdir. Kalan üçte biri ise değer eğitimi müfredatı şeklinde vermekle birlikte farklı bir müfredatla da destekleme gereği duymaktadırlar. Bu müfredatları birlikte uygulayarak öğrencilere değer eğitimi vermeyi amaçlamaktadırlar. Öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru “verilen eğitimi çocuğun içselleştirmesi için neler yaptıkları” şeklindedir. İki eğitim müfredatını birlikte uygulayan öğretmenler bu soruyu yanıtlarken oldukça zorlanmışlardır. Tam değer eğitimi müfredatı uygulayan (yani değer eğitimi programın içine yedirerek) öğretmenlerin verdikleri cevaplar farklı olsa da bu konu ile ilgili fikirlerinin olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde tüm öğretmenlerin müfredat odaklı eğitim verdiklerini düşündüklerini ancak bazı öğretmenlerin konu başlıklarını tam olarak bir müfredat (yani günlük planlar ve etkinliklerin sistematik olarak yapılması) şeklinde vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Değer eğitiminde çocuğa verilen eğitimi içselleştirmesi oldukça önemlidir. (Aladağ, 2012) Bu bilgi ışığında insanın kişiliğinin büyük oranda şekillendiği ilköğretim kademesinde, değer eğitiminin sağlıklı bir şekilde verilmesi, çocuğun ileriki yaşamı için toplumda denge oluşturması bakımından önemli olduğunu vurgulayabiliriz. Dolayısıyla karakter eğitimi ayrı bir müfredat gibi değil, tam aksine okulun bütün ders programlarına eklenmiş (entegre) bir müfredat olarak işlemelidir (Ekşi, 2003).

Öğretmenlerin en çok zorlandığı ve en kolay olarak gördüğü değer başlıklarını inceleyecek olursak, öğretmenlerin hem fikir olduğu başlıklar şu şekildedir;

Zor Değer Başlıkları:

- Doğruluk
- Emanet
- Empati

Kolay Değer Başlıkları:

- Sevgi
- Dostluk

Başlıklar incelendiğinde öğretmenlerin zor olarak gördükleri başlıkların aslında çok soyut kavramlar olduğu görülmektedir. Diğer yandan kolay olarak nitelendirilen “Sevgi ve Dostluk” kavramlarının da soyut olduğu söylenebilir, ancak okul öncesi müfredatında örtük olarak işlenen konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani konu başlığı olarak sevgi ve dostluk işlenmez ancak konuların içerisine yedirilerek işlenen konulardır. Dolayısıyla öğretmenler de bu konuları verirken zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Burada şu sonucu tekrar çıkarabiliriz. Değer eğitimi, ayrı bir başlık şeklinde değil normal eğitime yedirilerek verilmelidir. Böylece çocuk değerleri hayatın içinden öğrenebilmektedir.

5.2. GÖZLEMLERDEN ELDE EDİLEN BULGULARIN “DEĞER EĞİTİMİ” AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLARIN TARTIŞILMASI

Araştırmaya katılan 2 öğretmen beş ay süresince gözlemlenmiştir. Bu gözlemler sonucunda öğretmenlerin öğrencilere uyguladıkları değer eğitimi etkinliklerinin nitelikleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin çocuklara değer eğitimi verirken sınıf içerisindeki tutumu ve fırsat eğitimi ile çocukları nasıl yönlendirdikleri de gözlenmiştir. Gözlem notları incelendiğinde aşağıdaki kategoriler ortaya çıkmıştır:

- Başlıklara uygun kullanılan etkinlik türü
- Uygulamalar için öğrenci motivasyonu ve hazırlık
- Öğretmen yanlışları ve bilgi eksiklikleri
- Konu değerlendirme için kullanılan yöntemler (Farklı ve soyut yöntemler)
- Aile eğitimi ve uygulanan program
- Öğrenci soru cevapları ve tepkileri

1A ve 2A öğretmenin de uyguladıkları konu başlığı olan “Saygı” konusu ile gözleme başlanmıştır. Bu konu başlığı ile ilgili olarak iki öğretmenin de kullandıkları etkinlik türü farklı şeklindedir. 1A öğretmeni ünlü bir kahramandan yararlanarak başlarken 2A öğretmeni soru sorarak dikkat çekmeye çalışmıştır. Burada 1A öğretmeni çocuklara sınıf içerisinde de örnek olarak çocuklara ait herhangi bir nesne alacağı zaman izin istemiştir. Okul öncesi öğretmeni, öncelikle yaşamına geçirdiği değerler, tutumlar ve davranışlarla çocuklara model olur ve değerlerin gözlem yoluyla kazanımını desteklemektedir (Şen, 2011). Dolayısıyla 1A öğretmeni bu gibi durumlara dikkat ederek çocukların da gözlem yoluyla kazanmasını sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca “Doğruluk” konu başlığını anlatırken “Doğruluk terazisi” isimli hikâye ile bu konuyu somutlaştırarak vermeye çalışmıştır. Bu hikâyenin ayrıntılarını “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde bulabilirsiniz.

2A öğretmeni ise “Saygı” konusunu sorular sorarak vermeye çalışmıştır. Bu sorular uzay konusuna atıf yapılarak seçilmiştir. Öğretmen, uzayda bulunan gezegenlerin birbirlerine çarpmadan nasıl saygı duyduklarını anlatarak giriş yapmıştır. Okul öncesi dönemde çocuklar somut düşünmektedir. Burada öğretmenlerin sınıfında bulunan çocukların sahip olduğu özellikleri gözlemlemesi ve nasıl bir gelişim süreci geçirdiklerini not alması gerekir (Dağlıoğlu, Çakır, 2007). Böylece sınıfa uygulayacağı kavramları daha verimli ve kalıcı şekilde anlatabilmektedir. 2A öğretmeni uzay konusuyla birleştirdiği için çocukların bu özelliğini göz ardı etmiştir. Soyut bir kavramı yine soyut olan uzay konusu ile anlatmaya çalışmıştır.

2A öğretmeni ayrıca konuyu işlerken çocuklara:

“Mesela X arkadaşınız bizi hiç dinlemiyor. Saygısız davranıyor O’nu sınıfın en saygısız çocuğu seçelim mi?”

Şeklindeki ifadeleriyle konuyu çocuklara karşı kullanmıştır. Şen (2011)’in de belirttiği gibi sınıf ikliminin oluşturulmasında öğretmenin kişiliği, çocuklara yaklaşımı, dili kullanma biçimi, çocuklara hitap şekli, sınıfı kontrol tekniği ve değer yargıları sınıf ikliminin oluşumunda etkilemektedir. Burada öğretmen çocukların dikkatini çekmekte zorlanmış ve X öğrencisini arkadaşlarının yanında rencide etmiştir.

Değer eğitimi uygulamalarında öğrencilerin verdikleri tepkiler çok önemlidir. Bu da çocuğun merak ederek konunun içerisine dâhil olmasıyla mümkündür. Merak etmek, çocukların konuya yaklaşmasını ve dikkat etmesini sağlamaktadır. 1A öğretmeni de öğrencilerinin konuya motivasyonunu sağlamak için merak duygularını kullanmaya çalışmıştır. Sınıfa farklı materyaller getirerek çocukları meraklandırmaya çalışmış ve konuya dikkat çekmek istemiştir. Genel olarak konuları bu şekilde anlatmaya çalışmıştır. Çocukların merak duygularını uyandıran eğitim programlarına dahil olmasının düşünme becerilerinin gelişmesine, yaratıcı, üretken, araştıran bireyler olarak yetişmesine katkı sağladığı bilinmektedir (Soydan, 2013). Dolayısıyla 1A öğretmeni anlatılması zor olan soyut konuları bu şekilde çocukların merak duygularını uyandırarak

anlatmayı uygun bulmuştur. Ayrıca konuları anlatmaya başlamadan önce mutlaka hazırlık çalışması yapmaya çalışmıştır. Bunlardan bazıları; Kartlar hazırlayarak, okul gezisi düzenleyerek ya da cevapsız sorular sorarak uygulamaya çalışmıştır. Dolayısıyla, öğrenciler daha önce fark etmedikleri ya da cevabını düşünmedikleri bazı kavramları, eğitim içinde öğrenmiş oldular.

Öğretmenler konu değerlendirme olarak bazı yöntemler kullanmaktadırlar. Burada 1A öğretmenin kullandığı yöntemleri analiz edecek olursak, her öğrenciyi mutlaka konu öncesi ve konu sonrası şeklinde resimlerle desteklemiştir. Ayrıca aile eğitim seminerleri ve aile projeleri ile sosyal yaşama aktarım aktarmadıkları ile ilgili çalışmalar da yapmıştır. Çocukların resimlerinden konu ile ilgili neler öğrendiklerini tespit etmeye çalışmıştır. Burada önemli nokta 1A öğretmeni bu değerlendirmeleri her konu için düzenli şekilde yapmaya çalışmıştır. Ayrıca 1A öğretmeni konuları işlerken kendi içinde başlıklara ayırmıştır. Örneğin; Sorumluluk konusunu işlerken şu başlıklara ayırmıştır:

- Kendime karşı sorumluluklarım
- Bedenime karşı sorumluluklarım
- Aileme karşı sorumluluklarım
- Çevreme karşı sorumluluklarım
- Eşyalarım karşı sorumluluklarım
- Arkadaşıma karşı sorumluluklarım

Yapılan gözlemler sonucunda öğretmenin başlıklara ayırması hem öğretmenin hem de öğrencinin alt başlıklara odaklanması daha kolay olduğu görülmüştür.

2A öğretmeni ise öğrencileri değerlendirirken genellikle herhangi bir yöntem kullanmamıştır. Görüşmelerde de 2A öğretmenin ifade ettiği gibi sadece aile dönütlerinden yararlandığını ve çocukların davranışlarını gözlemleyerek değerlendirdiğini açıkça belirtmiştir. Ayrıca çocuklara sorular sorarak konu değerlendirmesi yapmaya çalışmıştır. Bununla ilgili aşağıdaki diyalog ise dikkat çekicidir:

Ö: Mevlana ne yapıyordu?

Ç1: Kitap yazıp insanlara yardım ediyordu.

Ö: Başka

Ç2: Merhamet ederdi.

Ç3: Merhamet etmek çok güzel bir şey

Ç3: Mevlana'nın arkadaşları da vardı.

Yukarıdaki diyalogu inceleyecek olursak, öğretmen ile çocuklar arasında geçen bu diyalogda çocukların cevapları çok dağınık ve farklıdır. Burada öğretmen “Neden?” sorusunu yöneltmeden çocuğun “merhamet ederdi” ifadesini yeterli görmüştür. Çocuğun ne demek istediği üzerinde yoğunlaşmamıştır.

Farklı bir konuşmada öğretmen konuyu anlatırken herhangi bir materyal kullanmadan soru cevap yöntemini kullanmıştır. Bu sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Ö: Kar ne güzel yağıyor değil mi?

Ç: Evet

Ö: Kar yağdığı zaman yeryüzü temizleniyor kar yeryüzüne merhamet ediyor değil mi?

Ç: Cevap yok

Bu cevabı incelediğimizde ise çocukların her hangi bir cevap verememesine rağmen öğretmen konusunu işlemeye devam etmektedir. Öğretmen çocukların anlamadıklarını fark edip somut örneklerle desteklemesi gerekmektedir.

Öğretmenler öğrencilerin konuları daha iyi öğrenmeleri için motive etmeleri gerekmektedir. Bu konuda iki öğretmen de farklı yöntemler kullanmıştır. 1A öğretmeni çocukları çocuklara sürprizler yaparak veya etkinlikleri heyecan verici hale getirerek yaparken, 2A öğretmeni çocuklara sorular sormayı tercih etmiştir. Burada iki

öğretmenin de yöntemini değerlendirecek olursak 1A öğretmenin yönteminde öğrencilerin daha iyi anladıklarını söyleyebiliriz.

Okul öncesi dönemde çocukların sorular sorarak anlatılan konuyu anlamlandırması oldukça önemlidir. Öğretmen öğrenciyi dinlemeli, onun düşündüğü şeyi anlamaya çalışmalı ve onu desteklemelidir (Bently, 1999). Dolayısıyla bu soru cevap durumu çocukların anlatılan konuyu zihninde canlandırması ve anlamlandırması için önemli bir aşamadır. Yapılan çalışmaya geldiğimizde soru sorma ve cevap verme kategorisinde öğrencilerin çok fazla soru sormadıkları görülmüştür. Burada 1A öğretmenin sınıf ortamı bu duruma daha elverişli olduğu tespitinde bulunulmuştur. 2A öğretmeni ise çocuklardan soru neredeyse hiç almamıştır. Genel olarak kendisi soru sormuştur.

Öğretmenler anne babayı da eğitiminin içine almaya çalışmışlardır. 1A öğretmeni işlenen tüm konuların sonunda konuyu pekiştirmesi ve ailenin takibini sağlamak için aile projeleri göndermiştir. Bu projelerle çocuğun okulda öğrendiği konuyu evde de uygulama fırsatı vermeye çalışmıştır. 1A öğretmenin aile ile ilgili iletişimi gözlemlendiğinde bu konuyu önemseydiği fark edilmiştir.

2A öğretmeni ile yapılan görüşmede konularla ilgili aile eğitiminin her başlığı için önemli olmadığını ifade etmiştir. Bu ifadeden yola çıkarak yapılan gözlemlerde de 2A öğretmenin aile eğitimine fazla eğilmediği görülmüştür. Her başlık için ayrı ayrı proje veya farklı bir eğitim vermemiştir. Oysa Doğrudan uyarılarla değerler eğitiminde, aile içi her türlü etkileşim değerler için bir fırsat olarak görülür ve çocuğa değerler bilinçli olarak kazandırılmalıdır (Akman, 2011).

2A öğretmenin Türk büyüklerinden Mevlana'yı işlerken aileye gönderdiği yazı aşağıdaki şekildedir:

“Bu ay ki büyüğümüz Hz. Mevlana büyüğümüzün yaşamını çocuklarımıza anlatırken farklı etkinlikler sunarak anlattığımız değerleri somutlaştırmaya çalışıyoruz. Bu amaçla hazırladığımız “ öğüt kitabım” etkinliğinde sizlerin desteğini rica ediyoruz.

- *İçi boş olarak gönderdiğimiz öğüt kitabının her bir sayfasına Mevlana'nın bir öğüdünü yazarak, öğüdün açıklamasını yaparak çocuğunuzun resimlemesini sağladınız mı?*

Örneğin; “Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol” öğüdünü yazarak paylaşma ve yardımlaşmanın öneminden bahsedip çocuğunuzun bundan anladığını resmetmesini yardım edebilirsiniz.”

Etkili değerler eğitimi, değerlerin öncelikle bilişsel olarak kavranması, duyuşsal olarak önemsenmesi ve tüm bu süreçlerin bir ürünü olarak benimsenen değerlerin davranışla hayata geçirilmesi aşamalarını içerir (Şen, 2011). Dolayısıyla 2A öğretmenin yukarıda vermeye çalıştığı, “Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol” öğüdü çocuğun bilişsel olarak kavramasını zorlaştırdığı için uygun bir etkinlik değildir.

1A öğretmeni öğrencilerin konuyu öğrenip öğrenmediklerini çocuklara yaptığı farklı resim ve hikâye etkinlikleriyle konu başlıklarını pekiştirmeye çalışmıştır. Yapılan resimleri ise öğrencinin portfolyo dosyasına koyarak aileyi de bilgilendirmeye çalışmıştır. Ayrıca yine 1A öğretmeni konuyu pekiştirmek için panosuna hatırlatıcı unsurlar yapıştırmış ve aileye ise projeler göndermiştir. Projenin amacını ise evde de bu konuyu tekrar etmelerini istediğini ifade etmiştir. Ancak 2A öğretmeni konuyu pekiştirmek için herhangi bir şey uygulamamıştır. Bu konu sorulduğunda ise aileler zaten kendisine ilettiği için gerek duymadığını ifade etmiştir.

Gözlenen öğretmenlerin bilgi durumlarına baktığımızda;

1A öğretmeni genel olarak eksik ya da yanlış bilgi verdiğini görmemekle birlikte tek bir konuda zorlandığı fark edilmiştir. “Doğruluk” konusu olan bu konuyu öğrencilere anlatırken şarkı, şiir, hikâye gibi etkinlikleri kullanmış ancak öğrencilerin birbirlerine “yalancı” olarak ifadelerinin önüne geçememiştir. Diğer konu başlıklarını işlerken kullandığı materyaller, yöntemler, öğrencileri yönlendirme şekli olumlu olarak gözlemlenmiştir. Bunun sebebi olarak ise öğretmenin fakülte mezunu olması, “değer

eğitimi” alanında araştırmalar yapması, seminerlere katılmış olmasının etkisi olduğu dűřünölmektedir. 2A öğretmeni ise genel olarak öğrencilere bazı durumlarda yanlış ve eksik bilgi verdiği görölmüştür. Bu başlıklar dűřünöldüğünde “Merhamet, Saygı” olarak ifade edilebilir. Öđretmenin çocuklara yanlış bilgi vermesinin nedeni olarak Ön Lisans mezunu olması, tecrübesiz olması ve çalıştığı okulun hazır planlar sunması sebebiyle değer eğitimi alanında araştırma yapma gereği duymaması olarak dűřünölebilir.

Bu çalışma okul öncesinde değer eğitimi veren okullarda uygulanan etkinlikleri incelemeyi amaçlamıştır. Bu incelemeyle soyut olan başlıkları öğretmenler nasıl somutlaştırıyorlar öğrenmekle birlikte bu konu nasıl olmalı sorularına cevap aranmıştır. Ayrıca bu çalışma Türkiye’de çok yeni olan değer eğitiminin, çocuklar için çok önemli olduğunu dűřündüğümüz oyun ve etkinliklerin kalitesinin nasıl olması gerektiğinin boşluğunu doldurmaya çalışılmıştır. Soyut etkinliklerin anlaşılabilirliğinin ve çocuk dünyasına uygun verilmesinin hangi yollarla verildiğinde daha verimli olacağının cevapları aranmıştır. Bu çalışmaya; Okul öncesinde değer eğitimi uygulayan öğretmenlerin verdikleri eğitim hakkındaki dűřüncelerinden yola çıkılarak başlanmıştır.

Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: 1. Öğretmenlerin öğrencilere değer eğitimi verirken evrensel değerler vermeyi hedefledikleri sonucuna ulaşılmıştır. 2. Araştırmanın bir diğer sonucu, öğretmenlerin konu ile ilgili öğrencilere model olması ve onlara konuyu anlatırken kendisinin de yapmaya çalışmasıdır. Bu durumun çocuklarda etkili olduğu görölmüştür. 3. Değer eğitimi uygulamalarında öğrencilerin konuya adaptasyonunu sağlamak için daha fazla yöntem kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. 4. Araştırmada öğretmenlerin çocuklara konuyu anlatırken oyun tekniğini fazla kullanmadıkları gözlemlenmiştir. 5. Okul öncesinde değer eğitimi için seçilen soyut başlıkların çocukların anlayacağı şekle getirilmesi, konuların başlıklar şeklinde ayrılması ve somutlaştırılması öğrenmeleri adına faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 6. Öğretmenlerin çocukların dikkatini çekerek ve konuyu anlatmaya başlamadan önce onları meraklandırarak değer konularını işlediklerinde daha başarılı oldukları görölmüştür. 7. Öğretmenlerin değer eğitimi konusunda farklı eğitim seminerleri ile destek aldıkları zaman daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

9. Öğretmenler değer eğitimi verirken öğrencilerin bazı konu başlıklarında çok fazla soru sormadıkları ve dolayısıyla öğretmenlerin de cevap veremedikleri görülmüştür. Burada öğrencilerin bu konuları içelleştirmekte zorlandıkları sonucuna ulaşabiliriz.

ALTINCI BÖLÜM
ÖNERİLER

Bu kısımda, araştırmadan çıkan sonuçlara değinilerek, elde edilen bulgular sonucunda sunulan uygulamaya ve yapılabilecek yeni araştırmalara yönelik önerilere yer verilmektedir.

Okul öncesi eğitimde değerler eğitimi verilirken uygulanan etkinlikler incelenerek bazı sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenler değer eğitimi uygulamalarında daha çok evrensel değerler seçmeye özen gösterdikleri ve ayrıca yapılan görüşmelerin sonucunda öğretmenlerin aile ile iletişim kurarak eğitime aileyi dahil etmek istedikleri görülmüştür. Yapılan gözlem sonuçlarını değerlendirecek olursak, çocuklara model olmaya çalışarak eğitim veren öğretmenin daha etkili olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan gözlemde; öğretmenlerin en önemli ihtiyaçlarından biri öğrencilerin ne öğrendiğini görmelerini sağlayacak bir yöntemin olması ve diğeri ise bu eğitim verilirken nasıl bir sıra izlenmeli ve çocuğun konuyu içselleştirmeleri için ne yapılması gerektiğini bilmemeleri olduğu görülmüştür.

6.1. UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER

- 1) Öğretmenlerin düşünceleri, yurt dışı ve yurt içi araştırmaların ışığında öğrencilere öğretilecek olan değer eğitiminde evrensel değerler seçilmesine dikkat edilmesi önerilir.
- 2) Okul öncesinde değer eğitimi verirken normal eğitimle harmanlayarak uygulanan bir müfredat olmalı ve bu müfredatı öğretmen, hayatın içinden yaşamsal deneyimlerle uygulamaya çalışmalıdır. Özellikle öğretilmek istenilen başlıkları davranışa dönüşmesini hedefleyen bir program ile verilmesi önerilir.
- 3) Öğretmenler çok soyut kavramlar olan “Saygı, Doğruluk, Empati” gibi konularda daha çok tiyatro, drama gibi yöntemleri kullanarak hayatın içinden örnekler vermeyi hedeflemelidirler.

- 4) Normal eğitim sürecinde olduğu gibi öğrencilere değer eğitimi verilirken de ailenin eğitim uygulamalarına katılmasına dikkat edilmesi önerilir..
- 5) Öğretmenler konu başlıklarını işlerken aynı zamanda sınıf içersinde de model olmaya çalışmalıdırlar.
- 6) Oyun çocuğun öğrenme kanallarından en verimli olanıdır. Dolayısıyla değer kavramları öğretilirken oyunlaştırılarak öğretilmeye daha fazla dikkat edilmelidir.
- 7) Uygulanan başlıklar öğrencilere öğretilmeden önce başlığın somut alt başlıkları tespit edilmeli ve etkinlikler bu başlıklar üzerine yoğunlaştırılarak öğretilmelidir.
- 8) Öğretmenler çocukların ne kadar bildiklerini değerlendirmek için bir yöntem geliştirmeli ve uygulamalıdır.
- 9) Öğretmen vermek istediği başlığı önce kendisi benimsemeli, sonra somut şekilde çocuğa sunmalıdır.
- 10) Gözlem yapılan okulda alınan “Merhamet” başlığı okul öncesi çocukların anlamlandırması zor olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla bu konu başlığının yerine “Yardımlaşma, Dayanışma” gibi başlıklar olarak alınmalı ve örtük öğrenme şeklinde verilmelidir.

6.2. YAPILACAK OLAN YENİ ARAŞTIRMALARA YÖNELİK ÖNERİLER

- Araştırma sadece Ankara ili Yenimahalle Merkez ilçesini kapsamaktadır. Bu nedenle ilerde yapılacak benzer çalışmalar daha büyük örneklem grupları üzerinde tekrarlanabilir.
- Araştırma Değer eğitimi ile ilgili geliştirilen müfredatlar üzerine yapılmıştır. Değer eğitimi öğretiminde müfredata ihtiyaç vardır. Dolayısıyla ortak bir müfredat oluşturulabilir.
- Bu araştırma altı değer başlıkları gözlemlenerek oluşturulmuştur. Farklı değerler üzerinde araştırma tekrarlanabilir.
- Değer eğitimi verecek öğretmenlerin uygulama yapmaya başlamadan önce konu ile ilgili seminer gibi eğitimlerden geçmelidir.
- 1A öğretmeni Talim Terbiye Kurulundan onay almış olan “Davranış Geliştirme Merkezli Öğrenme Modeli” ni uygulayarak değer eğitimi vermiştir. Bu model üzerine araştırmalar yapılabilir.
- Okul öncesinde değer eğitimi uygulamaları göz önünde bulundurularak değer başlıklarını çocuğun hangi yollarla içselleştirdiği konusu üzerinde araştırmalar yapılabilir.
- 1A öğretmenin sınıfında en çok kullandığı “Dikkat Çekme” yöntemi üzerine araştırmalar yapılarak bu yöntemin okul öncesinde daha verimli nasıl kullanılır üzerine araştırmalar yapılabilir.

EKLER

EK. 1. GÖRÜŞME SORULARI**Araştırma Sorusu**

Öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir? Ayrıca uygulama süreci sırasında kullandıkları etkinlikleri değerlendirilmektedir?

Okul:

Tarih ve Saat:

Görüşmeci:

Değerli Öğretmenim,

“Okul Öncesi Değerler Eğitimi Uygulanan Okullardan Seçilen Değerler ve Etkinliklerinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması hazırlamaktayım. Bu araştırma ile amacım değerler eğitime yönelik olarak öğretmenlerimizin düşüncelerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma ile ortaya çıkacak sonuçların daha sonra yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağını ümit ediyorum. Vereceğiniz cevaplar araştırmamızın sonuçları açısından bizim için büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz destekten dolayı teşekkür ediyorum.

Züleyha Yuvacı

Dumlupınar Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Değerler eğitimi Okul öncesinde olmalı mıdır? Evetse neden?

.....

2. Uygulamış olduğunuz değer eğitimi kapsamında değerleri yansıtan kavramları seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?

.....

3. Değer eğitimi süresince hangi değer başlıklarını seçiyorsunuz?

.....

4. Değerler eğitimi uygulama sürecinde, kavramları içselleştirmelerini sağlarken nelere dikkat ediyorsunuz?

.....

5. Değerler eğitimi uygulama sürecinde, başlıklara uygun etkinlikleri hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz?

.....

6. Okul öncesi değer eğitimi başlıklarını düşündüğünüzde en çok önem verdiğiniz başlıklar (Hatta daha uygun bulduğunuz) hangileri? Neden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Değer eğitimi sürecinde aile katılımının yeri sizce nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. Verdiğiniz değer eğitiminin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz (Çocukları değerlendirme yöntemi) ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Verdiğiniz değer eğitiminin çocuklarda etkili olduğunu çocuğun hangi davranışlarından anlıyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....

10. Bu eğitimi verirken en çok zorlandığınız değer başlığı hangisidir? Neden zorlandığınızı düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Okul öncesinde değer eğitimi başlıklarını düşündüğünüzde çocukların en rahat öğrendiği başlık hangisidir? Sizce Neden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

EK. 2 GÖZLEM FORMU

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ETKİNLİK GÖZLEM FORMU

AMAC

Bu gözlemin amacı, okul öncesinde uygulanmakta olan değer eğitimi başlıkları ile ilgili etkinlikleri ve çocuklara olan yansımalarını ortaya çıkarmaktır.

Okul:

Konu:

Yaş:

<p>1. Değer eğitimi konu başlığı ile ilgili öğretmenin çocuklara uyguladıkları etkinlik türü nedir?</p>	
<p>2. Problem yaşandığında yapılan etkinliklerle ilgili öğrencilerin verdiği tepkiler nelerdi? (değer başlığı ile ilgili tepki gösteriyor mu?)</p>	
<p>3. Konuyu çocuklara anlatabilmek için hangi yöntemleri kullandı? (Hikâye, Drama, vs.)</p>	
<p>4. Öğretmen konuyu işlerken süreç değerlendirmesi yapıyor mu? (Soru sorarak, etkinlik yaparak, resim yaptırarak)</p>	

<p>5. Her değer başlığını aynı yöntemle mi yoksa farklı değer başlıklarını farklı yöntemlerle mi anlatıyor? (Soru sormak, Etkinlik yapmak vs.)</p>	
<p>6. Öğretmen çocuklara konuyu anlatırken çocukları nasıl motive ediyor?</p>	
<p>7. Konuya başlamadan önce bir hazırlık çalışması yapıyor mu? (Benzetmeler, Olay anlatımı vs.)</p>	
<p>8. Soyut değerleri verirken çocuklar sorular soruyor mu?</p>	
<p>9. Öğretmen bu sorulara nasıl cevaplar veriyor?</p>	
<p>10. Değer etkinlikleri uygulanırken aile ile iletişime geçiyor mu? (Aile eğitime katılıyor mu)?</p>	
<p>11. Değer eğitimi konu başlığı işlendikten sonra pekiştirmek için herhangi bir yöntem kullanıyor mu?</p>	
<p>12. Soyut kavramları işlerken ayrıca kullandıkları bir yöntem var mı?</p>	

KAYNAKÇA

- AKBABA, Sırrı, (2006), “Eğitimde Motivasyon”, **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 13 ss. 343-354
- AKBAŞ, Oktay, (2008), Aralık “Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt 6, No. 16, ss. 9-27 Değerler Eğitim Merkezi.
- AKMAN, B. (2011), “Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü” (Ünite 7) Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitimi Edt: A. Arıkan **T.C Anadolu Üniversitesi Yayını** No: 2301, ss.149-164
- ALADAĞ, Soner, (2012), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Bilişsel Düzeyde Kazanmalarına Etkisi”, **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD TSA / Yıl: 16 ss. 1,**
- ARIKAN, A. (2011), “Değerler Eğitiminin Tanımı, Önemi ve Kapsamı” (Ünite 1) Açık öğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2301 Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 1298.**
- ALPÖGE. G., (2011) ,**Okul Öncesinde Değerler Eğitimi**, Bilgi Yayınevi ISBN 978-975-22-0407-2
- AKMAN, B., (2011) “Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Uygulamaları” (Ünite 8) Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitimi Edt: A. Arıkan **T.C Anadolu Üniversitesi Yayını** No: 2301, S:149-164
- AYAN, Sinan, Dünder Hakan (2009), “Eğitimde Okul Öncesi Yaratıcılığın Ve Oyunun Önemi” **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi** Sayı 28, ss. 63 -74,
- AYAYDIN, Abdullah, (2010), “Okul Öncesi Dönemde Görsel Sanatlar Eğitiminin Bireye Kazandırdığı Değerler”, **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt-Sayı: 12-1, ss. 123-143
- BAYDAR, Pelin, (2009), “*İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri Ve Bu Süreçte Yaşanılan Soruların Değerlendirilmesi*”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Adana.**

- BALAT, Uyanık G, Dağal Balaban A., (2006), **Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri**, Kök Yayıncılık Sf. 57 ISBN 978-975-499-404-8.
- BALAT, Gülden Uyanık, (2005), **Değerler Eğitimi Ve Değerler Eğitimi Programları**, Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular Oktay, A Unutkan, Ö, P Morpa Yayınları.
- BALAT, Gülden Uyanık ve ark., (2012) **Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri**, Pegem Akademi Yayıncılık sf. 22 ISBN 978-605-364—285-5.
- BERKOWITZ, (2000), **The Science of Character Education**, Hoover Press: Oaman PS HPDAM00300 02-14-12-12:12:11, Page: 43.
- BERKOWITZ, “M,W, Bier, M. C., (2005), February, **Character Education Partnership**, John Templeton Foundation Washington DS (University of Missouri-St Louis).
- BENTLY, T. (1999) **Takımın yeteneklerini geliştirmede yaratıcılık**, Çeviren: Onur Yıldırım İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, Ali Murat SÜNÜL, (2005), *"Dikkati Çekme, Güdüleme Ve Hedeften Haberdar Etme Etkinliklerinin Öğrencilerin Başarıları Üzerindeki Etkileri."* tef.selcuk.edu.tr.
- BİLLS L, Husbands C. (March; 2005) **Values Educations in the Mathematics Classroom: Subject Values, Educational Values and One Teacher's Articulations of her Practice**, Cambridge Journal of Education Vol. 35, No:1 ss.7-18
- CROWTHER, E., (1995), **An Independent School Library- Classroom-Parent Partnership Program To Encourage Respect, Responsibility, Courtesy, And Caring For Prekindergarten Through Eighth Grade**, (ERIC Document Reproduction Service No: ED388964).
- ÇEKMEZ, Erdem, Cemalettin YILDIZ, Önder Suphi BÜTÜNER, (2012), “Phenomenographic Research Method” **Karadeniz Technical University, Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education** Vol. 6, Issue 2, December 2012, ss.77-102.
- ÇEPNİ, Salih, (2012), **Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş**, Geliştirilmiş 6. Baskı Bursa Celepler Matbaacılık ISBN 975 417 000 2.

- DİNÇ, B., (2011), “Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi” (Ünite 4) Açık Öğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2301 Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 1298.**
- DAĞLIOĞLU, H. Elif, Figen ÇAKIR, (2007), “Erken Çocukluk Döneminde Düşünme Becerilerinden Planlama ve Derin Düşünmenin Geliştirilmesi” **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim ve Bilim**, Cilt 32, Sayı 144. Ss. 30-35
- DÖKMEN, Üstün, (2004), **Küçük Şeyler...**, Sistem Yayıncılık üçüncü Baskı İstanbul
- DİLMAÇ, B. (1999 İstanbul) “*İlköğretim öğrencilerine insani değer eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması*” **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü** Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim dalı Yüksek Lisans Tezi
- PRESTWICH, L. D, (2000), “**Character Education in America’s Schools**”
- EDİTÖR: BALAT Uyanık G. ve Arkadaşları, (2012), **Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri**, Pegem Yayıncılık Sf. 99 ISBN 978-605-364-285-5.
- EKŞİ, Halil, (2003). “Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları” **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Değerler Eğitimi Dergisi**, 1 (1), ss. 79-96.
- ELBİR Bilal, Bağcı Can, (2013), ”Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi” **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 8/1, ss.1321-1333, ANKARA-TURKEY
- FİXLER, Bonnie, (2000), **A Caring and Sharing Environment Helps Teach Values in Kindergarten Students**, Sant Xavier University& Sky Light Professional Development Field- Based Masters Program/ Chicago, Illinois, May.
- GÜLAY, H., (2009), “Okulöncesi Dönemde Akran İlişkileir” “ Peer Relation Ships İn Preschool Years” **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Cilt:12 Sayı: 22 ss. 82-93
- GÖKÇEK, S., (2007), “*5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*” Yüksek Lisans Tezi **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı**, İstanbul.

- GÜLAY, H, G. EKİCİ, (2010), “MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi” **Türk Fen Eğitimi Dergisi** Yıl 7, Sayı 1, Mart 2010 ss.74-84.
- GÜROL, Aysun, Birsen SERHATOĞLU, (2009), **Değerlerin Kazandırılmasında Yaratıcı Dramanın Rolü**, 1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı Fırat Üniversitesi (Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü 2009 Yayınları No:1) ISBN: 978-605-378-122-6.
- GARCÍA, Teresa, (1995), **The Role of Motivational Strategies in Self-Regulated Learning**, New Directions For Teaching And Learning, 63, ss. 29–42.
- HÖKELEKLİ, H, (2011), **Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi**, Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 272.
- HOOLI, Abeer Al, Al SHAMMARI ZAID, (2007), “ Teaching and Learning Moral Values Through Kindergarten Curriculum” **College of Basic Education, Paaet Kuwait, Gulf University for Science and Technology Kuwait** Vol: 129 No:3, ss. 382-401
- JOHANSSON, E. (2002). “Morality in Preschool Interaction: Teachers’ Strategies for Working with Children’s Morality.” **Early Child Development and Care**, 172(2), ss. 203-221.
- (Livingvalues.net) “An Educational Program. Inc. International Coordinating. Office, 866 U.N Plaza, Suite 436, New York. NY 100/7 USA (June 2000) (Living Values Activities for Children, Ages 3-7) . Erişim Tarihi: 02.10.2012
- KAYA, Melek Özlem, (2002), “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi ve Katılımları İle Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne-Baba Görüşleri” **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü** Yüksek Lisans Tezi
- KRECH, D., R. CRUTCFIELD, & E. L. BALLACHEY, (1983), **Cemiyet İçinde Fert**, (Çev., M. Turhan). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- LİCKONA, (1991), Akt. Fixler Bonnie (2000) May. **,A caring and Sharing environment Helps Teach Values in Kindergarten Students**, Sant Xavier University& Sky Light Professional Development Field- Based Masters Program/ Chicago, Illinois.

- LİCKONA, T., (1996), “Eleyen Principle Of Effective Character Education.” **Journal of Moral Education**, 25, ss. 93-100.
- LINKONA, T., (1997), “The Teacher’ s Role in Character Education. “**Journal of Education**, 179(2), ss. 63-80
- PANTLEY, Elizabeth, (1999), **The Dictionary of 1000 Parenting Tips**, Author of Kid Cooperation (Foreword By William Sears, M.D (Contemporary Books) ISBN 0-8092-2847-5.
- İNAN, Zeynep, (2011), “Okul Öncesi Eğitim Programında Değerler Eğitiminin Kapsamı” (Ünite 5) Açık öğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2301 Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 1298.**
- İNAN, Zeynep, (2011), Şubat, **Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı, BÖLÜM 1 “Okul Öncesi Eğitimde Özel Öğretim Yöntemleri”** Editör: Fatma Alisinanoğlu PEGEM Yayınevi ISBN 978-605-364-131-5.
- İŞCAN, Demirhan Canay, (2007), “*İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği*” **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı Doktora Tezi.**
- MARTON, F. (1994), **In the International Encyclopedia of Education**, Second edition, volume:8, Eds.Torsten Husen & T. Neville Postlethwaite, Pergamon.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2006), **Okulöncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)**, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, (2010), İlk ders genelgesi (B.080.TTK. O.72.02.00), Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2012). **Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)** MEB Yayınları, Ankara.
- MEB, (2012) (http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/80/04/747201/icerikler/okul-oncesiegitim_109573.html). Erişim Tarihi: 03.12.2012
- MİLSON, A., (2001), **Teacher Efficacy and Charcter Education**, (ERIC Document Reproduction Service No: ED454212).
- MCELMEEL, L. Sharron, (2002), “Character Education: A Book Guide for Teachers, Librarians and Parents” **Printed in The United States of America LC311. M395 2002 ISBN 1- 56308-884-3**

- NARVAEZ, Darcia, Vladimir KHMELKOV, L. VAYDICH JENNY, C. TURNER JULIANNE, (2006), “Measuring Teacher Self-Efficacy for Moral Education” **University of Notre Dame New York.**
- NAZARETH, P and M.E. WAPLES, (1980), **To live or not to live with values**, All India Association of Catholic Schools, Delhi.
- OKTAY, A. (2006), **Okul Öncesi Eğitimin Önemi Ve Yaygınlaştırılması**, (Ed. A. Oktay, Ö,P, Unutkan) Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular İstanbul, Morpa Kültür Yayınları
- ÖZEVİN, Banu, (2006), Nisan “Oyun, Dans Ve Müzik Dersine İlişkin Motivasyon Ölçeği”, **Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi**, 26-28 Nisan, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli. Ss. 49-69
- STIRLING, Diana, Georgia ARCHIBALD, McKay LINDA, Shelley BERG, (2000), **Character Education Connections (For School, Home And Community) Aguide For İntegrating Character Education Book**, ISBN-1-887943-28-5 NY: National Professional Resources.
- SOYDAN, Sema, (2013), “Çocuklarda Merak Duygusunu Uyandırmada Montessori Öğretmenlerinin Kullandıkları Stratejiler”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Yıl 13, Sayı 25, Mart 2013, ss. 269 – 290.
- SCHWARTZ, S., (1992). “Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries” **In Advances In Experimental Social Psychology** (M. P. Zanna, Ed.; 25,1-65), San Diego: Academic Press.
- SCHUNK, Dale H, (2002), **Learning Theories An Educational Perspective**, (Öğrenme Teorileri Eğitimsel Bir Bakışla) Çeviri Editörü: Muzaffer Şahin Nobel Yayın Dağıtım.
- ŞEN, Müge, (2011), “Okul Öncesi Eğitim Programında Değerler Eğitiminin Kapsamı” (Ünite 6) Açık öğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2301 Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 1298.**
- ŞİŞMAN, M. ve S. TURAN (2002), “Eğitim ve Okul Yönetiminde Eğitim Bölgesi Danışma Kurullarının İşlevi” **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 6, ss. 136–146.
- ŞAHİN, Tezel Fatma, Naim ÜNVER, (2005), “Okul Öncesi Eğitim Programlarına Aile Katılımı” **Kastamonu Eğitim Dergisi**. ss.23-30. Cilt:13 No:1.

- TEK, Özgür, (2002 Eylül), “Okulöncesi Eğitimde Eğitimcinin Rolü “ (Çeviri; Early Childhood Today), **Çoluk çocuk Dergisi**. ss. 56-60
- TEMUR, Doğan Özlem, Hatice GÖKMEN, Züleyha YUVACI, (2012), “Analysis Of Preschool Teachers’ Opinions About Teaching Of Equality Concept İn Mathematics Education” [Okulöncesi Öğretmenlerinin Eşit İşaretinin Öğretimi Konusunda Düşüncelerinin İncelenmesi] **3. International Congress Of Early Childhood Education [WCES]**, Adana, TÜRKİYE. (Bildiri).
- TEMUR, Doğan Özlem, (2007), “ *Öğretmenlerin Geometri Öğretimine İlişkin Görüşleri Ve Sınıf İçi Uygulamaların Van Hiele Seviyelerine Göre İrdelenmesi Üzerine Fenomenografik Bir Çalışma*” **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi**.
- TAHİROĞLU, Mustafa, Tahsin YILDIRIM, Turhan ÇETİN, (2010), “Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi” **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi** Sayı 30, ss. 231-248
- ULUTAŞ, Ayşegül, (2011), “Okul Öncesi Dönemde Drama Ve Oyunun Önemi” **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** ISSN: 1308–9196 Yıl: 4 Sayı: 6 ss.233-242
- UYANIK, Balat Gülden, (2011), “Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi Uygulamaları” (Ünite 8) Açık öğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2301 Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 1298**.
- VİADERO, D., (2003), Nice Work, Education Week, 22(33),38-42 www.ebscohost.com
- YAVUZ, Eren K., (2010), Eylül, **Çocuğunuzun Duygusal Zekâ Gelişimi için Küçük Sağlam Adımlar**, Timaş yayınları ss.102.
- YALAR, Taha, (2010), “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi Ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*” **Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretimi) Ana Bilim Dalı (Doktora Tezi)**.
- YEŞİL, Rüştü, Davut AYDIN, (2007), Ağustos “Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem Ve Zamanlama” **TSA / Yıl: 11, ss. 2**.

- YILDIRIM, Kasım, (2009), “Türk Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Deneyimleri: Fenomonolojik Bir Yaklaşım” **Eurasian Journal of Educational Research, Issue 35**, Spring 2009, ss. 165-184.
- YILDIRIM, Ali, Hasan ŞİMŞEK, (2006), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayınevi 6. Baskı ISBN 975 02 0007 1.
- YİĞİTTİR Süleyman, Kaymakçı Selahattin, (2012) “ Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu’nda Yer Alan Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi” **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)** Cilt 13, Sayı 2, Sayfa 49-73
- YÖRÜK OĞLU, A., (2003), **Çocuk Ruh Sağlığı. Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları**, İstanbul: Özgür Yayınları (<http://www.akyaziateml.k12.tr/degerler-egitimi2/>).Erişim Tarihi: 02.02.2013
- UNESCO, (1995), Living Values: an Educational Program, Retrieved on 22.10.2001 from World Wide Web: www.livingvalues.com. Erişim Tarihi: 02.10.2012
- WASHBURN, J. Isaac, A. ACOCK, S. VUCHINICH, F. SNYDER, Li Kin-Kit, P JI. J. DAY, D. DUBOIS, R. B. FLAY, (2011), “Effects of a Social-Emotional and Character Development Program on the Trajectory of Behaviors Associated with Social-Emotional and Character Development: Findings from Three Randomized Trials” **Society for Prevention Research Prev Sci** 12. Ss. 314-323
- WITHERSPOON, W, A., (2007), “Character Education: Determining Barriers to Implementation” Theses George Fox University, Publication Number: AAT3292161, Oregon.
- UYSAL, Ferhat, (2008), İstanbul, Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi, **Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü** Eğitim Denetimi ve Yönetimi Yüksek Lisans Tezi.

DİZİN**-A-**

Ankara, 35

-D-

Değer, 9,24

Değer Eğitimi, 24

Doğruluk, 22,106

-E-

Empati, 81

-F-

Fenomenografi 34

-G-

Görüşme Formu, 35, 37

Gözlem, 38

-K-

KMVQ (Kindergarten Moral Value
Questionnaire), 32

-M-

MEB, 6

Merhamet, 100

Mimarsinan, 92

-O-

Okul Öncesi, 1

-P-

Paylaşma, 85

-S-

Saygı, 71

Sorumluluk, 93

-Y-

YDEP 28

Yaşayan Değerler, 20

Yenimahalle, 35